ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Depremin Turizm Paydaşları Üzerine Etkisi

Yüksek Lisans Tezi

Yusuf YOLCU

Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Programı
Ankara, 2025

Depremin Turizm Paydaşları Üzerine Etkisi

Yusuf YOLCU

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Yalçın ARSLANTÜRK

Tez Jürisi
Prof. Dr. Yalçın ARSLANTÜRK
Prof. Dr. R. Pars ŞAHBAZ
Dr. Öğr. Üyesi Esin AYSEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SEYAHAT İŞLETMECİLİĞİ VE TURİZM REHBERLİĞİ ANABİLİM DALI
SEYAHAT İŞLETMECİLİĞİ VE TURİZM REHBERLİĞİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Ankara-2025

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Yusuf YOLCU
01/07/ 2025

ONAY

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Anabilim Dalı YÜKSEK LİSANS Programı Yusuf YOLCU öğrencisi tarafından hazırlanan "Depremin Turizm Paydaşları Üzerine Etkisi" Başlıklı tez çalışması 01/07 /2025 tarih ve 14.00 saatinde yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak KABUL edilmiştir.

	Kabul	Ret
Başkan : Prof. Dr. R. Pars ŞAHBAZ **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi /** **Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Anabilim Dalı**	☒	☐
Danışman : Prof. Dr. Yalçın ARSLANTÜRK **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi /** **Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Anabilim Dalı**	☒	☐
Dr. : Öğr. Üyesi Halise Dilek SEVİN **Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi /** **Seyahat Turizm ve Eğlence Hizmetleri Anabilim Dalı**	☒	☐

Depremin Turizm Paydaşları Üzerine Etkisi

Yusuf YOLCU

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Yalçın ARSLANTÜRK
T.C. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Anabilim Dalı
2025, Ankara

ÖZET

Turizm sektörü, çok sayıda alt sektörle doğrudan ilişkili olan, ekonomik açıdan çarpan etkisi yaratan bir sektördür. Ancak bu güçlü yapısına rağmen doğal afetler gibi kriz durumlarında oldukça kırılgan bir özellik göstermektedir. Türkiye gibi hem turizm açısından zengin hem de aktif bir deprem kuşağında yer alan ülkelerde, depremlerin turizm üzerindeki etkileri daha yıkıcı olabilmektedir. Bu çalışmanın amacı, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler ve 2011 Van depremi bağlamında, otel yöneticileri, seyahat acenteleri ve turist rehberleri gibi turizm paydaşlarının yaşadığı sorunları nitel yöntemle incelemek, etkilerini değerlendirmek ve iyileştirme süreçlerine yönelik öneriler geliştirmektir. Araştırma kapsamında, üç farklı turizm paydaş grubundan toplam 32 katılımcı ile açık uçlu sorularla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bulgular, katılımcıların depremden ekonomik, sosyal ve psikolojik açıdan ciddi şekilde etkilendiğini ortaya koymuştur. Turizm hareketliliği durmuş, tesisler ve destinasyonlar zarar görmüş, birçok işletme faaliyetlerine ara vermek zorunda kalmıştır. Çalışma, afet yönetim planlarının eksikliği, tanıtım faaliyetlerinin yetersizliği ve paydaşlar arası iş birliğinin zayıflığı gibi temel sorunları ortaya koymuştur. Katılımcıların tamamı, kamu, özel sektör ve yerel yönetimlerin daha etkin ve eşgüdümlü çalışmasının önemini vurgulamış; afet sonrası toparlanma için maddi destek, eğitim programları, pazarlama stratejileri ve kriz yönetim planlarının gerekliliğine dikkat çekmiştir. Bu çalışma, turizm sektörü için bir uyarı niteliğinde olup, kriz sonrası yeniden yapılanmaya ışık tutmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Doğal Afet, Deprem, Turizm, Seyahat

An Investigation of the Relationship Between Participation

Yusuf YOLCU

Master's Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Yalçın ARSLANTÜRK
Ankara Haci Bayram Veli University, Institute of Graduate Programs
Department of Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği
2025, Ankara

ABSTRACT

The tourism sector is inherently linked to numerous sub-sectors and creates a multiplier effect in the economy. However, despite this structural strength, it remains highly vulnerable to crises such as natural disasters. In countries like Turkey—both rich in tourism potential and located in an active earthquake zone—the impact of earthquakes on tourism can be particularly devastating. This study aims to examine the post-earthquake challenges faced by tourism stakeholders, specifically hotel managers, travel agencies, and tourist guides, within the context of the February 6, 2023 Kahramanmaraş earthquakes and the 2011 Van earthquake, using a qualitative research approach. In-depth interviews were conducted with a total of 32 participants from three different tourism stakeholder groups using open-ended questions. Findings revealed that participants were significantly affected by the earthquake economically, socially, and psychologically. Tourism activity came to a halt, facilities and destinations were damaged, and many businesses were forced to suspend operations. The study identified key issues including the lack of disaster management plans, insufficient promotional activities, and weak coordination among stakeholders. All participants emphasized the importance of more effective and coordinated collaboration between public institutions, the private sector, and local governments. They highlighted the need for financial support, training programs, marketing strategies, and comprehensive crisis management plans in the recovery process. This research serves as a critical alert for the tourism industry and provides valuable insight into strategies for post-disaster recovery and resilience building.

Keywords: Natural Disaster, Earthquake, Tourism, Trip

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans öğrenimim ve tez hazırlama sürecim boyunca benden desteğini esirgemeyen, kıymetli tavsiyeleri ile bana her zaman yol gösteren değerli hocam Prof. Dr. Yalçın ARSLANTÜRK'e, deprem bölgesinde zorluklar içerisinde hayatta kalma mücadelesi veren kıymetli turizm paydaşlarına çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Özet ii
Abstract iii
Teşekkür iv
İçindekiler v
Tabloların Listesi vi
Simgeler Dizini ix
Kısaltmalar Dizini x
1. GİRİŞ 1
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE 5
2.1. Turizm Kavramı ve Önemi 5
2.2. Turist Rehberliği Kavramı ve Önemi 6
2.3. Türkiye'deki Turizmin Mevcut Durumu ve İstatistik Bilgileri 8
2.4. Deprem ve Turizm 10
2.5. Depremin Etkileri 12
2.5.1. Depremin Sosyal Hayat Üzerine Etkileri 13
2.5.2. Depremin Turizm Sektörü Üzerine Etkileri 15
2.5.3. Depremin Ekonomik Etkileri 23
3. YÖNTEM 25
3.1. Araştırmaya Yönelik Bulgular 26
4. SONUÇ VE ÖNERİLER 71
Extended Abstract 73
Kaynaklar 77
Ekler 81
Ek-1. Anket Formu 81
Özgeçmiş 84

TABLOLARIN LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1. 2013-2022 Yılları Arası Türkiye'ye Gelen Ziyaretçi Sayısı ve Turizm Geliri..... 9
Tablo 3.1. Turist Rehberlerin Görüşme Detaylarına İlişkin Bulgular 27
Tablo 3.2. Katılımcıların Kişisel Verilerine İlişkin Bulgular 28
Tablo 3.3. Soru 1'in Tematik Kodlaması..... 28
Tablo 3.4. Soru 1'in Güvenilirlik Tablosu..... 29
Tablo 3.5. Soru 2'nin Tematik Kodlama 29
Tablo 3.6. Soru 2'nin Güvenilirlik Tablosu..... 30
Tablo 3.7. Soru 3'ün Tematik Kodlaması..... 30
Tablo 3.8. Soru 3'ün Güvenilirlik Tablosu..... 31
Tablo 3.9. Soru 4'ün Tematik Kodlaması..... 31
Tablo 3.10. Soru 4'ün Güvenilirlik Tablosu..... 32
Tablo 3.11. Soru 5' in Tematik Tablosu..... 33
Tablo 3.12. Soru 5' in Güvenirlilik Tablosu..... 33
Tablo 3.13. Soru 6'nın Tematik Tablosu 34
Tablo 3.14. Soru 6'nın Güvenirlilik Tablosu..... 35
Tablo 3.15. Soru 7' nin Tematik Tablosu..... 36
Tablo 3.16. Soru 7'nin Güvenirlilik Tablosu..... 36
Tablo 3.17. Soru 8 Tematik Tablosu..... 37
Tablo 3.18. Soru 8 Güvenirlilik Tablosu 38
Tablo 3.19. Soru 9'un Tematik Tablosu 39
Tablo 3.20. Soru 9'un Güvenirlilik Tablosu..... 39
Tablo 3.21. Soru 10 Tematik Tablosu..... 40
Tablo 3.22. Soru 10'un Güvenirlilik Tablosu..... 41
Tablo 3.23. Seyahat Acenteleri Görüşme Detaylarına İlişkin Bulgular 41
Tablo 3.24. Katılımcıların Kişisel Verilerine İlişkin Bulgular 42
Tablo 3.25. Soru 1'in Şematik Tablosu 42
Tablo 3.26. Soru 1'in Güvenirlilik Tablosu..... 43
Tablo 3.27. Soru 2'nin Şematik Tablosu 43
Tablo 3.28. Soru 2'nin Güvenirlilik Tablosu..... 44
Tablo 3.29. Soru 3'ün Şematik Tablosu 44
Tablo 3.30. Soru 3'ün Güvenirlik Tablosu 45
Tablo 3.31. Soru 4'ün Şematik Tablosu 45

Sayfa

Tablo 3.32. Soru 4'ün Güvenirlik Tablosu 46
Tablo 3.33. Soru 5'in Şematik Tablosu 47
Tablo 3.34. Soru 5'in Güvenirlik Tablosu 47
Tablo 3.35. Soru 6'nın Şematik Tablosu 48
Tablo 3.36. Soru 6'nın Güvenirlik Tablosu 48
Tablo 3.37. Soru 7'nin Şematik Tablosu 49
Tablo 3.38. Soru 7'nin Güvenirlik Tablosu 49
Tablo 3.39. Soru 8'in Şematik Tablosu 50
Tablo 3.40. Soru 8'in Güvenirlik Tablosu 51
Tablo 3.41. Soru 9'un Tematik Tablosu 52
Tablo 3.42. Soru 9'un Güvenirlilik Tablosu 52
Tablo 3.43. Soru 10'un Tematik Tablosu 53
Tablo 3.44. Soru 10'un Güvenilirlik Tablosu 53
Tablo 3.45. Otel Yöneticileriyle Görüşme Detaylarına İlişkin Bulgular 54
Tablo 3.46. Katılımcıların Kişisel Verilerine İlişkin Bulgular 55
Tablo 3.47. Soru 1'in Tematik Tablosu 55
Tablo 3.48. Soru1'in Güvenilirlik Tablosu 56
Tablo 3.49. Soru2'ninTematik Tablosu 57
Tablo 3.50. Soru 2'nin Güvenilirlik Tablosu 57
Tablo 3.51. Soru3'ün Tematik Tablosu 58
Tablo 3.52. Soru 3'ün Güvenirlilik Tablosu 58
Tablo 3.53. Soru 4'ün Tematik Tablosu 59
Tablo 3.54. Soru 4'ün Güvenirlilik Tablosu 59
Tablo 3.55. Soru5'in Tematik Tablosu 60
Tablo 3.56. Soru 6'nın Güvenirlilik Tablosu 60
Tablo 3.57. Soru 7'nin Tematik Tablosu 61
Tablo 3.58. Soru 7'nin Güvenirlilik Tablosu 62
Tablo 3.59. Soru 8'in Tematik Tablosu 63
Tablo 3.60. Soru 8'in Güvenilirlik Tablosu 63
Tablo 3.61. Soru 9'un Tematik Tablosu 64
Tablo 3.62. Soru 9'un Güvenilirlik Tablosu 64
Tablo 3.63. Soru 10'un Tematik Tablosu 65
Tablo 3.64. Soru 10'un Güvenilirlik Tablosu 66
Tablo 3.65. Soru 11'in Tematik Tablosu 66

Sayfa

Tablo 3.66. Soru 11'in Güvenilirlik Tablosu 67
Tablo 3.67. Soru 12'nin Tematik Tablosu 68
Tablo 3.68. Soru 12'nin Güvenirlik Tablosu 68

SİMGELER DİZİNİ

Bu çalışmada kullanılmış simgeler, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	**Açıklamalar**
%	Yüzde

KISALTMALAR DİZİNİ

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı
CCS	Kriz İletişim Sistemi
CS	Kitle Kaynak Kullanımı
SS	Sosyal Algılama
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TDK	Türk Dil Kurumu
TUREB	Turist Rehberleri Odaları Birliği
TÜRSAB	Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
UNWTO	Dünya Turizm Örgütü
WFTGA	Dünya Rehber örgütleri Federasyon

1. GİRİŞ

Türkiye'nin dünyadaki jeopolitik konumu, birçok kültür ve medeniyete ev sahipliği yapmasından dolayı tarihi, kültürel ve gastronomi açısından oldukça zengin destinasyonlara sahiptir. Bu zenginliklerinin yanı sıra doğal güzelliği, rekreasyon hareketliliği, kıyı turizmine olan talebin, turizmdeki çeşitliliği ile beraber her geçen gün yerli ve yabancı turistlerin ilgi odağı olmaya devam etmektedir (Aygün& Ünüvar, 2023). Gelişmiş ve Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasında ilk aşama olarak turizm görülmektedir. Bu bağlamda turizm, büyüme, yatırımlar ve istihdam açısından etkin bir rol oynamaktadır (Terzioğlu& Gökovalı, 2017). Turizm endüstrisinin birçok alt sektörle iş birliği içinde olması ekonomide çarpan etkisi oluşturarak fayda sağlamaktadır (Demir&Türkay&Dinçer, 2023).

Doğrudan ve dolaylı ekonomik faydalarının ve diğer alt sektörlerle iş birliği içinde olan turizm endüstrisi doğal afetlerle de karşılıklı bir ilişkisi bulunmaktadır. Doğal afetler sonucunda turistik operasyonlarının yanı sıra turistik destinasyonlarının kalıcı veya geçici zararlar oluşabilmektedir (Chan&Nozu&Cheung, 2019). AFAD'ın ani gelişen doğal afetler arasında deprem, sel çığ, toprak kayması, yangınlar, seller vb. olaylar yer almaktadır (AFAD, 2023). Bu doğal afetler arasında en ciddi ve önlenmesi mümkün olmayan afetlerden biri de depremlerdir (Vere-Jones, 1995). Deprem, insan hayatını olumsuz etkileyen, ekonomiye ve çevreye olumsuz etkiler bırakan doğal afetlerden biridir. Her yıl dünya genelinde yaklaşık 500.000 deprem meydana gelmekte ama bunların sadece % 20'si yıkıcı bir güce sahiptir (Hall& Prayag, 2020). Yıkıcı güce sahip olan bu büyük depremler (5.5 veya üzeri) altyapıyı, ekonomik yapıyı, sağlık sistemini ve konutları etkilemektedir (Göktaş, 2023).

Türkiye bulunduğu konum itibariyle ani gelişen doğal afetlerden biri ola deprem tehlikesi yüksek olduğu ülkelerden biridir (Karaman& Foroughi, 2023). Başlangıcı Azor Adaları'ndan Asya'nın Güneydoğusuna kadar uzanan Alp Himalaya deprem kuşağı içinde yer alan Türkiye'de sık sık depremler yaşanmaktadır (Özel&Solmaz, 2012). Yaşanan bu depremlerin; 6 Şubat 2023'deki Maraş Depremi gibi yıkıcı etkiler bırakabilmektedir. T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığının belirlemelerine göre 1999 yılında gerçekleşen Marmara depreminden yaklaşık olarak 6 kat daha fazla maddi ve insani etkiler bırakmıştır. 6 Şubat 2023 Maraş depreminin verdiği zararın maliyeti yaklaşık olarak 2 trilyon lira (103.6 milyar dolar) olmuştur. Tespit edilen bu rakam, 2023 yılı için beklenen milli gelirin yaklaşık olarak %9 oranına tekabül etmektedir. (T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2023).

11 şehri doğrudan yıkıcı olarak etkileyen (Hatay, Adıyaman, Malatya, Kahramanmaraş, Gaziantep, Şanlıurfa, Diyarbakır, Elazığ, Adana, Osmaniye, Kilis) 6 Şubat depremi 50.000'den fazla insanın hayatını kaybetmesine, 300.000'den fazla yapının yıkımına veya hasar almasına neden olmuştur (Göktaş, 2023). Çeşitli derecelerde hasar alan yapılar içinde turizm için önemli olan tarihi ve kültürel yapılardan oluşan turistik destinasyonlar, seyahat acenteleri, konaklama tesisleri, yiyecek- içecek tesisleri, rekreasyon alanları da yer almaktadır. Depremin yıkıcı etkisini gösterdiği bu şehirler başta kültür ve gastronomi turizmi olmak üzere pek çok turizm çeşidi için büyük önem arz etmektedir. Bölgede yer alan turizm paydaşlarının hasar alması, yıkılması veya çalışma faaliyeti göstermemesi; bölgeye turist akışının olmaması, yerel halkın ve turizm işletmelerinin doğrudan ekonomik sıkıntılar yaşaması ve işsizliğin artmasına neden olmaktadır.

Anlatılanlar ışığında, bu tez çalışması üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde genel olarak turizmin ekonomik etkileri, Türkiye'nin coğrafi konumu, turizmin ani gelişen afet türünden olan deprem ile ilişkisine değinilerek ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise kavramsal çerçeve yer almaktadır. Kavramsal çerçevede, turizm ve turist rehberliği, deprem ve turizm, depremin turizm bileşenlerine etkileri anlatılmaktır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise araştırma konusun yer aldığı metodoloji kısmı yer almaktadır. Burada araştırmanın önemi, amacı, evreni, örneklemi, veri toplama şekli, bulgular ve analiz kısmı bulunmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, 2011 Van-Erciş ve 6 Şubat 2023 tarihli depremlerden etkilenen bölgelerdeki turizm paydaşlarının deneyimlerini, karşılaştıkları zorlukları ve depremlerden sonra sektörün durumunu anlamaktır. Çalışma, depremin turizm endüstrisine olan ekonomik, sosyal ve operasyonel etkilerini açıklamayı ve paydaşların kriz yönetimi stratejileri ile toparlanma süreçlerini incelemeyi hedeflemektedir. Ayrıca, bölgedeki turizmin sürdürülebilirliğini sağlamak ve afetlere dayanıklılığını artırmak için öneriler geliştirmeyi amaçlamaktadır. Depremler, otelciler, seyahat acenteleri, yerel yönetimler, rehberler ve diğer turizm paydaşları üzerinde çeşitli etkiler yaratmaktadır. Bu çalışma, ilgili illerdeki paydaşlarla yapılan görüşmeler, anketler ve belgelerin analizleri yoluyla, depremin neden olduğu sorunları ve fırsatları detaylı bir şekilde inceleyecektir. Bu kapsamda, paydaşların yaşadığı maddi kayıplar, hizmet kesintileri, müşteri davranışlarındaki değişimler ve yeniden yapılandırma süreçleri incelenecektir. Elde edilen bulgular ışığında, afet sonrası turizmin yeniden canlandırılması ve bölgesel gelişimin desteklenmesi için somut öneriler sunulacaktır. Böylece, hem akademik kaynaklara katkı sağlanması hem de uygulayıcılara faydalı bilgiler verilmesi amaçlanmaktadır. Bu araştırma sonucunda ani gelişen doğal afetlerden biri olan depremin

turizm paydaşlarına etkileri, yaşadığı sorunlar, hangi paydaşın öncelik sorunu ne olduğu saptanmıştır. Saptanan bu sorunlara çözüm önerileri bularak, yaşadıkları sorunu minimuma düşürerek eski faaliyetini göstermesi hedeflenmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Turizm Kavramı ve Önemi

Turizm, Latince kökenli olan *"tornus"* kelimesinden türetilmiş olup dönme anlamında kullanılmaktadır. İngiliz dilinde yer alan *"tour"* ve *"toururing" (tur ve turing)* kelimelerinin çıkış kaynağı da budur (Usta, 2014). Türk Dil Kurumuna (TDK) göre turizm sözcüğü Fransız dilinde yer alan *"tourisme"* sözcüğünde türemiştir (tdk.gov.tr, 2023).

Günümüze kadar pek çok turizm tanımı yapılmıştır. Bunun başlıca sebeplerinden biri de turizmin temelinde insan olması ve turizmin sosyal olmasıdır (Yakut, 2019). Turizmin bilinen ilk tanımı 1905 yılında Guyer-Feuler tarafından yapılmıştır. Guyer-Feuler'e göre turizm; gün geçtikçe artan havanın değişimi ve dinlenme gereksiniminin artması, doğal, sanatsal ve göz kamaştırıcı güzellikleri tanıyıp gezme isteği olarak tanımlamıştır (Kozak, 2010).

Türk Dil Kurumunun resmi sitesinde "Turizm, dinlenme eğlenme, görme, tanıma vb. amaçlarla yapılan gezi." Şeklinde ifade edilmiştir (tdk.gov.tr, 2023). Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütünün (The United Nations World Tourism Organization / UNWTO) yaptığı tanımlamaya göre "turizm, insanların kişisel veya mesleki amaçlarla olağan çevrelerinin dışındaki yerlere seyahatini içeren sosyal, kültürel ve ekonomik bir olgudur." (UNWTO, 2023). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığına göre: "Turizm, kişilerin yaşamakta oldukları yerler dışında olan başka yerlere bir yılı aşmamak kaidesiyle boş zamanı değerlendirmek, eğlenmek, gezmek ve dinlenmek amacıyla yapmış oldukları seyahatlerdir." (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2023).

Literatür incelendiğinde turizm terimi ile ilgili yapılan ilk tanımlar genellikle turizmin ekonomik yönü ele alınıp, vurgulanmıştır. Turizm bir bölge veya ülke için dışardan gelen turistlerin bölgeye veya ülkeye getireceği döviz girdisi sağladığı bir faaliyet olarak ele alınmıştır (Erkuş, 2021). Ayrıca kimlerin turist olacağına veya olamayacağına dair de birçok literatür yazılmış ve tartışılmıştır. Turist ibaresinin tanımı ilk kez 1937 de yapılmıştır. Milletler Cemiyeti İstatistik Uzmanları Komitesi tarafından yapılan tanımlamaya göre, herhangi bir ülkeden başka bir ülkeye seyahate çıkan ve gittiği ülkede en az 24 saat konaklayan kişilerin turist olması kararına varılmıştır (Yakut, 2019).

Yapılan literatür taramasının sonunda, turizm genel olarak daraltılarak incelenmiş olup, çıkılan yolculuk ve geziler üzerine durulmuştur. Turizm sadece gezi ve çıkılan yolculuk olarak ele alındığında, seyahat acenteleri, müzeler, oteller, lokantalar, ulaştırma kuruluşları, tarihi

turistik destinasyonlar gibi turizm ile ilgili, ilişkileri olan bu bileşenlerin hizmetleri göz ardı edilmiş olur. Halbuki turizmin kökünde bu bileşenlerin hizmetleri bulunmaktadır. Bundan dolayı turizm kavramı tanımlanırken gezi ve seyahatlerin yanında diğer kavramların da bulunması gerekir ve bu kavramlardan oluşan ilişkiler de değerlendirmeye alınmalıdır.

Dünya genelinde ve Türkiye'de turizm büyük bir öneme ve etkiye sahiptir. Dünyanın en hızlı gelir getiren sektörlerden birisi de turizmdir. Ulaşımın gelişmesi ve insanların tatil, eğlence, macera ve tıbbi tedavi için seyahat ederek turizm hareketliliğine katılmaktadır (Yıldız, 2011). Bu durum turizmi önemli bir sektör haline getirerek, ekonomik kalkınma için yeni fikirler oluşturmaktadır. Turizmin bazı bölgelerde görülmesi sonucunda ihracat yapılmış şekilde döviz getirisi bulunmaktadır. Buna ek olarak turizmpaydaşlarındaki mekanlar da hizmetin sağlanabilmesi için istihdamın önünü açmaktadır (Torun, 2023). Ancak turizm sektöründeki istihdamın sezonluk (mevsimsel) olduğu da unutulmamalıdır (Yıldız, 2011). Kültürel veya dini anlamları olan sanatsal ürünlerin hediyelik eşya olarak kullanılması ve turistler tarafından rağbet görmesi bu ürünlerde seri üretime haline gelerek ek gelir kaynağı da oluşturmaktadır (Dönmez& Kocakaya, 2022).

2.2. Turist Rehberliği Kavramı ve Önemi

İnsanların belli amaçlar için belirli süreliğine yaşadığı, ikamet ettiği yerlerin dışına çıkmaları turizm hareketi olarak tanımlansa bile turist rehberliği kavramı grup seyahatlerin başlamasından sonra ortaya çıkmıştır. Yazılı kaynaklarda yazılana göre dünyadaki ilk rehberler Mısırlı rahipler olarak bilinmektedir. Ancak, İ.Ö. 7. Yüzyılda başlayan olimpiyat oyunları organize seyahatlerin başlangıcı olarak kabul edilmekte olup bununla beraber turist rehberliği de gelişmiştir. Anadolu'da yaşayan coğrafyacı ve tarihçi Heredot, gezdiği yerler hakkında bilgiler veren ilk rehberlerden biridir ve bu aynı zamanda kültür turizminin öncüsü olarak da kabul edilebilmektedir (İRO, 2023).

Tahmini olarak M.Ö. 3500'lü yıllarda paranın ve tekerleğin icat edilmesi ile beraber ticaret ve ticarete dayalı seyahatler yaygınlık kazanmıştır. Yapılan bu icatlar sayesinde modern seyahatlerin perdesi aralanmıştır. M.Ö.2000'li yıllarda Fenikelilerin yaptığı deniz ticaretine dayalı seyahatler ilk çağda gerçekleşen önemli seyahatler arasında yerini almaktadır. Yunan İmparatorluğu zamanında turizm zenginleşerek gelişti. M.Ö.776 yılında başlayan gösteriler, festivaller ve oyunlar seyahatlerin hızla artmasına vesile olmuştur. Turizmin gelişmesi ve seyahatlerin artmasından sonra rehber sayıları da artmaya başlamıştır. Yunan dilinde rehberler "gezdiren(periegetai)" ve "anlatan(exegetai)" olarak isimlendirilmiştir (Güven, 2021).

Oxford'un İngilizce sözlüğünde yer alan tanımlamaya göre rehber, özellikle yabancı bir ülkeden gelen yolcuya (turiste) yol gösteren veya turiste yönlendirme yapmak için kiralanan kişi (Oxford, 2023). Dünya Turist Rehberleri Federasyonları Birliği (World Federation of Tourist Guide Associations / WFTGA) "turist rehberi, ziyaretçilere kendi seçtikleri dilde rehberlik eden, bir bölgenin kültürel ve doğal mirasını yorumlayan kişidir. Bu kişi genellikle ilgili makam tarafından verilen veya tanınan alana özgü bir yeterliliğe sahiptir." Şeklinde tanımlamaktadır (WFTGA, 2023). Türk Dil Kurumu (TDK) "turist rehberi, seyahat organizasyonlarında tura katılanlara eşlik edip onlara gezi alanıyla ilgili doğru bilgi vermekle yükümlü olan kişi; rehber." olarak tanımlamaktadır (TDK, 2023).

Turist rehberi, belli bir bölgeyi bilen, bölge ile alakalı her türlü bilgiye sahip olup turu yöneten ve asıl amacı bilgi vermek olan kişilere turist rehberi denir (Cruz, 2008). Cohen'in yaptığı tanımlamaya göre turist rehberi, destinasyonlar hakkında gerekli bilgi birikim ve donanıma sahip olan, kültürel birikimin üst seviyede olduğu, rehberlik edilen grubun kültürünü tanıyan kişidir (Cohen, 1985). Bu tanımlardan yola çıkılarak turist rehberliği mesleğinin kültürel anlamda yeterli donanım ve birikime sahip olması gerektiğinin üzerinde durulmaktadır. Turist rehberleri, çalışacakları ülke, bölge ve destinasyon ile misafirleri arasında yadsınamayacak derecede bir bağ görülmesi gerekmektedir. Bundan dolayı, turist rehberleri sorumluluk bilicinde bir önder, çalıştıkları ülke ya da bölge ile ilgili teferruatlı bilgi aktarımı yapan bir eğitimci, çalıştıkları ülke ya da destinasyona turizm ve turist hareketliliğini sunan bir elçi, misafirleri için huzurlu bir alan yaratan bir ev sahibi ve neyin ne zaman yapılacağını düşünen organize eden bir yönetici şeklinde tanımlanmıştır (Yarcan, 2007).

22 Haziran 2012 yılında 6326 Mevzuat Sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu ile beraber profesyonel turist rehberliği mesleğinde yeni bir dönem açılmıştır. Bu meslek kanunu ile beraber profesyonel turist rehberliğinin mesleki sınırları yasalar ile belirlenip meşruiyet kazanan meslekler arasında yerini almıştır (Acar, 2014). 6326 Mevzuat Sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu turist rehberinin sunduğu hizmeti şu şekilde tanımlamaktadır:

> Seyahat acenteciliği faaliyeti niteliğinde olmamak kaydıyla kişi veya grup hâlindeki yerli veya yabancı turistlerin gezi öncesinde seçmiş oldukları dil kullanılarak ülkenin kültür, turizm, tarih, çevre, doğa, sosyal veya benzeri değerleri ile varlıklarının kültür ve turizm politikaları doğrultusunda tanıtılarak gezdirilmesini veya seyahat acenteleri tarafından düzenlenen turların gezi programının seyahat acentesinin yazılı belgelerinde tanımladığı ve tüketiciye satıldığı şekilde yürütülüp acente adına yönetilmesini, ifade eder.

Yerli ve yabancı turistlere istedikleri dilde tarihi, turistik mekanlar hakkında anlatım yapan, gezdiren, bu yerdeki doğal ve kültürel kalıntılar hakkında zevkli bir anlatım ile yorumlayıp aktaran kişiler profesyonel turizm çalışanlarıdır. Profesyonel turist rehberleri, turda bulunan turistlerin eğlenceli zaman geçirmesini sağlayan, tur süresince turda bulunan turistlere eşlik eden ve her daim turistler ile iletişim halinde bulunan, tur bitimine kadar tura eşlik eden, tur esnasında oluşabilecek zorlukları göğüsleyip kolaylaştıran, tur organizasyonlarını kolay hale getiren, olağan dışı olay ve durumlarda turda bulunan turistlerin haklarını koruyan kişiler şeklinde de tanımlanabilmektedir.

Profesyonel turist rehberleri bulunduğu bölgenin, ülkenin ve işletmenin imaj oluşumuna katkı sağlamaktadır. Bundan dolayı profesyon1el turist rehberleri turizm sektörünün önemli bir konumunda yer almaktadırlar. Profesyonel turist rehberleri becerileri ve bilgileri ile turda bulunan misafirlerine karşı tutum ve davranışları, gezmenlerin misafir olduğu destinasyonlardan mutlu ve memnun bir şekilde ayrılmasında önemli rol oynamaktadırlar (Çetin& Kızılırmak, 2012). Özellikle yurt dışı turizm hareketine katılan turistlerin farklı bir ülkeye veya destinasyona yaptığı ziyaretten memnun kalması, tatmin olması, ülkeyi veya destinasyonları tekrar tercih edilebilir veya tavsiye etmelerine vesile olacaktır (Düz, 2016). Bu tür davranışların olabilmesi için hizmet kalitesinin yüksek olması gerekmektedir. Bir tur grubunun hizmet kalitesini turun rehberi belirler, turda bulunan turist rehberinin becerisi ve bilgisi yüksek olmalı ve bulunduğu ülkeyi en iyi biçimde yansıtarak temsiliyet gücünü de ortaya koymalıdır (Gökdemir, 2017).

2.3. Türkiye'deki Turizmin Mevcut Durumu ve İstatistik Bilgileri

Türkiye'nin jeopolitik konumu, tarihi ve kültürel yapısı, doğal kaynakları, farklı iklim tiplerinin yıl içinde görülebilmesi ve birçok medeniyete ev sahipliği yapması nedeniyle turizm potansiyeli olarak oldukça zengin bir ülke konumundadır. Bununla beraber Türkiye'de turizm sektörü hem cari açığın dengelenmesi konusunda hem de istihdam konusunda önemli sektörlerden biridir (Aslan, 2014).

İkinci dünya savaşından sonra turizm hareketliliği hızlı bir şekilde ivme kazanmıştır. Turizm hareketlerinin artması, turizm sektörünün büyümesi ve gelişmesi beraberinde ekonomiyi canlandırması; turizmin ekonomik bir güç haline getirmektedir. Olumsuz etkileri de bulunmasına rağmen turizmin ülke ekonomilerine sağladığı yarar, dış ticaretin dengelenmesi ve ülkeye döviz girdisinin sağlanması, yabancı sermayeyi artırması, kültürel etkileri ve istihdam üzerindeki rolü düşünüldüğünde pozitif yönler ağır basmaktadır. Bu yüzden bütün ülkelerde

turizm desteklenmektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere turizm hareketliliği daha fazla rağbet görmektedir. Bu durumda benzer ülkeler arasında rekabet ortamı oluşmaktadır. Bu durumun farkında ülke(ler) turizmin getireceği ekonomik faydaları ve kazançları göz önünde bulundurarak çeşitli kampanyalar ve reklamlar düzenlemektedir.

Turizm sektörü aynı zamanlarda olası bir kriz durumunda ekonomiye ve istihdama katkı sağlamaktadır. Sağlanan bu katkı ülkelerin krizden başarılı çıkmasına yardımcı olmaktadır. Aşağıdaki Tablo 1'de yer alan bilgiler 2013-2022 yılları arasında Türkiye'ye gelen toplam turist (ziyaretçi)sayısını ve toplam turizm gelirini göstermektedir.

Tablo 2.1. 2013-2022 Yılları Arası Türkiye'ye Gelen Ziyaretçi Sayısı ve Turizm Geliri

Yıllar	Toplam Ziyaretçi Sayısı	Toplam Turizm Geliri ($)
2013	39 Milyon	32 Milyar
2014	41.4 Milyon	34 Milyar
2015	41.6 Milyon	31 Milyar
2016	31.3 Milyon	22.1 Milyar
2017	38.6 Milyon	26.2 Milyar
2018	46 Milyon	29.5 Milyar
2019	51.7 Milyon	34.5 Milyar
2020	15.9 Milyon	12 Milyar
2021	30 Milyon	24.4 Milyar
2022	51.3 Milyon	46.2 Milyar

Kaynak: (TÜİK, 2023)

Tablo 1'de yer alan verilere göre ülkeler arası diplomasi krizi ve global ölçekte bir kriz haricinde turist sayısı ve turizm geliri sürekli artış göstermektedir. 2015 yılında Rusya ve Türkiye arasında yaşan uçak krizi sonrası Türkiye'ye Rusya'dan gelen turist sayısı durma noktasına gelmiştir. Bu durum da hem turist sayısına hem de turizm gelirine doğrudan yansımaktadır. 2016 yılında yaşanan darbe girişimi turistlerin can güvenliği ve siyasi istikrarsızlık gerekçesi Türkiye'ye seyahat eğilimleri önceki yıllara göre azalmıştır. 2017-2019 yılları arasında herhangi kriz yaşanmadığı için turist sayısı her yıl farklı oranlarda artmış bu durum da turizm gelirlerine de yansımıştır. 2020 yılı dünya turizmi için kayıp yıl olarak nitelendirmektedir. 2020 yılında COVİD-19 salgını etkisini tüm dünya da göstermiş ve bütün dünya ülkeleri kapanmaya geçmiştir. 2020 yılında bu krize dayanamayan belli bir kriz yönetim planı olmayan ülke ve turizm işletmeleri için oldukça olumsuz sonuçlar bırakmıştır. Bu durum turist sayısına ve elde edilen gelir sayısına yansımaktadır. 2021 yılında pandeminin etkileri bitmemiş olsa da etkisinin azalttığını, insanların turizm hareketliliğine olan talebin az da olsa arttığı gelirde ise 2020 yılının iki katından fazla gelir elde edildiği görülmektedir. 2022 yılında pandemi etkisi tamamen ortadan kalkmış gelen turist sayısı hızlı bir yükselişe geçmiş turizm geliri tüm zamanların en üst seviyesine çıkmıştır.

2.4. Deprem ve Turizm

Krizler, beklenmedik bir zaman diliminde ortaya çıkıp işletmeleri etkileyen, mevcut durumunu ve sürdürülebilirliğini tehdit eden, önceden tahmin edilemeyen durumlardır. Kriz durumlarındaki belirsizlik ve önlemler konusunda zamanın kısıtlı olması ile beraber yaratmış olduğu olumsuz sonuçlar işletmeleri maddi ve manevi zarar oluşturabilmektedir (Özdemir Akgül& Haznedar, 2023). Turizm sektörü kırılgan ve hassas bir yapıya sahip olduğu için olası bir krizde olumsuz etkilenebilmektedir. Turizm talebini; siyasi gelişmeler, savaş ve terör durumu, salgın hastalıklar ve doğal afetler etkilemektedir (Göral, 2014). Turizm sektöründe yaşanan krizlerin negatif yönlü etkileri bulunsa dahi bunların etki gücü farklıdır. Örneğin global çaplı bir salgının turizm sektörüne bıraktığı etki gücü ile savaş veya doğal afet durumundaki etki gücü farklılık göstermektedir. Ekonomiye katkısı az denemeyecek kadar fazla olan turizm sektörü, bu tür krizleri yaşadığında ülke ekonomisini de olumsuz olarak etkilemektedir (Feichtinger& Hartl& Kort& Novak, 2001).

Turistik hareketleri ve turizm sektörünü olumsuz yönde etkileyen kriz türlerinden biri de doğal afetlerdir. Doğal afetlerin bıraktığı etki gücüne göre, bölgenin afet öncesi halini alması uzun zaman gerektirebilmektedir (Köşker, 2017). Doğal afet krizleri sadece yaşanılan bölgeyi etkilemez aynı zamanda bölgeye komşu olan turistik destinasyonları ve turizm hareketliliğini de etkilemektedir (Ritchie& Compiranon, 2014).

Kriz durumunun oluşmasında etkili olan doğal afet türlerinin biri de depremdir. “Deprem, yer kabuğundaki ani kırılmalarla ortaya çıkan enerjinin dalgalar halinde yayılarak oluşturduğu yer kabuğu hareketidir. Depremin şiddeti; herhangi bir noktada olan depremin, yeryüzünde hissedildiği bir noktadaki, insanlar ve yapılar üzerindeki etkilerinin ve hasarlarının ölçüsüdür.” (Turan, 2020). Mercalli Şiddet Cetveli depremin şiddeti öğrenilebilmektedir. Türkiye de bulunduğu coğrafyadan dolayı Akdeniz ve Alp-Himalaya deprem kuşağı bölgesinde yer almaktadır. Bundan dolayı Türkiye’de de sık sık depremler görülmektedir.

Dünyada en çok görülen doğal afetlerden biri de depremlerdir. Depremler meydana geldiği bölgede ve hissedilen alanlarda büyük yıkımlar oluşturabilmektedir (Nguyen& Griffin& Cipta&Cummins, 2015). Ancak dünyanın her yerinde benzer türden ve etkiden hissedilmez, farklı bölgelerde meydana gelen afetlerin hepsinin kendine özgü sonuçları ve etkileri vardır. Afetler artık sosyal sistemin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bu yüzden afetlerle ve afet etkilerini en aza indirecek şekilde yaşam tarzları benimsenmelidir. Deprem gibi tahminleri ve şiddetleri belirsiz olan doğal afetler büyük can kaybına ve maddi zararlara neden olmaktadır.

Depremin hasarları en aza indirilebilir ancak durdurulamaz. Sonuç olarak etkili bir afet hazırlığı hayati önem taşımaktadır (Drabek& Evans, 2007). Hazırlık, müdahale ve toparlanma süreci birbiri ile bağlantılıdır. Bu bağlantı sıralı bir afet yönetim sistemi anlamına geldiği için kriz anında harekete geçmeyi kolaylaştırmaktadır. Ancak krizin yaşandığı yere dışardan gelen ve krizin yaşandığı yere yabancı olan turistler deprem gibi krizlere karşı her zaman hassastır (Kunwar& Limbu, 2015). Afetin etkileri ve afetin müdahalesi sırasında yaralanmalara, kayıplara ve destinasyonun zarar almasına neden olabilmektedir. Bu gibi durumlarda turist kaybına ve destinasyon imajına zarar vermektedir (Glaesser, 2006).

Bir kriz iletişim sisteminin olması (Crisis Communication System (CCS)), kitle kaynak kullanımı (Crowd Sourcing (CS)) ve sosyal algılama (Social Sensing (SS)) ile beraber turizm ve diğer sektörlerde giderek daha fazla önem görmektedir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) turizm destinasyonlarındaki paydaşların afetlere hazırlığını artırmak için afet yönetim plan ve politikalarına kriz iletişim sistemini dahil etmektedir (Crisis Communication System (CCS)) (Das& Chakrabarty, 2021). Afet ve krizin tanımlanması, afetin kapsamlı bir şekilde anlaşılması, karşı önlemin alınması turizm işletmeciliği bağlamında henüz geliştirilmemiştir (Glaesser, 2006). Afetler, turizm sisteminin farklı düzeylerinde örgütsel yapıdan, paydaşların imajını ve destinasyon imajını olumsuz yönde etki yaratmaktadır (Santana , 2004). Deprem gibi ne zaman olacağı ve şiddeti tahmin edilemeyen doğal afet türleri özel afet türü olarak kabul edilir. Çünkü bu tür ani gelişen doğal afetlerde ne kesin öngörü vardır ne de acil kaçışı mümkündür. Bu nedenle depremler turiste ve turizme bıraktığı olumsuz etkiler oldukça fazladır (Huan& Beaman& Shelby , 2004).

Turizm krizi, turizm sektörünü etkileyen, turizm hareketliliğini engelleyen herhangi bir durumu ifade etmektedir. Normal turizm işletmeciliğinin yapıldığı bir bölgede güvenlik sorunun oluşması ve deprem gibi nedenlerden dolayı olumsuz imajın ortaya çıkması yerelde bir ekonomik gerileme ve turizm hareketliliğinde düşüş yaşanır (Ritchie& Compiranon, 2014).

Bazen deprem gibi afetlerin olumlu yönleri de bulunmaktadır. Yıkılan destinasyonun yenilenmesi, yeniden inşa edilmesi, modern ve çağdaş bir tesis halini almasına vesile olabilmektedir. Potansiyel ürünlere olan talebi daha cazip hale getirmesi turizm hareketliliğini de arttırabilmektedir. Bu tür kriz durumların da etkili bir turizm kriz yöntemi ve krizlere karşı dirençli turizm operasyonları krizlerden en az hasarla çıkmayı sağlamaktadır (Faulkner, 2001).

2.5. Depremin Etkileri

Depremler, Dünya'nın yüzeyinde meydana gelen sarsıntıdır. Bu sarsıntılar Dünya'nın litosferinde sismik hareketler yaratan ani enerji salınımlı dalgalardır. Dünya'da her yıl binlerce deprem meydana gelmektedir ama bunların çok azı insanlar tarafından hissedilir. Bununla beraber deprem, tartışmasız en zarar verici ve korku bırakan doğa olaylarındandır. Ana deprem (ilk meydana gelen büyük deprem) ana şok olarak adlandırılır. Bu ana şok dalgalarını genellikle bir dizi artçı dalgalar ortaya çıkabilir. Bu artçı şoklar(depremler); haftalar, aylar hatta yıllar sonra bile devam edebilmektedir (Henderson, 2013). Depremler beraberinde diğer doğa olaylarını tetiklemektedir; toprak kayması, volkan patlaması, tsunami(püskürtü) vb. 1755 yılında Lizbon depremleri, 2004 yılında Hint Okyanusu depremi, 2011 Japonya depremi beraberinde tsunamiyi meydana getirmiştir. Japonya da dalga boyları 30 metreye kadar çıktığı tespit edilmiştir. Bunun sonucunda 18.729 kişi hayatını kaybetmiştir (Fukui& Ohe, 2019). 2004 yılında Endonezya açıklarında meydana gelen 9.1(Mw) şiddetindeki depremin ardından büyük bir tsunami meydana gelmiştir. Bu depremin ardından 225.000 kişi ölü olarak tespit edilmiştir. Hint Okyanusuna kıyısı olan ülkeler depremin yıkıcı doğasını hiç unutmadan yaşıyorlar. Burada yer alan ülkeler, toplumlar ve insanların üzerinde depremin etkileri görülmektedir (Moeller, 2006).

Deprem olayları ve sonrasında meydana gelen diğer afetler etkilenen toplumlar ve insanlar için yıkıcı bir etkiye sahiptir. Turizm perspektifinden bakıldığında turizmin vazgeçilmez bir parçası olan yerel halk, turizm işletmeleri, destinasyon alt ve üst yapısı, destinasyon imajı ve ziyaretçi olarak gelen turistleri de yıkıcı olarak etkilenmektedir (Huan& Beaman& Shelby , 2004). Depremin yarattığı ekonomik sorunlarından birçok kişi turizm vasıtasıyla etkiyi en aza indirmeye çalışır. Bu bölgelerde turizm kaybedilir veya turizm canlandırılmazsa, bu bölgelerde yaşayan insanlar ekonomik zorluklar yaşarlar, bölgenin ekonomik kapasitesi bozulur ve bunla beraber düzensiz göçler ve şehir yapılanmalarında bozulmalar meydana gelecektir. Bu yüzden bölge turizmi kaybedilmeden teşvik edilmeli, turistik destinasyonlar gerekirse turistlerin yardımı ile yeniden inşa edilmelidir (Mendoze& Brida& Garrido, 2012).

Depremler ve diğer afet türleri insani, çevresel ve ekonomik etkileri bulunan trajedilerdir. Depremler insanları fiziksel, kültürel, ekonomik, sosyal ve çevresel yıkım ve tahribat olarak etkilemektedir. Ancak bununla beraber her bölge veya her topluluk aynı şekilde etkilenmez. Bunun nedeni fiziki çevre, ekonomik seviye, depremin gerçekleştiği yere mesafesi gibi

durumlar depremin etki seviyesini etkilemektedir (Migon& Pijet Migon, 2019). Depremlerin neden olduğu fiziksel etkileri insan müdahaleleri ve afete hazırlık durumu da etkilemektedir. En büyük fiziksel etkiler can kayıpları ve mal kayıpları olarak görülmektedir (Lindell& Prater, 2003). Depremin çevreye verdiği zararlardan etkilenen diğer bir türde hayvanlardır. Depremin verdiği zararlar, ticaret, endüstriyel, konut, toplum hizmetleri sektörleri ve turizm sektörü olarak sıralanabilmektedir (Hall& Prayag, 2020).

Depremler kuruluşları da doğrudan veya dolaylı olarak etkileyebilmektedir. Kuruluşların mülklerinde fiziksel yıkıma veya tahribata, tesislerde yapısal hasara, nakit akışlarında aksaklıklara, seri üretimin durmasına veya yavaşlamasına, tedarikçi ve müşteri değişikliği, personel yıpranması ve personelin psikolojisi üzerinde etkileri bulunmaktadır (Corey& Deitch, 2011). Kritik hizmetlerin kesintiye uğraması veya gecikmesi, kurumsal ve büyük sektörlere bazı kırılgan etkiler bırakmaktadır. Canterbury depremlerinin sonunda yapılan bir araştırma da "Müşteri Sorunları" depremin en yıkıcı etkileri arasında görülmektedir. Bu durumda etkilerini en çok hisseden müşteri grubu olarak tespit edilmiş ve buna göre bir çözüm üretilmiştir (Brown& Stevenson& Seville& Giovinazz, 2014).

Depremin ağırlıklı olarak olumsuz, yıkıcı ve can kaybına neden olmasıyla beraber olumlu etkileri de bulunmaktadır. Yıkılan eski ve mevcut teknolojiden oldukça uzak konutların, yapıların ve turistik işletmelerin; daha büyük ve günümüz şartlara uygun, tüm pazarlara hitap edebilecek, her turist profilini kendine çekebilecek yapılar inşa edilebilmektedir. Bu yapıların peyzaj düzenlemesi, mimari yapısı ve günümüz turist ihtiyacına yönelik hizmet sunabilmektedir. Bu yapıların yapımı için ulusal ve uluslararası yatırım fonları bölgeye yönlendirilmektedir. Bu durumda bölgede ekonomik hareketlilik sağlanarak göç engellenebilir. Bölgeye yardım amaçlı gitmek isteyen gönüllü turistler hem bölgede ücretsiz çalışarak hem de turizm hareketine katılarak bölgeye fayda sağlayabilmektedir. Deprem görmüş bölgelerde şehirlerin yeniden inşası "Akıllı Kent" ve "Turizm Kenti" modeli ile bölgeye yeni turizm potansiyeli ve yeni turist profili de çekilebilir.

2.5.1. Depremin Sosyal Hayat Üzerine Etkileri

Afetlerin sosyal etkileri, sosyodemografik, sosyoekonomik, sosyopolitik ve psikososyal gibi çeşitli etkileri bulunmaktadır (Lindell& Prater, 2003). Bu etkilerden en önemlilerden biri de sosyodemografik yapının bozulmasıdır. Sosyodemografik yapının bozulması, deprem sonrası barınma ve konaklama sorunun ortaya çıkması ile oluşmaktadır (Mileti& Passarini, 1996). Bu durum doğrudan ve dolaylı olarak ekonomik kayıplara neden olmaktadır. Ekonomik

etki ile beraber deprem psikolojisi kişinin değerini kaybetmesi, duygusal etkiler yaşamı daha da zorlaştırmaktadır (Yi & Yang, 2014). Siyasi etkiler ve görüş ayrılıkları da insanların deprem etkisinden erken kurtulmayı geciktirebilmektedir. Enkazdan kurtarma ve yeniden inşa etme sırasında bazı çıkarlar için yeni uygulamalar da hayata geçirilebilmektedir. Siyasi yapılar ve gelişmiş belirli ideolojik gruplar kendi çıkar ve menfaati için hareket etmektedirler (Amora & Hall, 2014).

Depremden etkilenen kişilerin genellikle yaşam kalitesinde önemli bir düşüş görülmektedir. Bu durum psikososyal ve psikofizyolojik etkiler oluşturmaktadır. Bu etkiler; yorgunluk, vücutta tikler, kafa karışıklıkları, konsantrasyon bozukluğu, dikkat eksikliği gibi bozukluklara yol açabilmektedir (Tierney& Oliver Smith, 2012). Anksiyete, depresyon, uyku ve iştah değişikliği gibi davranışlar da yaygın olarak görülebilmektedir (Lindell& Prater, 2003). Depremin etkileri ve depremin etkisi ile meydana gelen diğer felaketler (tsunami, nükleer patlama, baraj patlamaları vb.) sadece sosyoekonomik ve fiziksel etkileri olmamıştır. Aynı zamanda anksiyete bağlı ölümler, yaralanmalar veya radyoaktif kirlenmeden kaynaklı ruhsal etkileri bulunmaktadır (Rehdanz & Welsch & Narita & Okubo, 2015). Deprem sonrasında risk algılarında değişiklik ve risk algısı da değişiklik göstermektedir. Deprem sonrasında toparlanmış toplumun; fiziksel etkilerinin nasıl üzerinden geldiği pek önemsenmez ve psikososyal iyileşmeye daha az önem vermektedirler (Tierney& Oliver Smith, 2012).

Refah da dahil olmak üzere psikolojik etkiler genellikle göz ardı edilmektedir ancak bu durum yanlıştır ve afet yönetimi modellerinde daha fazla dikkat edilmesi gerekmektedir. Bununla beraber literatürde afetlerin psikolojik etkilerinin ne ölçüde olduğuna dair bir tutarlılık bulunmamaktadır (Prayag& Fieger& Rice, 2019). Bunla ilgili 1995 yılında meydana gelen Hanshin- Awaji depremi üzerine bir çalışma yapılmıştır. Depremden 16 yıl sonra gözlemlenmiştir ki; en az bir kişiyi birinci dereceden yakınını kaybeden kişilerin daha düşük yaşam memnuniyeti, daha fazla olumsuz etki ve daha fazla sağlık sorunlarının görüldüğü tespit edilmiştir (Oishi& Kimura& Hayashi& Tatsuki&Tamura&Ishii, 2015). Depremin etkileri, zaman içinde travmalar ve stres bozukluğunun olduğu, depresif semptomlar dışında kişisel gelişimi de etkilemektedir. Refahın önemli ölçüde azalmasıyla beraber yerel kültüründe değişmesi ve yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalabilmektedir (Hall& Prayag, 2020). Depremin etkileri her bölgede ve her toplumda farklı düzeylerde etkiye sahiptir. Örneğin Doğu Asyalılar olaylar karşısında ve duygusallık konusunda soğuk kanlı insanlardır (Rehdanz & Welsch & Narita & Okubo, 2015). Sağlık durumunun iyi olma hali, psikolojinin iyi olması üzerine yapılan araştırmada depremden önceki haline nazaran çok az bir değişikliğin olduğu

gözlemlenmiştir. Bu durumu ekonominin güçlü olmasına da bağlayanlar bulunmaktadır (Hall& Prayag, 2020).

Deprem sonrası sık sık hissedilen artçı depremler, toplulukların zarar görmesine neden olmaktadır. Uzun süreli artçı sarsıntıların olması; etki tepki ve iyileştirme üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır (Becker&Potter&Bride&Wein& Doyle&Paton, 2019). Afet yönetim modellerinin statik (sabit, durağan) olması turizm sektörü dahil birçok sektörü ve sektör paydaşlarını olumsuz etkilemektedir. Bu modelin değişmesi, güncellenmesi ve her sektöre uygun ve uygulanabilir olması gerekmektedir. Afet yönetim modelindeki bir diğer eksiklikte şudur: karar verme, yenilikçi düşünme, eylemlilik, öz yeterlilik ve algı konularının ticari ve fiziksel etkilerden izole edilmesi gerekmektedir. Buna ek olarak insanların şok, rahatsızlık ve stres yönetimi ile nasıl başa çıkılacağına dair bilgilerin yer alması gerekmektedir (Brown& Westaway, 2011).

2.5.2. Depremin Turizm Sektörü Üzerine Etkileri

Depremin turizm sektörünün tüm paydaşları üzerinde etkileri bulunmaktadır. Ancak turizm işletmelerinin ve kişilerin afetlerle başa çıkmaları veya afetlere uyum sağlamaları oldukça sınırlıdır (Khazai& Mahdavian& Platt, 2017). Turist çeken bölgeler, transit bölgeler, rakip cazibe bölgelerinin yanı sıra turistlerde etkilenmektedir. Deprem üzerine yapılan turizm araştırmaları genellikle destinasyon düzeyinde olma eğilimini göstermektedir. Turizmin kırılgan yapısı göz önüne alındığında bu durum şaşırtıcı değildir. Destinasyon ölçeğinde güvenlik kaygıları birbiriyle önemli ölçüde ilişkilidir. İşleyen yapı, ziyaretçilerin erişebilirliği ve hareketliliği gibi birçok şey deprem tarafından etkilenebilmektedir (Hall& Prayag, 2020). Tüm araştırmacıların çabaları bu etkileri en aza indirip hızlıca normal hayata (deprem öncesi hayata) dönüşü sağlamaktır. Destinasyonlara ve turizme yönelik afet yönetim planın geliştirilmesi hem bireylerin toparlanması hem de toplulukların ve destinasyonun iyileşme sürelerini olumlu yönde etkiler. Bu yüzden depremle ilgili felaketler için sistemsel bir anlayış sağlanmalıdır. Turizm sektörünün bileşenleri ile ilgili afet yönetim planın devlet daireleri tarından günlük kullanıma konulması, proaktif karar alabilmesi ve turizm stratejisi olarak benimsenmesi gerekmektedir (Orchiston, 2013). Deprem riski yüksek bölgelerde ve destinasyonlarda olası yıkıcı bir depremin etkisi büyük olabilmektedir. Ancak buna rağmen hükümetler afet yardımı için yeterli kaynağa sahip değillerdir. Çünkü turizme yönelik ve bölgeyi turizm ile kalkındırmaya yönelik bir afet yönetim programı yoktur, benimsenmemiştir (Tsai& Chen, 2010).

Hiçbir turizm işletmesi veya turistik destinasyonun depreme ve diğer doğal afetlere karşı herhangi bir bağışıklığı bulunmamaktadır. Bu nedenle destinasyon pazarlama ve yönetim organizasyonları (destination marketing and management organisations (DMO)) turizm sektörü, yerel yönetimler ve merkezi yönetim iş birliği içinde çalışması ve afet planlama yönetim sistemini geliştirmesi gerekmektedir (Nguyen& Imamura& Iuchi, 2018). Afetlerin toplumun tüm yönleri üzerinde etkisi bulunmaktadır. Turizm paydaşları, üretim bölgeleri, transit güzergahlar ve hedef bölge hepsi birbiri ile bağlantılı, birinin etkilenmesi domino etkisi yaratarak hepsini etkiler. Bu olumsuz etkiler turizm talebini de etkileyebilmektedir (Mendoze& Brida& Garrido, 2012). Turistleri etkileyen ve olumsuz algıya kaptıran şey yalnızca güvenlik değildir, aynı zamanda konaklama ve ulaşımda etkilemektedir. Depremin etkisi zarar görmüş yol, köprü ve havaalanlarının alternatif geçiş güzergahlarının bulunması gerekmektedir (Faulkner, 2001). Bir destinasyonun dezavantajda olması bir turisti olumsuz etkilerken diğer turisti olumlu etkileyebilir. Bu nedenle destinasyonlar arasında alternatif tatil deneyimi ve alternatif turizm geliştirilebilmelidir. Alternatif tatil deneyimleri geliştirilirken afetlere hazırlık girişimlerinin benimsenmesi, acil durum malzemelerinin bulunması ve bakımı, afetlerle etkin bir şekilde müdahale edilmesi ve turistlerin tahliyesine yönelik afet yönetim sisteminin bulunması gerekmektedir (Amore& Hall, 2017).

Deprem sonrası toparlanmanın gecikmesi, konaklama kapasitesinin azalması ve zarar görmesi hem yurt içi hem de yurt dışından gelen ziyaretçi sayılarında önemli bir düşüşe neden olabilmektedir. Bu durum hem ulusal hem de yerel destinasyon pazarlama ve yönetim organizasyonu için zorluk teşkil etmektedir (Orchiston& Higham, 2016). Deprem sonrası iyileşme süreci ne kadar geç olursa destinasyon yönetimi ve pazarlama iş birliğinin yapılması da o kadar zorlaşmaktadır. Turizm paydaşlarının alacağı rol ve sorumluluklar afet planlama ve yönetim sistemince belirlenmelidir (Nguyen& Imamura& Iuchi, 2018). Pike (2004) yılında yaptığı bir çalışmada destinasyon pazarlama ve yönetim organizasyonunun (DMO), etkili medya ilişkileri, turistlerle iletişimi, yerel işletmelerin desteklenmesi, dış kaynak rolleri, turizmciler arasında afet riski farkındalığı oluşturma gibi katkıların sağlanabileceği vurgulanmıştır. Afet koordinasyonunu ve destinasyon perspektifinde bakıp, değerlendirmeyi ilgili devlet kurumları ile beraber üstlenebilmektedir (Orchiston, 2013).

Deprem sonrası turizm ve rekreasyon alanları depremin etkisinden dolayı bazı boşluklar oluşabilmektedir. Ancak turizm boşlukları kabul etmez ve bölgenin altyapısı dikkate alınarak turizm paydaşları ile istişareler sonucunda bir yapı inşa edilir. Bazen bölge sakinlerinin hasarlı ev ve diğer yapılar hakkında kararsız kalması bölgedeki olumsuzlukların artmasına ve yeni

problemlerin çıkmasına neden olabilmektedir. Bu problemler arasında doğal kaynaklara erişimin güçleşmesi, toplumsal etkinliklerin azalması veya tamamen kalkması, başkalarıyla etkileşim kurma eksikliğinin oluşması, kültür, sanat, spor faaliyetlerinin azalmaları yer almaktadır (Hall& Prayag, 2020). Bu sorunların sadece bölge sakinleri için değil sanatsal ve rekreasyonel etkinlikler için de olumsuz sonuçları bulunmaktadır (Amore& Hall, 2017).

Deprem sonrası turizm destinasyonun ekonomik zorlukları geride bıraksa dahi yerel halkın ruhsal sıkıntılar çekmesi turistlere karşı kızgınlık gibi olumsuz bir yargı oluşturabilmektedir (Ritchie, 2009). Bundan dolayı toplumsal iyileşme izole edilemeyecek kadar önemlidir. Yerel halkın iyileşmesi sektörel iyileşmeyi beraberinde getireceği için diğer sektör ve paydaşlarla beraber çalışılabilmektedir (Nguyen& Imamura& Iuchi, 2018).

Afetlerin turizm sektörü üzerine yapılan araştırmaların çoğu sektör arzına yöneliktir. Birçok küçük işletme genellikle krizden sonra toparlanabilecek kaynaktan yoksundur (Wu& Walters, 2016). İyileşmeyi sağlamak ve işletmeyi ayakta tutmak için yerel yönetim ve ulusal yönetim iş birlikçi kuruluşlarla temasa geçmektedir. Pazarlama ve promosyonlar bir işletmeye yardımcı olmanın temel anahtarıdır. Afet sonrası pazarlama olumsuz algıları düzeltmenin yanında turistlerin arz talep dengesini düzenlemeyi de amaçlamaktadır (Hystad& Keller, 2008). Bu aynı zamanda destinasyon için olumsuz olan medyayı düzeltmek için bir fırsattır. Medyada yer alan yanlış ve eksik bilgiler destinasyon imajını zedelemekle beraber destinasyonda yer alan işletmelerin olumsuz yönde etkilemektedir (Sönmez& Apostolopoulos& Tarlow, 1999). Örneğin 2016yılında Kaikoura'da meydana gelen depremin uluslararası raporlamasında Christchurch'un kuzeydoğusunu vurduğu iddia edilmişti bu durum akla başka bir deprem olarak yankı uyandırırken bölgenin imajını da kötü etkilemesine neden olmuştur (Fountain& Cradock-Henry, 2019).

Herhangi bir risk olmasa bile turistlerin günlük hayatından ve arkadaş topluluğundan uzak olması gibi nedenlerden dolayı destinasyonda kendisini savunmasız ve tedirgin görmektedir. Deprem gibi afet durumlarında bu tedirginlik artabilmekte ve güvenlik endişesi oluşabilmektedir. Bu durum mevcut turist potansiyelini olumsuz etki yaratmaktadır. Özellikle sosyal medya, deprem haberlerini ve görüntülerinin kitlelere yayılması konusunda oldukça hızlıdır. İçeriğin doğru veya yanlış olmasına bakılmaksızın bu durum turistin destinasyonu ziyaret edip etmeyeceğini etkileyebilmektedir (Korkmaz Orhan& Özdemir Akgül& Cabi Bilge, 2023).

Bazı çalışmalar göstermektedir ki; deprem gibi yıkıcı felaketlerin ardından bölgede karanlık turizm "dark turizmi" görülmektedir. Çin'in Sichuan kentinde meydana gelen depremin ardından bölgeye turistlerin gelmesi ve deprem kalıntılarını ziyaret edilmesi dikkat çekmiştir (Hall& Prayag, 2020).

2.5.2.1. Depremin turist rehberlerine etkileri

Bulunduğu yerin dışından farklı bir yere yolculuk yapma isteği tarihi çağların ilk yıllarına kadar gitmektedir. Bu çağlarda seyahat üç bölümden oluşan ticari amaçlı yapılan seyahatler, dini ibadetlerini ve dini destinasyonları görme amacı ile ve sportif amaçlar doğrultusunda seyahatler yapılmaktadır. Bu seyahatlere ek olarak meraka ve bilime dayalı seyahatlerde bulunmaktadır. Ayrıca bu seyahatler rehberlik mesleğinin ortaya çıkmasına vesile olmuştur (Ahipaşaoğlu, 2006). Turist rehberleri, yerli ve yabancı ziyaretçilere destinasyonun arkeolojik, doğal, tarihi ve kültürel değerlerini en iyi şekilde tanıtabilecek, tur süresi boyunca turistlere her konuda yardımcı olup doğru ve eksiksiz bilgi sağlayan kişilerdir (Sezgin, 2001).

Deprem, birçok sektörü ve meslek grubunu olumsuz olarak etkilemiştir. Bu sektör ve meslek grubunun başında; turizm sektörü ve turist rehberliği mesleği gelmektedir. Depremle beraber ören yerlerin geçici veya kalıcı yıkım hasarı almaları o bölgeye tur gruplarının gelmesini engellemektedir. Depremin etki şiddeti ile beraber sadece depremin etkilendiği bölgeler değil aynı zamanda diğer bölgelerde de turistik hareketler ve operasyonlar durmaktadır. Tur gruplarının çıkmaması, turistik seyahat ve gezi operasyonlarının durması profesyonel turist rehberlerinin de çalışma olanaklarının durması anlamına gelmektedir. Depremden dolayı seyahat acentelerinin ve tur operatörlerinin tur organizasyonlarını durdurması da profesyonel turist rehberlerinin işsiz kalmasına neden olmaktadır.

Profesyonel turist rehberlerinin deprem gibi ani oluşan ve ne zaman olacağı tahmin edilemeyen doğal afetlerde de etkili rol alabilmektedirler. 6 Şubat 2023 tarihide yaşanan Maraş depreminde enkaz altındaki kişilerin kurtarılması için Türkiye uluslararası yardım talebinde bulunmuştur. Uluslararası yardım kuruluşlarına deprem bölgesinde gönüllü tercümanlık yaparak hem depremzedelere hem de yardım ekibine katkıda bulunmuşlardır.

2.5.2.2. Depremin seyahat acentelerine etkileri

Acente, Türk Ticaret Kanunu'nda (TTK) şu şekilde tanımlanmaktadır; "Ticari mümessil, ticari vekil, satış memuru veya işletmenin çalışanı gibi işletmeye bağlı bir hukuki konuma sahip olmaksızın, bir sözleşmeye dayanarak, belirli bir yer veya bölge içinde sürekli olarak ticari bir

işletmeyi ilgilendiren sözleşmelerde aracılık etmeyi veya bunları o tacir adına yapmayı meslek edinen kimse." (Türk Ticaret Kanunu, 2011). Seyahat acenteleri ise, 1618 sayılı Seyahat Acenteleri Birliği Kanunu'na göre; "Kâr amacı ile turistlere turizm ile ilgili bilgiler vermeye, paket turları ve turları oluşturmaya, turizm amaçlı konaklama, ulaştırma, gezi, spor ve eğlence hizmetlerini görmeye yetkili olan, oluşturduğu ürünü kendi veya diğer seyahat acenteleri vasıtası ile pazarlayabilen ticari kuruluş." şeklinde tanımlanmaktadır (Seyahat Acentaları Birliği Yönetmeliği, 2018).

Turizm endüstrisinde en çok turizm paydaşları ile ilişkisi olan turizm departmanlarından biri de seyahat acenteleridir. Seyahat acenteleri, bireysel veya grup olarak tatil, gezi ve toplantı ayarlayan; konaklama, uçak rezervasyonu, araç kiralama ve tur programı gibi hizmetler sunmaktadır. Turistlerin, turistik destinasyonları ziyaret etmesi; seyahat acentelerinin yerel ekonomi üzerine de etkili olduğunu göstermektedir.

1950 yılından önce Türkiye'de turizm hareketliliğinin az olmasından dolayı turizm sadece oteller ve bazı turistik işletmeler ile sınırlıydı. 1960 yılından sonra Türkiye turizmi büyüme yönünde ivme kazandı. Bu dönemlerden itibaren seyahat acenteleri, yurt içi ve yurt dışı turlar, otel rezervasyonları ve vize işlemlerinde çalışma yürüttüler. 1970'li yıllarda Türk tur operatörleri ve seyahat acenteleri kurulmaya başlandı (Toktaş, 2023).

Seyahat acenteciliği Dünya'da ve Türkiye'de yaygın sektörler arasında yer almaktadır. Seyahat acentelerinin tarihçesi 19. yüzyıla kadar dayanmaktadır. Seyahat acenteciliği ilk olarak Avrupa'da kıtasında çıkmış ve zamanla diğer kıtalara yayılmıştır. Deprem gibi ne zaman olacağı ön görülemeyen doğal afetler seyahat acenteleri için olumsuz etkiler oluşturabilmektedir. Afetlerin seyahat acenteleri üzerine etkileri sadece afetin etki şiddetine bağlı değildir aynı zamanda bölgenin turistik değerlerine ve turizm hareketliliğine de bağlıdır. Büyük turistik destinasyonlarda meydana gelen deprem seyahat acentelerinin aktif faaliyetlerini zorlaştırabilir hatta durma noktasına getirebilir. Deprem sonrası enkazların yerinde bulunması, turistik destinasyonların zarar görmesi ve artçı depremlerin devam etmesi bölgenin turist akışını (talep düşüşünü) da etkilemektedir (Toktaş, 2023).

Depremin turizm işletmelerine zarar vermesi, kullanılmaz hala getirmesi veya hizmet kalitesinin düşürülmesine neden olabilmektedir. Bu gibi durumlarda seyahat acenteleri müşterilerine eş değer veya daha yüksek segmentteki işletmeleri alternatif olarak sunması gerekmektedir. Seyahat acentesi için bir müşteri kaybetmemek oldukça önemlidir bu yüzden alternatif sunabilmek için ek kaynaklara ihtiyaç duyulabilmektedir. Depremin turizm

işletmelerinde nasıl ve ne derece bir hasar bıraktığını bilmesi ve görmesi gerekmektedir. Çünkü pazarlayacağı işletmenin güvenli olup olmadığını önceden bilmesi ve müşteriye gerekli güveni sağlaması gerekmektedir. Bu durumda depremin acenteler üzerinde işleyiş şeklini de etkilemektedir.

Birçok seyahatte ve tatilde seyahat sigortası da satın alınmaktadır. Seyahat sigortasının deprem gibi doğal afetleri kapsayıp kapsamadığı da seyahat acentelerinin iş hacmini etkileyebilmektedir. Deprem yüksek maliyetleri de beraberinde getirmektedir. Depremin şiddetli etkisi ile beraber turistik işletmeler ve destinasyonların yapım, onarım ve restorasyonların yapımı maliyetleri yükseltmektedir. Depremin yarattığı ekonomik sıkıntılar turist bütçesini kısıtlaması ve maliyetlerin artması seyahat acentelerinin çalışmasında olumsuz etki yaratmaktadır. Bu olumsuz etki yerel ekonomiye de yansımaktadır. Deprem bölgesinde yolların, köprülerin ve limanların hasar görmesi, yıkılması veya kapalı olması bölgeye düzenlenecek olan turistik operasyonların iptaline, ertelenmesine veya daha yüksek maliyetle uzun rotalar tercih edilmesine sebep olabilmektedir. Bu durumda acente hem operasyonun uzamasından kaynaklı zaman kaybı; yakıt kaybı personel masrafı gibi ekstra ekonomik sıkıntılar çekmesine neden olmaktadır.

Depremin acenteler üzerine yok denecek kadar az da olsa olumlu etkileri bulunmaktadır. Deprem beraber bölgede yardım amaçlı giden gönüllü turistlere ulaşım ve konaklama sağlaması yeni turist profiline ve müşteri portföyüne örnek verilebilir. Dışardan giden yardımların dağıtımı için çalışan, enkazların kaldırımı ve depremzedelere gönüllü olarak destek olan kişiler hem yerel ekonomiyi hem de seyahat acentelerin işlerine hareketlilik getirmektedir.

2.5.2.3. Depremin konaklama işletmeleri üzerine etkileri

Konaklama işletmelerinde yaşanan krizler her zaman işletme kaynaklı olmayabilmektedir. Konaklama işletmeleri de dışsal faktörlerden oldukça çabuk etkilenen işletmeler arasında yer almaktadır. Dışsal faktörler; siyasi krizler, savaş ve terör durumu, global ölçekli veya bölgesel ölçekli sağlık, ekonomik ve çevre koşulları, doğal afetler şeklinde sıralanabilmektedir (Taşdelen, 2019).

Doğal afetler ve çevresel faktörler turizm yatırımlarını etkilemektedir. Deprem bölgesinde fay hattının bulunması, depremin etkisi ile beraber oluşacak diğer afetlerin etkisi (toprak kayması, çığ ve tsunami gibi), zemin ve toprağın yapısı işletmenin yer seçimi yapmasında belirleyici rol oynamaktadır. İşletmenin kurulacağı arazinin engebeli olması da işletmenin inşa edilip edilmeyeceğini etkilemektedir. Çünkü engebeli arazide ulaşım kaynaklı

ek maliyetin çıkmasına neden olmaktadır. Deprem bölgesinde inşa edilecek konaklama tesisinin zemin araştırması ve fay hattının geçiş noktasına dikkat edilmelidir. Ayrıca inşa edilecek tesisin fazla yüksek olmaması ve depreme karşı dayanıklı malzemenin kullanılması gerekmektedir (Tekeli, 2021). Aksi bir durumda 6 Şubat Maraş depreminde yaşandığı gibi binlerce insan enkaz altında kalıp hayatını kaybedebilir.

Yapılış esnasında konaklama işletmesi olarak inşa edilmeyen yapıların ilerleyen zaman içerisinde konaklama işletmesine çevrilmesi binaya zarar vermektedir. Çünkü yapı konaklama işletmesine çevrilirken binaya bazı değişiklikler yapılmaktadır. Bu değişiklikler binanın deprem veya başka bir doğal afet olmaksızın hasar almasına neden olabilmektedir. Alınan bu hasar olası bir depremde ilk yıkılacak yapılar arasında yer almakla beraber yüzlerce kişinin de hayatının kaybetmesine neden olabilmektedir. Konaklama tesisinin hasar alması veya yıkılması tesiste çalışan kişilerin işsiz kalmasına dolayısıyla ekonomik daralmanın oluşmasına neden olacaktır. Bununla beraber dışardan gelen ve deprem bölgesi için yardım edecek gönüllülerin ve sivil toplum kuruluşlarının konaklama sorunu da oluşacaktır. Deprem esnasında yıkılan veya hasar gören bir otelin (konaklama işletmesinin) depremden sonra tekrar işlevsel hale gelmesi işletmenin bıraktığı olumsuz imajdan dolayı turistler tarafından tercih edilebilirliği de etkileyebilmektedir.

2.5.2.4. Depremin kültürel miras üzerine etkileri

Kültürel miras, bir toplumun geçmişten günümüze kadar gelen maddi ve manevi değerlerin bütünüdür (Kurgun& Yumuk, 2013). Bir toplumun giydiği yerel kıyafetler, günlük hayatta kullandıkları malzemeler, yaşadıkları evlerin mimarisi vb. somut varlıklar maddi kültür başlığı altında yer almaktadır. Toplumun düşünce biçimleri, dini inanışları, normları, gelenekleri gibi manevi değerler de somut olmayan kültürel miras başlığı altında yer almaktadır (Ekinci, 2004). Kültürel mirası korumanın ve geleceğe taşımada kullanılan yöntemlerden bir tanesi de turizmdir. Kültürel mirasın, turizm hareketliliğine katılan turistlere yapısı bozulmadan sunulup tanıtılması, rekreasyonel aktiviteler olarak kullanılması ülkemiz için oldukça önemlidir (Aydoğdu Atasoy, 2019).

Kültürel miras sadece bulunduğu coğrafya ve toplum için değil aynı zamanda tüm dünya için evrensel tarih ve kültür değerleri bakımından önemlidir. Dünya toplumları için bu kadar önemli olan kültürel miras doğa kaynaklı ve insan kaynaklı afetlerden kaynaklı pek çok nedenden dolayı zarar görebilmektedir. Doğa kaynaklı zararlar; depremler, seller, toprak kaymaları, yangınlar ve yanardağ patlamaları olarak sınıflandırılmaktadır. İnsan kaynaklı

zararlar ise; savaşlar, saldırılar ve barbarlıklar olarak sınıflandırılmaktadır. Bu unsurlar arasında en çok zarar veren etkenler doğa kaynaklı afetlerdir. Doğal afetler meydana geldiği bölgede ve toplumda farklı etkiler bırakabilmektedir. Bu etkiler sosyolojik, psikolojik, ekonomik, can kaybı, mal kaybı gibi sorunlar kültürel miras için de ciddi sorunlara oluşturabilmektedir. Bu sorunların en aza indirgenebilmesi için etkili bir afet yönetimi gerekmektedir (Duman& Güneş, 2023).

Afet meydana gelmeden önce tespit çalışmaların yapılması büyük önem taşımaktadır. Tespit çalışmalarında belgelemenin yapılması olası bir afete hazırlıklı olma ve afetin etkilerini en aza indirmede önemlidir. Afet öncesi yapılan afet hazırlıkları olası bir afette risk düzeyine göre öncelikli kurtarma sırasının belirlenmesi ve bütçenin belirlenmesi önem arz etmektedir. Afet esnasında en önemli çalışma arama kurtarma çalışmaları ve insani yardımdır. Binaların hasar tespiti ve yapısal durumu afetten ilk 72 saat sonrasına yapılıp binanın ya da yapının kullanılabilirliği tespit edilir. Tespitin sonucunda hasarsız, az hasarlı, orta hasarlı ve ağır hasarlı binalar olarak kayıt altına alınır. Afet sonrası iyileştirmelerde ise ağır hasarlı binaların enkazı kaldırılır. Az ve orta hasarlı yapılarda güçlendirme yapılarak yapı dirençli hale getirilir (Vatan Kaptan, 2019).

Tarihi yapılarda yapılan değişiklikler ve zemin oturmaları depremin etkisi ile beraber yıkılabilir veya hasar alabilmektedir. Meydana gelen hasarı ortadan kaldırmak ve tarihi yapıyı gelecek nesillere aktarabilmek için restore edilerek yeniden eski haline getirilmelidir. Restorasyon esnasında kullanılacak malzemelerin kaliteli ve deprem gibi afetlere karşı dayanıklı olması gerekmektedir.

Kültürel yapıların depremin etkisi ile bozulması, yıkılması bölgeye gelecek olan kültür turistini ve kültür turizmini olumsuz olarak etkilemektedir. Kültür turizmi, turizmin profesyonel işçileri olan turist rehberleri ve o destinasyonlara tur düzenleyen acenteleri ekonomik olarak büyük zorluklar yaşatmaktadır. Kültürel mirasın depremin etkisinden dolayı turizmde rekreasyon etkinlikleri olarak kullanılmaması hem kültürel mirasın aktarımını hem de tur programının aksamasına neden olabilmektedir.

2.5.2.5. Depremin gastronomi üzerine etkileri

Gastronomi terimine bakıldığında Yunanca kökenli “gatros” ve “nomos” kelimelerinden türetilmiştir. Gastros, mide anlamında, nomos ise kural, kanun anlamındadır (Tütüncü, 2019). Gastronomi kavramı için farklı bilim dalları kendi perspektifinde tanımlamalar yapmıştır. Dolayısıyla gastronomi kavramı için pek çok tanımlanma bulunmaktadır. Genel bir tanım

yapmak gerekirse gastronomi, lezzetli ve kaliteli yiyeceğin veya içeceğin sanatsal ve bilimsel yönlerinin ortaya konularak ifade edilmesidir (Pehlivan, 2023).

Gastronomi turizmi, turistlerin yiyecek ve içeceğin hazırlanmasından sunumuna kadar geçen aşamalara yönelik bilgi veren ve lezzetli yiyecek ve içecekleri deneyimlemek isteyen turistlerin katıldığı turizm çeşitlerinden bir tanesidir (Kivela& Crotts, 2006). Turistlerin yerel lezzetlere olan ilgisi gastronomi turizminin oluşmasına ve gelişmesine vesile olmuştur. Gastronomi turizmi kültür turizminin bir alt dalı olarak da düşünülebilir. Çünkü gastronomi, kültürün ifade edilme şekli olarak kabul edilir (Manola& Koufadakis, 2020). Gastronomi turizmi, gidilen bölge hakkında bilgi edinilerek, yiyecek ve içecek lezzetlerinin tüketilmesidir. Ayrıca gastronomi turizmi sayesinde yerel kültürlerde daha iyi tanınmaktadır (Pehlivan, 2023).

Farklı motivasyonlarla destinasyonlara turist çekilmektedir. Gastronomik tercihler bu motivasyonun başlarında gelmektedir. Destinasyonlar, sunduğu imkanlar konusunda zaman zaman kesintiye uğrayabilmektedir. Bu kesinti bazen insan kaynaklı bazen de doğa kaynaklı olabilmektedir. Genel olarak ele alındığında savaş, pandemi, salgın, sel ve depremler hem turizm hareketliliğini hem de destinasyondaki hizmeti olumsuz olarak etkilemektedir.

Yiyecek içecek işletmelerinin tedarikçiliğini yapan bir tedarikçinin göçük altında kalması veya şehirden göç etmesi yiyecek ve içecek hizmeti sunan işletmeler için doğrudan olumsuz bir etkidir. Hem yeni tedarikçi bulmak zorundalar hem de mevcut müşterilerini kaybetmeden üretime devam etmek zorundadırlar. Bu durum yerel işletmeler ve gastronomi turistine hizmet veren işletmeler için adeta bir hayatta kalma mücadelesidir. Deprem süresince doğalgazın tedbir amaçlı kesilmesi, elektrik kesintilerinin oluşması, yolların ve marketlerin kapalı olması yiyecek ve içeceklerin hazırlanış şeklini de etkilemektedir. Yemekler eski usül pişirme yöntemleri ile odun fırınları ve odun ateşleri üzerinde yapmışlardır. Buna ek olarak işletmelerin konumu ve yapısı da oldukça önemlidir. Çok katlı binaların altında bulunması ve artçı depremlerin devam etmesi yerel halkın ve turistlerin işletmeyi tercih yönünden etkilemektedir.

2.5.3. Depremin Ekonomik Etkileri

Meydana gelen doğal afetlerden etkilenen kişi sayısına bakıldığında, deprem en başlarda yerini almaktadır. Türkiye'de de yaşanan doğal afetler incelendiğinde bu durum aynıdır (Altun, 2018). Depremin meydana geldiği ve etki şiddetinin hissedildiği bölgelerde can kaybı ve ekonomik kayba neden olmaktadır. Oluşan can kaybının ülke içindeki toplam nüfusuna oranı ve bölgenin nüfusunun Gayri Safi Yurtiçi Hasılası (GSYH) içindeki payının ve büyüme oranına

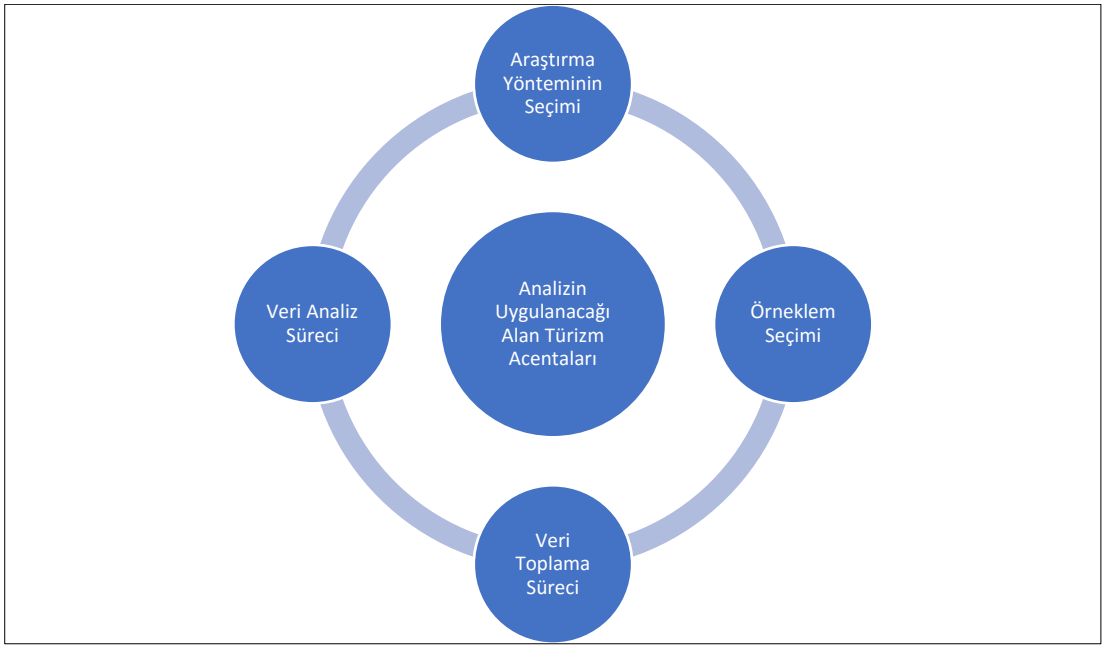
katkısının hangi seviyede olduğu depremlerin ekonomik etkisini ortaya koymaktadır (Kara& Sezgin, 2023).

Afetler doğrudan ulaşımı, enerji, iletişim, altyapı, sanayi dallarını doğrudan (birincil) etkilemektedir. İkincil olarak ise ülkedeki makro ekonomik yapıyı ve istihdamı etkilemektedir. 1999 tarihinde yaşanan Marmara depreminde 18.373 kişi hayatını kaybetmiştir. Depremin etki ettiği bölgedeki nüfus Türkiye nüfusunun %23'lük kısmı oluşturuyordu. Can kaybı ve maddi hasar bakımından depremden etkilenen nüfus ise toplam nüfusun %6 oranına tekabül etmektedir. Depremin etki ettiği illerin toplam GSYH içindeki payı ise %34,7 olarak tespit edilmiştir. Cumhuriyet tarihimizin en büyük depremlerinden biri de 23 Ekim 2011 tarihinde olan Van depremidir. Depremin Van şehir merkezinde etkisi Erciş ilçesine göre nispeten daha az olmuştur. AFAD tarafından hazırlanan rapora göre 644 kişi hayatını kaybetmiş, 252 kişi ise enkaz altından sağ olarak çıkarılmıştır (Altun, 2018). 6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye'de yaşanan deprem 11 ilde yıkıcı etkiler bırakmıştır. Bu yıkıcı etkiden doğrudan 13,4 milyon insan etkilenmiştir. Bu sayı ülke nüfusunun yaklaşık olarak %15,7'sini oluştururken GSYH'nin içindeki payı yaklaşık olarak %9,8 olduğu açıklanmıştır (Şen , 2023). Bununla beraber deprem bölgesindeki ekonomik faaliyetler sırasıyla şu şekildedir; tarım ve hayvancılık, sanayi, inşaat ve hizmet sektörüdür. Bölgedeki ekonomik faaliyetlerin GSYH'deki oranı ise; tarımda %15,1; sanayide %11,4; inşaat %10 ve hizmet sektörü %7,4 olarak tespit edilmiştir (Türkan, 2023). Gelişmekte olan ülkelerin makro ekonomik dengelerin sağlanmasında turizm sektörü önemli bir yere sahiptir. Türk turizm pazarının sürdürülebilir gelişimini sağlamak için çeşitli kalkınma planları ve stratejileri belirlenmektedir. Ancak deprem gibi ani gelişen olaylar ve krizler sonucunda depremin etki ettiği bölgede turizm alt yapısı olumsuz etkilenirken, turizm hareketliliği de durma noktasına gelmektedir (Kara& Sezgin, 2023).

Turizm sektörü oldukça kırılgan bir yapıya sahiptir. Başta deprem olmak üzere birçok doğal afetten doğrudan etkilenmektedir. Bu etki doğrudan veya dolaylı olarak ekonomide yer alan diğer mal ve hizmetlerin üretiminde, tüketiminde ve dağıtımında olumsuz etki bırakmaktadır. Bununla beraber turizm faaliyetlerinin durması turistik mal ve hizmetlerin üretim, tüketim ve dağıtımında yaşanan sorunlar diğer sektörlere göre daha fazladır. Bununla beraber turizm ekonomisinde kayıp ve risk oranı diğer sektörlere göre daha fazladır (Bahar& Kozak, 2013). Turizm sektörünün önemli bileşenlerinden olan konaklama işletmelerinin depremin yıkıcı etkisinden dolayı hasar alması, yıkılması bölgenin gelişmişlik düzeyini de olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durumda bölgenin, turizm ekonomisine katkısı da bölgesel kalkınma da olumsuz yönde etkilenmektedir.

3. YÖNTEM

Bilim tarihi yirminci yüzyıl itibariyle radikal değişikliklerin beraberinde getirdiği nesnel ve indirgemeci anlayışlar tartışılmaya başlanmıştır. Bu dönemden beri bilimin yalnız nesnel, genellenebilir ve evrensel bilgi üretiminin olmadığı, aynı zamanda öznel bilginin önemini vurgulayan yaklaşımlar yaygın hale gelmiştir (Baltacı, 2019). İnsanlar karmaşık bir fizyolojik sisteme ve bu sistem ile bütünleşik sosyal ve psikolojik yapıya sahip olan varlıklardır. Böyle bir yapıya sahip olan insanların salt nicel ve deneysel bulgularla anlamaya çalışmak ya da genel geçer ifadeler kullanmak sorunlu bir yaklaşım olarak görülmüştür. Sürekli değişim içinde olan insan psikolojisinin, duygu ve düşüncelerinin, sosyal alanlardaki dinamik ilişkilere verdiği tepkilere bakıldığında insanların genellenebilir ilkeler bütünü ile açıklamanın yanlış olduğu düşünülmüştür (Merriam, 1998). Cresswell (2002), herhangi bir olgunun açıklanmasında pozitivist ya da tek bir bakış açısının bilim insanını yanılgıya sürüklediğini, buna karşın çoklu bakış açısının işe koşularak daha keskin ölçümler yapılabileceğini bildirmektedir. Bu kapsamda insanların bireysel ve grup süreçlerine odaklanılarak daha verimli çalışmaların yapılmaya başlanması ile başta sosyoloji ve psikoloji alanlarında daha sonraki süreçte sosyal bilimlerin diğer alanlarında da yaygın halde kullanılmıştır. Araştırma süreçleri içerisinde nitel araştırma yöntemleri bireyin derinlemesine inceleyen, tanıyan ve bütüncül yaklaşımların gelişmesiyle beraber insana özgü her olgu ele alınmaya başlamıştır (Baltacı, 2019).

Şekil 3 1. Araştırma Yöntem Şeması

Nitel araştırma, insana özgü bireysel niteliklerin farklı ve derin doğasına odaklanarak incelemelerde bulunmaktadır. Bu bağlamda genellemelerden çok bilginin derinliği ve özgünlüğü üzerinde durulmaktadır. Nitel araştırmalarda büyük örneklem grupları yerine daha küçük gruplardan elde edilen veriler üzerine odaklanılır. Örneklemin daha küçük gruplarda tutulması araştırmacıya zaman ve maliyet açısından yürütülebilir bir araştırma yapmasına olanak da sağlamaktadır (Kuş, 2007). Bu nedenle deprem bölgesinde faaliyet gösteren seyahat işletmeleri ile, otel işletmeleri ve profesyonel turist rehberleri ile görüşmeler sağlanmıştır.

3.1. Araştırmaya Yönelik Bulgular

Bu çalışmada turizmin paydaşları olan oteller, seyahat acenteleri ve turist rehberlerine depremin etkileri ile ilgili kaynak taraması yapılarak kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. 6 Şubat 2023 depremini ve 2011 Van Erciş depremini hisseden oteller, seyahat acenteleri ve turist rehberleri ile demografik bilgilerinde yer aldığı açık uçlu sorular yönlendirilmiştir. Sorular kaynak taraması yapılarak hazırlanmıştır. Sorular oteller için, otel yöneticisi veya doğrudan otel sahibi ile, seyahat acenteleri için, seyahat acentesi çalışanı veya sahibi ile ve turist rehberleri ile yüz yüze ve Google form üzerinden yarı yapılandırılmış açık uçlu sorular sorulmuştur.

Çalışmanın evrenini 6 Şubat 2023'de meydana gelen depremi hisseden 11 il (Adıyaman, Adana, Gaziantep, Malatya, Hatay, Kahramanmaraş, Şanlıurfa, Diyarbakır, Elazığ, Osmaniye, Kilis) ve 2011 yılında meydana gelen Van- Erciş depremini hisseden Van ili oluşturmaktadır. Bu nedenle, Türkiye'nin diğer deprem bölgeleri veya farklı coğrafi alanlardaki turizm paydaşlarının deneyimleri çalışmaya dahil edilmemiştir. Çalışmanın kapsamını belirleyen bölgeler, Türkiye'nin deprem riski yüksek olan ve tarihsel olarak sismik faaliyetlerin sık görüldüğü alanlardır. 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremin etkilediği 11 il (Adıyaman, Adana, Gaziantep, Malatya, Hatay, Kahramanmaraş, Şanlıurfa, Diyarbakır, Elazığ, Osmaniye ve Kilis), ülkenin güneydoğu ve doğu bölgelerinde bulunmakta ve Doğu Anadolu Fay Hattı'nın çevresindedir. Bu iller, hem jeolojik yapıları hem de yerleşim özellikleri açısından yüksek risk içermektedir. 2011'de meydana gelen Van-Erciş depremi ise Doğu Anadolu'nun kuzeydoğusunda yer alan Van ilini doğrudan etkilemiştir. Bu alanlar, yoğun nüfus, kültürel çeşitliliği ve gelişmekte olan turizm potansiyeli ile de dikkat çekmektedir. Depremin ardından turizme olan etkileri incelemek için bu bölge önemli bir örneklem alanı sunmaktadır. Bölgede otelcilik sektörü, özellikle depremlerden önce turizm potansiyelinin artmasıyla birlikte çeşitlenmeye başlamıştı. Güneydoğu ve Doğu Anadolu illerinde şehir merkezleri ve turistik alanlar çevresinde farklı kategorilerde oteller ve pansiyonlar iş yapmaktaydı. Fakat bazı

ilçelerde altyapı yetersiz olduğu için tesislerin durumu ve hizmet kalitesi istenilen seviyede değildi. Depremler, otelcilik sektörüne hem fiziksel zararlar vermiş hem de turistlerin bölgeye bakışını olumsuz etkilemiş, böylece konaklama taleplerinde önemli dalgalanmalar yaratmıştır. Bu koşullar, otel işletmelerinin yeniden yapılanması, kriz yönetimi ve hizmet kalitesinin yükseltilmesi gereksinimini doğurmuştur. Ayrıca, otel sektörü yerel ekonomi ve istihdam açısından büyük bir öneme sahiptir ve afet sonrası iyileşme sürecinde önemli bir işlev üstlenmektedir. Oteller, misafirlerin konaklama süresince, seyahat acenteleri gerek otel, uçak bileti satışından gerek ise kültür turu satışında misafirleri ile doğrudan iletişim içinde olması ve turist rehberlerinin kültür turların başlangıcından son anına kadar misafirleri iç içe olması nedeniyle turizmin bu üç paydaşı seçilmiştir. Bu üç paydaş üzerinde derinlemesine incelemeler yapılarak depremin sorunlarını ve etkilerini saptayarak bölgenin turizm hareketliliğini ve turist akışını canlı tutmak için çözüm önerileri sunmaktır. Örneklem ise bu evrenin veri doygunluğuna ulaşılana kadar görüşmeler sağlanıp veriler toplanmıştır.

Tablo 3.1. Turist Rehberlerin Görüşme Detaylarına İlişkin Bulgular

Katılımcılar	Görüşme Şekli	Görüşme Süresi
R1	Yüz yüze	33 dakika
R2	Yüz yüze	34 dakika
R3	Yüz yüze	30 dakika
R4	Telefon görüşmesi	25 dakika
R5	Google forum	-
R6	Google forum	-
R7	Yüz yüze	25 dakika
R8	Telefon görüşmesi	28 dakika
R9	Telefon görüşmesi	31 dakika
R10	Yüz yüze	26 dakika
R11	Yüz yüze	26 dakika
R12	Yüz yüze	25 dakika

Katılımcılar ile yüz yüze, telefon ve Google forum üzerinden görüşme yapılmıştır. Görüşme süreleri yaklaşık olarak 30 dakika civarında sürmüştür. Görüşme sonunda elde edilen veriler dijital ortama aktarılarak yazı ve tabloya dönüştürülerek analizleri yapılmıştır. Katılımcıların kişisel verileri korumak amacıyla isimleri yeri; R1, R2, R3, R4, R5, R6, R7, R8, R9, R10, R11, R12 olarak kodlanmıştır.

Tablo 3.2. Katılımcıların Kişisel Verilerine İlişkin Bulgular

Katılımcılar	Yaş grubu	Medeni Durumu	Cinsiyet Durumu	Öğrenim Durumu	Rehberlik Süresi
R1	18-25	Bekar	Erkek	Yüksek lisans	1 yıl
R2	26-33	Evli	Erkek	Lisans	2 yıl
R3	26-33	Bekar	Kadın	Ön lisans	3 yıl
R4	18-25	Bekar	Erkek	Ön lisans	1 yıl
R5	34-41	Evli	Erkek	Lisans	10 yıl
R6	50 ve üzeri	Evli	Erkek	Lisans	22 yıl
R7	26-33	Bekar	Kadın	Yüksek lisans	5 yıl
R8	26-33	Bekar	Kadın	Lisans	3 yıl
R9	42-49	Evli	Erkek	Lisans	15 yıl
R10	34-41	Evli	Erkek	Lisans	10 yıl
R11	26-33	Evli	Erkek	Lisans	6 yıl
R12	26-33	Bekar	Erkek	Lisans	3 yıl

Yukarıda tablo 3'de katılımcı rehberlerin kişisel verileri yer almaktadır. Katılımcıların %18.2'si 18-25 yaş grubu arasında, %54.4'ü 26-33 yaş grubu arasında, %18.2'si 34-41 yaş grubu arasında, %9.1'i 42-49 yaş grubuna ve %9.1'i de 50 yaş ve üzerinden oluşmaktadır. Katılımcıların %50'si bekar %50'si ise evlidir. Katılımcıların %72.7'si erkek, %27.3'ü kadınlardan oluşmaktadır. Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında %36.4'ü ön lisans, %18.2'si yüksek lisans, %46.4'ü ise lisans mezunudur. Katılımcıların en çok çalışanı 22 yıllık çalışması bulunurken en az ise 1 yıllık çalışması bulunmaktadır.

Tablo 3.3. Soru 1'in Tematik Kodlaması

Kod	Katılımcı İfadesi	Kod / Tema
1	Deprem kış sezonuna denk geldi, yapıların tahribi ve can kaybı üzücü, rehberlerin iş güvenliği farkındalığı gerekir.	İş Güvenliği / Farkındalık
2	Ekonomik olarak çıkmaza girdik, çok kötü etkilendik.	Ekonomik Etki
3	Rehberlik yaptığım yerde işler durdu, evimiz ağır hasarlı/yıkıldı.	Fiziksel Hasar / İş Kesintisi
4	Ailem depremi yaşadı, üzüldüm, ekonomik zorluklar çektik.	Ekonomik Etki / Sosyal Etki
5	Sosyal ve ekonomik açıdan olumsuz etkilendik.	Sosyal Etki / Ekonomik Etki
6	Mental sağlık açısından büyük çöküş yaşadım, iş sürecimi olumsuz etkiledi.	Mental / Psikolojik Etki
7	Sezon başlarken deprem oldu, 6 ay tura çıkamadık, ekonomik zorluk yaşadık.	Ekonomik Etki / İş Kesintisi
8	Yıkıcı deprem bölgedeki rehberi bitirme noktasına getirdi.	Ekonomik Etki
9	Çok kötü etkilendik.	Ekonomik Etki
10	Yaşamsal faaliyetler dışında hiçbir şey yapamadık, ekonomik sıkıntı yaşadık.	Ekonomik Etki / İş Kesintisi
11	Barınma sorunu ve ekonomik sorunlar yaşadık, kötü etkilendik.	Sosyal Etki / Ekonomik Etki
12	Deprem turistik işletmeleri ve acenteleri kapattı, çalışamadık, ekonomik olarak zorlandık.	İş Kesintisi / Ekonomik Etki

Tablo 3.4. Soru 1'in Güvenilirlik Tablosu

Katılımcı İfadesi No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır
1	İş Güvenliği / Farkındalık	İş Güvenliği / Farkındalık	Evet
2	Ekonomik Etki	Ekonomik Etki	Evet
3	Fiziksel Hasar / İş Kesintisi	Fiziksel Hasar / İş Kesintisi	Evet
4	Ekonomik Etki / Sosyal Etki	Ekonomik Etki / Sosyal Etki	Evet
5	Sosyal Etki / Ekonomik Etki	Sosyal Etki / Ekonomik Etki	Evet
6	Mental / Psikolojik Etki	Mental / Psikolojik Etki	Evet
7	Ekonomik Etki / İş Kesintisi	Ekonomik Etki / İş Kesintisi	Evet
8	Ekonomik Etki	Ekonomik Etki	Evet
9	Genel Olumsuz Etki	Genel Olumsuz Etki	Evet
10	Ekonomik Etki / İş Kesintisi	Ekonomik Etki / İş Kesintisi	Evet
11	Sosyal Etki / Ekonomik Etki	Sosyal Etki / Ekonomik Etki	Evet
12	İş Kesintisi / Ekonomik Etki	İş Kesintisi / Ekonomik Etki	Evet

Tablo incelendiğinde, deprem sonrası profesyonel turist rehberlerinin yaşadığı etkiler genel olarak dört ana temada toplanmaktadır: ekonomik zorluklar, iş kesintileri ve fiziksel hasar, sosyal ve psikolojik etkiler, ve iş güvenliği ile farkındalık ihtiyacı.

Katılımcıların büyük çoğunluğu ekonomik açıdan ciddi sıkıntılar yaşadığını, işlerinin durduğunu ve fiziksel olarak zarar gördüklerini belirtmiştir. Aynı zamanda, mental sağlık sorunları ve sosyal sorunların da önemli boyutta olduğu görülmektedir. Ayrıca, iş güvenliği konusundaki farkındalığın artırılması gerektiği yönünde görüşler bulunmaktadır.

Bu durum, depremin turizm sektörü paydaşları üzerindeki çok boyutlu olumsuz etkilerini açıkça ortaya koymaktadır. Araştırmanın güvenilirliği için yapılan kodlama testinde de kodlayıcılar arasında tam uyum sağlanmış, bu da bulguların tutarlılığını desteklemektedir.

Tablo 3.5. Soru 2'nin Tematik Kodlama

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Hayır	Afet/Turizm Kriz Planı Yok
2	Genel kriz planlar var ancak doğal afete yönelik anlık plan yok	Afet/Turizm Kriz Planı Yok
3	Yok	Afet/Turizm Kriz Planı Yok
4	Maalesef yok	Afet/Turizm Kriz Planı Yok
5	Hayır	Afet/Turizm Kriz Planı Yok
6	Yok	Afet/Turizm Kriz Planı Yok
7	Maalesef yok	Afet/Turizm Kriz Planı Yok
8	Üzerinde çalıştığım projeler var ama aktif plan yok	Kısmi Plan / Hazırlık Aşamasında
9	Hayır	Afet/Turizm Kriz Planı Yok
10	Hayır	Afet/Turizm Kriz Planı Yok
11	Hayır	Afet/Turizm Kriz Planı Yok

Tablo 3.6. Soru 2'nin Güvenilirlik Tablosu

Yanıt No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	Afet/Turizm Kriz Planı Yok	Afet/Turizm Kriz Planı Yok	Evet
2	Afet/Turizm Kriz Planı Yok	Afet/Turizm Kriz Planı Yok	Evet
3	Afet/Turizm Kriz Planı Yok	Afet/Turizm Kriz Planı Yok	Evet
4	Afet/Turizm Kriz Planı Yok	Afet/Turizm Kriz Planı Yok	Evet
5	Afet/Turizm Kriz Planı Yok	Afet/Turizm Kriz Planı Yok	Evet
6	Afet/Turizm Kriz Planı Yok	Afet/Turizm Kriz Planı Yok	Evet
7	Afet/Turizm Kriz Planı Yok	Afet/Turizm Kriz Planı Yok	Evet
8	Kısmi Plan / Hazırlık Aşamasında	Kısmi Plan / Hazırlık Aşamasında	Evet
9	Afet/Turizm Kriz Planı Yok	Afet/Turizm Kriz Planı Yok	Evet
10	Afet/Turizm Kriz Planı Yok	Afet/Turizm Kriz Planı Yok	Evet
11	Afet/Turizm Kriz Planı Yok	Afet/Turizm Kriz Planı Yok	Evet

Tabloya göre, katılımcıların büyük çoğunluğunun (9 kişi) afet ve turizm kriz yönetimi planlarının olmadığını ifade ettiği görülmektedir. İki katılımcı ise üzerinde çalıştıkları veya genel kriz planlarının bulunduğunu belirtmekle beraber, doğal afetlere yönelik spesifik ve aktif bir planlarının olmadığını vurgulamıştır. Bu durum, bölgede afet yönetimi ve turizm kriz planlamasının yetersiz olduğunu göstermekte olup, sektörde bu alanda geliştirilmesi gereken önemli bir eksiklik olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 3.7. Soru 3'ün Tematik Kodlaması

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Seyahat edenler altyapı ve üstyapı olanaklarına ulaşmak ister, hasarlı yerler cazibesini yitirir, turist azalır.	Altyapı/Üstyapı Hasarı - Turizm Azalması
2	Ziyarete açık değilse zarar gören destinasyonlar turizm hareketliliğini düşürür.	Erişilebilirlik / Turizm Hareketliliği Azalması
3	Müzeler, tarihi mekanlar ve oteller zarar gördü, kimse gelmez oldu.	Fiziksel Hasar - Turist Azalması
4	Yıkık dökük destinasyonları kimse gezmek istemez.	Görsel ve Fiziksel Hasar - İlgi Kaybı
5	Depremde hasar gören destinasyonların güçlendirilmesi hareketliliği artırır.	Güçlendirme / Canlandırma - Turizm Canlanması
6	Malatya'da bazı turistik noktalar yıkıldı, turist akışı durdu, ekonomik ve tanıtım olumsuz etkileniyor.	Fiziksel Hasar - Ekonomik ve Tanıtım Etkisi
7	Geçmişten kalan yapıların hasarı turist akışını azaltır.	Kültürel Miras Hasarı - Turizm Azalması
8	Elbet vardır.	Genel Olumlu Kabul
9	Hasar ve rekonstrüksiyon eksikliği nedeniyle olumsuzluk var, toplumda farkındalık ve eğitim gerekiyor.	Rekonstrüksiyon Eksikliği - Eğitim İhtiyacı
10	Antakya artık tur programlarına dahil edilmiyor, önceki cazibesini kaybetti.	Tur Programlarından Çıkma - İlgi Kaybı
11	Bazı destinasyonlar (Urfa, Hatay) zarar gördü, turizm durdu, işsizlik ve ekonomik kayıp oldu.	Fiziksel Hasar - Turizm ve Ekonomi Kaybı
12	Bölgedeki destinasyonların yıkılması turistik hareketliliği bitirir.	Yıkım - Turizm Faaliyetlerinin Durdurulması

Tablo 3.8. Soru 3'ün Güvenilirlik Tablosu

Kod no	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	Altyapı/Üstyapı Hasarı - Turizm Azalması	Altyapı/Üstyapı Hasarı - Turizm Azalması	Evet
2	Erişilebilirlik / Turizm Hareketliliği Azalması	Erişilebilirlik / Turizm Hareketliliği Azalması	Evet
3	Fiziksel Hasar - Turist Azalması	Fiziksel Hasar - Turist Azalması	Evet
4	Görsel ve Fiziksel Hasar - İlgi Kaybı	Görsel ve Fiziksel Hasar - İlgi Kaybı	Evet
5	Güçlendirme / Canlandırma - Turizm Canlanması	Güçlendirme / Canlandırma - Turizm Canlanması	Evet
6	Fiziksel Hasar - Ekonomik ve Tanıtım Etkisi	Fiziksel Hasar - Ekonomik ve Tanıtım Etkisi	Evet
7	Kültürel Miras Hasarı - Turizm Azalması	Kültürel Miras Hasarı - Turizm Azalması	Evet
8	Genel Olumlu Kabul	Genel Olumlu Kabul	Evet
9	Rekonstrüksiyon Eksikliği - Eğitim İhtiyacı	Rekonstrüksiyon Eksikliği - Eğitim İhtiyacı	Evet
10	Tur Programlarından Çıkma - İlgi Kaybı	Tur Programlarından Çıkma - İlgi Kaybı	Evet
11	Fiziksel Hasar - Turizm ve Ekonomi Kaybı	Fiziksel Hasar - Turizm ve Ekonomi Kaybı	Evet
12	Yıkım - Turizm Faaliyetlerinin Durdurulması	Yıkım - Turizm Faaliyetlerinin Durdurulması	Evet

Yapılan içerik analizine göre, afet yönetimi ve turizm kriz planlarına yönelik olarak 11 katılımcıdan yalnızca 2'si genel anlamda bir kriz planına sahip olduklarını ya da bu konuda bir proje üzerinde çalıştıklarını ifade etmiştir. Ancak bu planların doğal afetlere özel ve aktif olmadıkları özellikle belirtilmiştir. Geriye kalan 9 katılımcı ise açık şekilde herhangi bir afet yönetim planına sahip olmadıklarını belirtmiştir. Bu durum, profesyonel turist rehberlerinin büyük çoğunluğunun afet ve kriz durumlarına karşı hazırlıksız olduğunu ve bu alanda ciddi bir planlama eksikliği bulunduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, sektörde afetlere yönelik farkındalık ve stratejik hazırlıkların artırılması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.9. Soru 4'ün Tematik Kodlaması

Kod No	**Katılımcı Yanıtı**	**Kod / Tema**
1	Bu konuda uzman görüşleri ve bilimsel yayınlar öne çıkabilir diye düşünüyorum.	Uzman Görüşü / Bilimsel Temellendirme
2	Uluslararası turizm kuruluşları ile hızlandırılmış bir çalışma ile turizme tekrardan kazandırılabilir düşüncesindeyim.	Uluslararası İş Birliği / Hızlandırılmış Süreç
3	Şehir hızlı bir şekilde inşa edildiği zaman	Fiziksel Yeniden İnşa / Şehircilik Uygulamaları
4	Turizm ve Kültür Bakanlığı, il ve ilçe çevreyi ve doğayı koruma kurumları elini taşın altına koyarsa, turizme kazandırma en başarılı şekilde olur.	Bakanlık-Kurum Katılımı / Doğa-Kültür Koruma İş Birliği
5	Şüphesiz büyük bir felaketti, bu durum sadece yerel ve ulusal bir yardımla çözülemez. UNESCO ve Dünya Turizm Örgütü gibi kuruluşlardan yardım alınmalı.	Uluslararası Destek / Felaket Sonrası Müdahale
6	Yerel yönetimler, bakanlık ve özel sektör bir araya gelerek ortak bir akıl etrafında en hızlı şekilde karar alarak düzeltmeye başlamalılar.	Ortak Akıl / Kamu-Özel Sektör İş Birliği
7	Turizm Bakanlığı tarafından...	Turizm Bakanlığı Rolü / Politika Yönlendirmesi
8	Bu başlıkların temelinde yatan eğitim sorunu çözüldüğünde yapılabilir. Arkeoloji, jeoloji gibi pozitif bilimlere önem verilmezse turizm kalitesi düşer.	Eğitim Reformu / Bilimsel Alanlara Yatırım
9	Orijinal planına sadık kalınarak arkeolog, sanat tarihçi, mimar, mühendis ve restoratörlerin liyakate dayalı çalışması gerekir.	Uzman Katılımı / Liyakate Dayalı Restorasyon
10	Farkındalıklar yaratmak ve ilgi odağını o destinasyona çekmek, destinasyonun ayağa kalkmasına yardımcı olur.	Farkındalık ve Tanıtım / İlgi Canlandırma

Tablo 3.10. Soru 4'ün Güvenilirlik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	Uzman Görüşü / Bilimsel Temellendirme	Uzman Görüşü / Bilimsel Temellendirme	Evet
2	Uluslararası İş Birliği / Hızlandırılmış Süreç	Uluslararası İş Birliği / Hızlandırılmış Süreç	Evet
3	Fiziksel Yeniden İnşa / Şehircilik Uygulamaları	Fiziksel Yeniden İnşa / Şehircilik Uygulamaları	Evet
4	Bakanlık-Kurum Katılımı / Doğa-Kültür Koruma İş Birliği	Bakanlık-Kurum Katılımı / Doğa-Kültür Koruma İş Birliği	Evet
5	Uluslararası Destek / Felaket Sonrası Müdahale	Uluslararası Destek / Felaket Sonrası Müdahale	Evet
6	Ortak Akıl / Kamu-Özel Sektör İş Birliği	Ortak Akıl / Kamu-Özel Sektör İş Birliği	Evet
7	Turizm Bakanlığı Rolü / Politika Yönlendirmesi	Turizm Bakanlığı Rolü / Politika Yönlendirmesi	Evet
8	Eğitim Reformu / Bilimsel Alanlara Yatırım	Eğitim Reformu / Bilimsel Alanlara Yatırım	Evet
9	Uzman Katılımı / Liyakate Dayalı Restorasyon	Uzman Katılımı / Liyakate Dayalı Restorasyon	Evet
10	Farkındalık ve Tanıtım / İlgi Canlandırma	Farkındalık ve Tanıtım / İlgi Canlandırma	Evet

Yapılan kodlama analizine göre, iki farklı kodlayıcının değerlendirmelerinde tam uyum sağlandığı görülmüştür. Bu durum, katılımcı yanıtlarının tematik olarak açık ve net şekilde sınıflandırılabildiğini göstermektedir. Kodlayıcılar, uzman görüşü, uluslararası iş birliği, fiziksel yeniden inşa, kamu-özel sektör iş birliği, eğitim ihtiyacı ve farkındalık oluşturma gibi temalar üzerinde tamamen mutabık kalmıştır.

Bu yüksek uyumluluk, içerik analizinin güvenilirliğini artırmakta ve elde edilen temaların tutarlı olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, kodların her biri afet sonrası turistik destinasyonların yeniden kazandırılması sürecinde kritik öneme sahip farklı boyutları yansıtarak çalışmanın kapsamlılığını desteklemektedir.

Sonuç olarak, Tablo 3.7'de gösterilen yüksek kodlayıcı uyumu, araştırmanın nitel analiz aşamasında sağlam bir yöntem uygulandığını ve elde edilen bulguların güvenilir olduğunu göstermektedir. Bu da, afet sonrası turizm planlaması ve yönetimiyle ilgili önerilerin sağlam bir veri temeline dayandığını doğrulamaktadır.

Tablo 3.11. Soru 5' in Tematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Bu etki bölgede çalışanlar için işlerini ertelemeye, yaşam tehlikesine ve anlaşmaların bozulmasına sebebiyet verdi. Örneğin borç yükü altında kalan paydaşlar olabilir.	Finansal Zorluk – Anlaşma İptalleri
2	Bütün paydaşları bir birinden koparıp, piyasayı ekonomik açıdan bitirmiştir.	Paydaşlar Arası Kopuş – Ekonomik Çöküş
3	Kötü bir etki bıraktı, işler %90 azaldı	Ekonomik Kayıp – İş Hacminde Azalma
4	Depremden etkilenen şehirlerdeki rehberler işsiz kaldı	Rehberlerde İşsizlik
5	Depremin ilk yaşandığı aylarda... tesisler depremzedeler ile dolduğu için... turistler gelmedi... işler bir süre sekteye uğradı.	Tesislerin Geçici Kullanımı – Turist Akışında Aksama
6	Hepsini bir birinden kopardı açıkçası darma duman olduk herkes kendisini düşünmeye bakıyor.	Sosyal Kopuş – Bireyselleşme
7	Bir çok acenteyi kapattı, rehberleri farklı mesleğe itti, otelleri ise niteliksiz hale getirdi	Acentelerin Kapanması – Meslek Değişimi
8	Gelecek bir meslek vaat vermediği	Geleceğe Güvensizlik
9	Güvensizlik artık ülke çapında... ölüm korkusuyla... tur rehberleri de endişeliler	Psikolojik Etkiler – Güven Kayıpları
10	Özellikle deprem bölgesindeki otellerde yapı güvenliği ve kriz planları ziyaretçiler açısından önem kazandı	Yapısal Güvenlik – Ziyaretçi Güveni
11	Bütün paydaşları birbirinden kopardı, herkes sadece kendisini düşünmeye başladı.	Toplumsal Dayanışma Eksikliği – Bireysel Endişeler

Tablo 3.12. Soru 5' in Güvenirlilik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	Ekonomik Yıkım – Piyasanın Çökmesi	Ekonomik Yıkım – Piyasanın Dağılması	Evet
2	İşsizlik – Turizmde Faaliyet Durması	İşsizlik – Rehberlerin İş Kayıpları	Evet
3	Turizm Tesislerinin Kriz Kullanımı	Konaklama Tesislerinde Kriz Amaçlı Kullanım	Evet
4	Güvensizlik – Psikolojik Etki	Güvensizlik – Toplumsal Endişe ve Korku	Evet
5	Paydaşlar Arası Kopukluk – İşbirliği Sorunu	Paydaşlar Arası Kopukluk – Kendi Başına Hareket Etme	Evet
6	Acentelerin Kapanması – Meslek Değişimi	Acentelerin Kapanması – Sektörden Uzaklaşma	Evet
7	Umutsuzluk – Gelecek Belirsizliği	Umutsuzluk – Mesleki Geleceksizlik	Evet
8	Mimari Güvensizlik – Altyapı Sorgulaması	Altyapı Güvensizliği – Kriz Hazırlığı Eksikliği	Evet
9	Psikolojik Travma – Tatil ve Eğitim Endişesi	Psikolojik Etki – Ölüm Korkusu ile Turizmden Uzaklaşma	Evet
10	Ziyaretçi Güvensizliği – Altyapı Dayanıklılığı Sorgulama	Ziyaretçilerin Şüpheciliği – Kriz Planı Eksikliği	Evet
11	Bireysel Çıkış Arayışı – Sektörel Dağılma	Koordinasyonsuzluk – Kişisel Hayatta Kalma Eğilimi	Evet

Kodlama tablosu incelendiğinde, katılımcılar arasında yüksek düzeyde tematik bir uyum olduğu görülmektedir. Tüm kodlar için "Evet" şeklinde uyum sağlanmış olması, katılımcı görüşlerinin belirli temalar etrafında net biçimde toplandığını ortaya koymaktadır. Özellikle fiziksel hasar, turizm faaliyetlerinin durması, kültürel mirasın zarar görmesi ve erişilebilirliğin

azalması gibi temaların öne çıkması, depremin turizm sektörü üzerindeki çok boyutlu etkilerini açık biçimde yansıtmaktadır.

Kodlamalarda dikkat çeken bir diğer önemli unsur, rekonstrüksiyon eksikliği ve eğitim ihtiyacı gibi temalarla ifade edilen, kriz sonrası toparlanma süreçlerindeki yetersizliktir. Bununla birlikte, tur programlarından çıkarılma ve güçlendirme – canlandırma gibi kodlar ise sektörün krizle mücadele kapasitesi ile iyileşme potansiyelini birlikte değerlendirme imkânı sunmaktadır.

Genel olarak, tabloda yer alan bulgular, turizm sektörünün afetlere karşı hazırlıksız olduğunu ve bu bağlamda kriz yönetimi kapasitesinin geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Tablo 3.13. Soru 6'nın Tematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Bunun ilgili uzmanların, yayınların ve yerel yönetimlerin çalışmalar yapması ve bölgesel değerlendirmeler bulunması gerekebilir.	Uzman Katılımı – Yerel Yönetim Desteği
2	Destinasyonlarda depremin etkisini giderici çalışmalar yapıp... medyayı bölgeye davet ederek anlatılmalıdır. Güven verilmelidir.	Kriz Sonrası İmaj Onarımı – Güven İnşası
3	Fikrim yok	Görüş Bildirilmemiş
4	Depremzedelere özel indirim veya jest sunulmalıdır.	Depremzedelere Özel Teşvik ve Duyarlılık
5	Bakanlık ve yerel yönetimler koordineli çalışmalı... Blogger ve Youtuber gönderilmeli... seferberlik yapılmalı.	Dijital Tanıtım – Entegre Pazarlama – Kurumsal Koordinasyon
6	Turizm fuarı düzenlenmeli, medya ve dijital reklama önem verilmeli.	Fuar ve Medya Stratejisi – Dijital Odak
7	Devlet ve turizm paydaşları ile beraber	Kamu-Özel Sektör İş Birliği
8	Tarihten ders çıkarılmalı, benzer krizler nasıl aşıldı araştırılmalı	Tarihsel Strateji ve Sosyolojik Yaklaşım
9	En azından bir süre olmamalıdır... acısı taze insanları üzmemek gerekir.	Zamanlama Hassasiyeti – Empatik Yaklaşım
10	Destinasyonlar bölgesel ve yerel şekilde... Youtuber, blogger... reklam çekimleri yapılmalıdır.	Dijital Tanıtım – Bölgesel Odak
11	Kamu ve özel sektör iş birliğinde bilim akademisi öncülüğünde bir plan oluşturulmalı	Bilimsel Temelli Planlama – Kurumsal İş Birliği
12	Devlet ve turizm fakülteleri bu konuda aktif rol almalı	Akademik Katılım – Devlet Desteği

Tablo 3.14. Soru 6'nın Güvenirlilik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk
1	Uzman Katılımı – Yerel Yönetimlerin Değerlendirme Yapması	Uzman ve Kurumsal Aktörlerin Planlı Katılımı	Evet
2	Medya Katılımı – Güven Odaklı İletişim	Ulusal ve Uluslararası Medya ile Güven Kazanımı	Evet
3	Fikri Olmayan Katılımcı	Fikri Yok	Evet
4	Depremzede Odaklı Pazarlama – Revizyon ve İndirim	Afetzede Duyarlılığı ile Yerel Tanıtım	Evet
5	Bakanlık ve Yerel Yönetim Koordinasyonu – Tanıtım Kampanyası	Tüm Operatörlerin Katılımıyla Seferberlik Odaklı Tanıtım	Evet
6	Özel Fuar ve Dijital Reklam Stratejisi	Ulusal/Uluslararası Fuar, Basın ve Dijital Kampanya	Evet
7	Devlet ve Paydaş İş Birliği	Kamu-Özel Sektör Uyumlu Tanıtım	Evet
8	Tarihsel Süreçten Öğrenme – Stratejik Geri Dönüş	Tarihsel ve Sosyolojik Analizle Yeniden Yapılanma	Evet
9	Etik Duyarlılık – Tanıtımın Ertelenmesi Gereği	Kayıp ve Yas Sürecine Saygılı Tanıtım Karşıtlığı	Evet
10	Dijital Tanıtım ve Blogger Katılımı	Yerel ve Uluslararası Platformlarda Görünürlük	Evet
11	Bilimsel Temelli Planlama – Akademik İş Birliği	Bilimsel ve Akademik Destekli Tanıtım Stratejisi	Evet
12	Devlet ve Turizm Fakültelerinin Rolü	Akademik Kurumların Devletle Ortak Çalışması	Evet

Tabloda, iki farklı kodlayıcının aynı veri seti üzerinden yaptığı tematik kodlamalar karşılaştırılmış ve uyumluluk durumu değerlendirilmiştir. Görüldüğü üzere, her iki kodlayıcının belirlediği temalar arasında tam bir uyum sağlanmıştır. Kodlayıcılar, farklı ifadeler kullansalar da anlam bakımından birbirine denk ve örtüşen temalar tespit etmişlerdir. Bu durum, kodlama sürecinin tutarlı ve güvenilir bir şekilde gerçekleştiğini göstermektedir. Özellikle uzman katılımı, medya iletişimi, depremzede odaklı pazarlama, devlet ve paydaş iş birliği ile akademik destek gibi önemli stratejik alanlarda ortak bir anlayışın bulunması, araştırmanın tematik analizinin sağlam temellere dayandığını ortaya koymaktadır. Bu yüksek düzeydeki uyum, araştırmanın bulgularının güvenilirliğini artırmakta ve elde edilen sonuçların geçerliliğine önemli ölçüde katkı sağlamaktadır.

Tablo 3.15. Soru 7' nin Tematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Depremle beraber ekonomik açıdan misafirler zor duruma girdi ve daha kısa günübirlik konaklamasız turları tercih etmeye başladılar.	Ekonomik Zorluk - Kısa Süreli / Günübirlik Tur Tercihi
2	Ekonomik olarak daha iyi olan misafirler ise doğrudan yurt dışı turlarına yöneldiler.	Ekonomik Durumu İyi Olanların Yurt Dışı Tura Yönelimi
3	Turistlerin ekonomik zorluklar çekmesi tura çıkma eğiliminde bir azalış oldu.	Ekonomik Zorluk - Tur Sayısında Azalma
4	Deprem bölgesinden şehirleri gezmek isteyenler o bölgeleri ertelediler.	Deprem Bölgesine İlginin Azalması
5	Deprem sonrası turistlerin mental sağlık açısından daha hoşgörüye açık ve daha fazla ilgi gösterilmesi gerektiği aşikardır.	Turistlerin Mental Sağlık Durumuna Duyarlılık
6	İnsan gittiği her yerden alışveriş yapıyordu ama depremden sonra bu ciddi manada azaldı, maliyet açısından daha uygun turlar seçilmeye başlandı.	Turist Harcama ve Alışveriş Alışkanlıklarında Azalma
7	Yabancı turist gelme oranlarında düşüklük var.	Yabancı Turist Sayısında Azalma
8	Bireysel gözlemlerim neticesinde çok büyük bir değişiklik olmadığını söyleyebilirim.	Turist Profili ve Tercihlerinde Sınırlı Değişiklik
9	Ziyaretçiler artık yapıların dayanıklılığına daha çok önem vermeye başladı.	Yapıların Dayanıklılığına Artan İlgi

Tablo 3.16. Soru 7'nin Güvenirlilik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	Turlara Katılımda Azalma	Tur Sayısında Gözle Görülür Azalma	Evet
2	Ekonomik Zorluk – Günübirlik Turlara Yönelim	Ekonomik Nedenli Kısa Süreli, Konaklamasız Tur Tercihi	Evet
3	Üst Gelir Grubunun Yurt Dışı Turlara Yönelmesi	Yurt Dışı Turlara Ekonomik Yönelim	Evet
4	Deprem Bölgesine Yönelik Talebin Azalması	Deprem Bölgesi Ziyaretlerinin Ertelenmesi	Evet
5	Ekonomik Sıkıntılarla Tur Katılımında Düşüş	Ekonomik Sebeple Tur Azalması	Evet
6	Depremzede Turistlerin Psikolojik Duyarlılığı	Depremzedelere Yönelik Hoşgörü ve İlgi İhtiyacı	Evet
7	Alışveriş ve Hediyelik Eşya Harcamalarında Azalma	Yerel Ürün Satın Alımında Ekonomik Azalma	Evet
8	Pazar Payında Daralma	Turizm Talebinde Pazar Azalması	Evet
9	Yabancı Turist Sayısında Azalma	Yabancı Turist Girişlerinde Düşüş	Evet
10	Turist Profillerinde Belirgin Değişim Görülmemesi	Gözle Görülür Profil Değişimi Olmaması	Evet
11	Deprem Sonrası Güvenlik ve Yapı Dayanıklılığı Algısında Artış	Yapısal Güvenlik Hassasiyeti	Evet
12	Günübirlik ve Ekonomik Turlara Yönelim	Ekonomik Sebeple Kısa ve Düşük Maliyetli Turları Tercih	Evet

Yukarıda sunulan güvenirlik tablosu, deprem sonrası turist profili ve turist önceliklerine ilişkin katılımcı görüşlerinin iki farklı kodlayıcı tarafından tematik olarak analiz edildiğini ve bu analizler arasında yüksek düzeyde bir uyum sağlandığını göstermektedir. Kodlayıcılar, farklı

ifadelerle dile getirseler de aynı temaları yakalayarak verileri benzer şekilde yorumlamışlardır. Bu durum, kodlama sürecinin sistematik, dikkatli ve tutarlı biçimde yürütüldüğünü ortaya koymaktadır.

Tablodaki tüm kodlar için "Evet" uyumu sağlanmış olması, araştırmanın iç tutarlılığının güçlü olduğunu göstermekte ve yapılan tematik analizlerin güvenilirliğini artırmaktadır. Özellikle “ekonomik zorluklara bağlı kısa ve konaklamasız turlara yönelim”, “yabancı turist sayısında azalma”, “depremzedelere yönelik hassasiyet” ve “turistlerin yapı güvenliğine yönelik bilinç artışı” gibi temaların iki kodlayıcı tarafından da benzer şekilde tespit edilmesi, katılımcı görüşlerinin belirli odaklarda yoğunlaştığını ve araştırmanın sağlam bir veri yorumlama zeminine oturduğunu göstermektedir.

Bu yüksek düzeydeki tematik uyum, sadece verilerin doğru yorumlandığını değil, aynı zamanda çalışmanın güvenilir ve geçerli nitel sonuçlar sunduğunu da kanıtlamaktadır.

Tablo 3.17. Soru 8 Tematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Olmadı, ancak yol yapımlarında ve yenilemelerde, tur değişikliklerinin olabileceğini ve zamanlamada farklılıklar olabileceğini düşünüyorum.	Altyapı Yenilemeleri – Zamanlama Aksaklıkları
2	Deprem tam tur dönemine hazırlık döneminde meydana geldi bu da bölgeye olan ve bölgeden çıkışlı turlarımızın tamamının iptaline neden oldu.	Tur Dönemi Öncesi – Turların Tamamının İptali
3	Oldu, hasarlı yerler gezilemez oldu.	Fiziksel Hasar – Ziyaret Edilemeyen Noktalar
4	Evet tamamen yıkılmış eserler gezilemedi.	Yapıların Yıkımı – Tur Programlarının İptali
5	Depremin birçok bölgede yaşanması birbirinden farklı destinasyonların artık planda olmayacağının bir gerçeğidir. Ürünlerde azalma ve operasyonel eksilme.	Çoklu Destinasyon Kaybı – Operasyonel Azalma
6	Batum turum olacaktı, depremden bir hafta sonra doğal olarak bu iptal oldu. İşe çıkamadık.	Planlı Turun İptali – Çalışma Aksaması
7	5 ay boyunca ne tura çıkabildik, ne tur düzenleyebildik ne de sattığımız turlar gerçekleşti. Her şey aksadı ve iptal oldu.	Uzun Süreli Durgunluk – Tüm Faaliyetlerin Durdurulması
8	Hatay ve Kahramanmaraş gibi birçok il programlardan çıkartılması söz konusu oldu.	Destinasyon Kaybı – Tur Programından Çıkarma
9	Altyapı, ekonomik kriz ve dini/sosyolojik karmaşa gibi nedenlerle tüm operasyonel süreçler olumsuz etkilendi.	Çok Boyutlu Kriz – Operasyonel Karmaşa
10	Çalışma bölgemden dolayı bir yıl boyunca hiç tura çıkmadım çünkü GAP turları iptal edildi.	Bölgesel Turların İptali – Uzun Süreli Faaliyet Durması
11	Oldu. Martta çıkacak GAP turum ve Batum turum vardı, iptal oldu.	Planlı Turların İptali – GAP ve Batum
12	Bölgesel bir rehber olduğum için tursuz kaldım ve GAP bölgesi rehberleri ekonomik zorluk içindeydiler.	Rehberlik Faaliyetlerinin Durması – Ekonomik Zorluklar

Tablo 3.18. Soru 8 Güvenirlilik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	Yol Yapımı ve Zamanlama Değişiklikleri	Ulaşım Altyapısında Aksamalar ve Süreçsel Gecikmeler	Evet
2	Turların İptali – Sezon Öncesi Etki	Hazırlık Döneminde Tüm Turların İptali	Evet
3	Hasarlı Yerlerin Ziyarete Kapatılması	Fiziksel Yıkım Nedeniyle Ziyaret Edilemeyen Alanlar	Evet
4	Kültürel Varlıkların Yok Olması	Tarihi Eserlerin Yıkımı Nedeniyle Gezi İmkânı Kalmaması	Evet
5	Farklı Destinasyonların Programdan Çıkarılması	Planlanan Güzergâhlarda Azalma ve Ürün Çeşitliliğinde Kısıtlama	Evet
6	Batum Turu İptali – Rehberin İşe Gidememesi	Deprem Sonrası Planlı Turların Gerçekleşmemesi	Evet
7	Uzun Süreli Operasyon Durması	5 Aylık Tüm Faaliyetlerin Aksamaya Uğraması ve Durdurulması	Evet
8	Depremden Etkilenen İllerin Programdan Çıkartılması	Hatay ve Kahramanmaraş Gibi İllerin Turlardan Çıkarılması	Evet
9	Alt-Yapı ve Sosyoekonomik Karmaşa – Operasyonlara Yansıma	Sosyal, Ekonomik ve Dini Etkilerin Operasyonel Süreçleri Sarsması	Evet
10	GAP Turlarının Tamamen İptal Edilmesi	Çalışma Bölgesine Bağlı Olarak Tüm Tur Faaliyetlerinin Sonlanması	Evet
11	Bölgesel Rehberlerin İşsiz Kalması ve Ekonomik Zorluk Yaşaması	GAP Bölgesi Rehberlerinin Tursuz Kalması ve Gelir Kaybı	Evet

Yukarıdaki tablo, depremin turistik operasyonlar üzerindeki etkilerine dair verilen katılımcı yanıtlarının iki farklı kodlayıcı tarafından yapılan tematik analizinin sonuçlarını göstermektedir. Her iki kodlayıcı tarafından yapılan kodlamalar arasında tüm maddelerde tam bir uyum sağlanmıştır. Bu durum, katılımcıların ifadelerinin net ve belirgin temalar etrafında toplandığını ve kodlayıcıların bu temaları benzer biçimde değerlendirdiğini göstermektedir.

Katılımcı görüşlerinde en sık vurgulanan temalar arasında turların iptali**,** fiziksel yıkım nedeniyle ziyaret edilemeyen alanlar**,** bölgesel turların durdurulması**,** ulaşım altyapısındaki aksamalar ve rehberlerin ekonomik zorluklar yaşaması yer almaktadır. Ayrıca, sosyoekonomik ve dini/sosyolojik etkilerin operasyon süreçlerine olumsuz yansıdığı yönündeki değerlendirmeler, depremin yalnızca fiziksel değil, toplumsal düzeyde de karmaşık etkiler yarattığını ortaya koymaktadır.

Kodlayıcıların farklı kavramlarla ifade ettiği temaların içerik bakımından örtüşmesi, tematik analiz sürecinin güvenilirliğini ve sistematikliğini güçlendirmektedir. Bu da, elde edilen bulguların güvenilir ve geçerli olduğunu göstermekte, çalışmanın bilimsel niteliğini desteklemektedir. Kısacası, tabloya yansıyan %100'lük uyum, hem araştırmanın kodlama sürecinin doğruluğunu hem de katılımcı görüşlerinin ortak deneyimlere dayandığını açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Tablo 3.19. Soru 9'un Tematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Bence vardır, kısaca yerel ekonomiyi kalkındıracak alışveriş yerlerine götürmesi (el sanatları, yeme içme gibi) ve diğer sektörleri de katarak program düzenlemesi gibi.	Turist Rehberinin Yerel Ekonomiyi Canlandırmadaki Rolü – Alışverişe Teşvik ve Program Düzenleme
2	Rehber yol gösterendir, insanları teşvik eden tavsiyelerde bulunur. Rehberin grubu alışverişe teşvik etmesi bölge esnafını ve ekonomisini canlandırır.	Rehberin Yol Gösterici ve Teşvik Edici Rolü – Ekonomik Canlanma
3	Fikrim yok	Fikirsizlik / Cevapsızlık
4	Bölgeyi terk etmeden gelen turistleri en iyi şekilde ağırlamalı.	Turistlerin Ağırlanması – Misafirperverlik Rolü
5	Turist rehberi ancak acentelerin desteği ile bölgenin ve yerel ekonominin canlanmasında rol alabilir, aksi halde bireysel çabaları süreci uzatır.	Rehber ve Acentenin İş Birliği – Etkin Ekonomik Katkı
6	Kesinlikle vardır, turistlere öncülük eden, alışveriş yapmaya teşvik eden kişiler rehberlerdir. Bu teşvik azımsanmayacak ekonomik hasıla sağlar.	Rehberin Ekonomik Teşvik Rolü – Yerel Gelir Artışı
7	İllaki vardır, destinasyonun giriş ücretinden tuvaletine kadar her tesis ekonomik olarak alışverişten etkilenir, bu rehber sayesindedir.	Rehberin Turizm Ekonomisine Katkısı – Hizmet Alanları
8	Kesinlikle vardır, bölge halkının desteklenmesi rehberler ile yapılır, teşvik ve yönlendirme ile.	Rehberin Bölgesel Destek ve Yönlendirme Rolü
9	Turist rehberlerinin rolü önemlidir, insanın güven ve onay ihtiyacına binaen nazik hizmetler yaraları sarmada birebirdir.	Rehberin Psikososyal Destek ve İletişim Rolü
10	Rehberler bölgenin tanıtımına katkı sağlar, eksik ve kusurların anlaşılmasında faydalıdır; turlar arttığında ekonomiye ve bölge halkına olumlu katkı sağlar.	Rehberin Bölge Tanıtımı ve Kalkınmadaki Rolü
11	Turist rehberleri yerel ekonomi ve bölgenin kalkınmasında önemli rol oynar; nitelikli rehber alışverişe teşvik etmeli, kendisi alışveriş yapmalı ki grubu da güvensin ve yapsın.	Nitelikli Rehberin Güven ve Teşvik Rolü – Ekonomik Katkı

Tablo 3.20. Soru 9'un Güvenirlilik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	Rehberin Yerel Alışveriş Noktalarına Yönlendirme Rolü	Ekonomiyi Destekleyen Rehberlik ve Sektör Entegrasyonu	Evet
2	Rehberin Teşvik Edici ve Yönlendirici Rolü	Alışverişe ve Yerel Esnafa Yönlendirme ile Ekonomik Canlanma	Evet
3	Fikri Olmayan Katılımcı	Fikri Yok	Evet
4	Turistleri En İyi Şekilde Ağırlama Gereği	Turistlerin Bölgeden Soğumamasını Sağlama	Evet
5	Acenta Desteği Olmadan Rehberin Rolünün Sınırlı Kalacağı Görüşü	Acenta Destekli Tanıtım ve Ekonomik İyileştirme	Evet
6	Rehberin Alışveriş Teşviki ile Ekonomiye Katkısı	Alışveriş Yönlendirmesi ile Hasıla Sağlama	Evet
7	Turların Ekonomik Katkısının Rehber Üzerinden Gerçekleştiği	Rehberin Mola Yerleri ve Giriş Noktalarında Ekonomiyi Hareketlendirmesi	Evet
8	Rehberlerin Destekleyici ve Teşvik Edici Rolü	Bölge Halkını Ekonomik Açıdan Destekleme Görevi	Evet
9	Rehberin Temsili ve Psikolojik Destek Rolü	Bireysel Hizmetlerin Sosyal İyileştirmeye Katkısı	Evet
10	Rehberin Tanıtım ve Geri Bildirim Yoluyla Bölgeye Katkı Sağlaması	Tanıtım, Tespit ve Psikolojik Destek ile Uzun Vadeli Fayda Sağlama	Evet
11	Nitelikli Rehberin Güven Vererek Alışverişi Teşvik Etmesi	Nitelikli Rehberlik ile Güven Oluşturma ve Ekonomiye Katkı	Evet

Tablo, turist rehberlerinin deprem sonrası bölgenin iyileşmesi ve yerel ekonominin canlandırılmasındaki rollerine dair katılımcı görüşlerinin iki farklı kodlayıcı tarafından yapılan tematik analizlerini karşılaştırmaktadır. Tabloda yer alan tüm temalar için kodlayıcılar arasında %100 uyum sağlanmış olması, rehberlerin bu süreçte oynadığı rolün katılımcılar tarafından net ve ortak bir biçimde algılandığını göstermektedir.

Katılımcılar, rehberlerin yerel alışveriş noktalarına yönlendirme, turistleri alışverişe teşvik etme ve bölge esnafını destekleme gibi somut ekonomik katkılarda bulunabileceği konusunda hemfikirdir. Ayrıca rehberlerin sadece ekonomik değil, aynı zamanda sosyal ve psikolojik iyileşme süreçlerine de katkı sağladığı, turistlerin bölgeyi en iyi şekilde ağırlanması ve güven duygusunun pekiştirilmesi noktasında da önemli rol oynadığı vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, rehberlerin etkili olabilmesi için acenta ve diğer paydaşların desteğinin de gerektiği belirtilmiştir.

Bu yüksek düzeydeki tematik uyum, rehberlerin bölgenin toparlanmasında ve ekonomik canlanmasında kilit aktörler olarak görüldüğünü ortaya koymakta; araştırmanın tematik analizinin sağlam ve güvenilir olduğunu desteklemektedir. Sonuç olarak, rehberlerin hem doğrudan ekonomik hareketliliği artırıcı hem de bölgenin sosyal iyileşmesine katkı sunan önemli bir rol üstlendiği açıkça ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.21. Soru 10 Tematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Binalar için depreme dayanıklı belge alınmalı, turistlerin ziyaret ettiği yerlere standart getirilmeli.	Dayanıklı Yapılar ve Standartlar
2	Bakanlık teşvikli turlar düzenlenmeli ve öncelik deprem bölgesi rehberlerine verilmeli.	Resmi Teşvik ve Bölge Rehberlerine Öncelik
3	Dayanıklı yapılar inşa edilmeli ve iyi tanıtımlar yapılmalı.	Fiziksel Güçlendirme ve Tanıtım
4	Turistik tesisler ve bölgeler hızlıca kalkındırılmalı.	Hızlı Bölgesel Kalkınma
5	Manevi ve psikolojik destek sağlanmalı, çünkü kayıplar rehberlerin üzerindeki yükü ağırlaştırıyor.	Psikolojik Destek ve Manevi Refah
6	Kamu ve özel kurumlarda rehber istihdam edilmeli, rehbersiz turlar önlenmeli, bölge rehberlerine kamu desteği sağlanmalı.	Rehber İstihdamı ve Yasal Düzenleme
7	Bakanlık ve resmi kurum turları bölge rehberlerine verilmeli; odalar destek ücreti sağlamalı.	Resmi Turların Bölge Rehberlerine Tahsisi ve Destek
8	Sağlam ve kaçak olmayan yapılar yapılmalı.	Sağlam İnşaat ve Kaçak Yapıların Önlenmesi
9	Eğitim sürekli olmalı.	Eğitim İhtiyacı
10	Deprem ülkesinde olduğumuz bilinciyle hareket ederek olumsuz etkiler en aza indirilebilir.	Bilinçlendirme ve Toplumsal Hazırlık
11	Tur gruplarının sayısı artırılmalı, turizm afet programı hazırlanmalı.	Turizme Afet Yönetim Programları

Tablo 3.22. Soru 10'un Güvenirlilik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	Depreme Dayanıklı Yapıların İnşası ve Standart Getirilmesi	Binalarda Depreme Dayanıklılık Belgesi ve Standartlama	Evet
2	Bakanlık Destekli Teşvikli Turlar ve Bölge Rehberlerine Öncelik	Resmi Destekle Bölge Rehberlerinin Öncelikli Turlar Düzenlemesi	Evet
3	Turistik Tesislerin ve Bölgelerin Hızlı Kalkındırılması	Turistik Altyapının ve Bölgelerin Hızla İyileştirilmesi	Evet
4	Manevi ve Psikolojik Destek	Rehberlerin Psikolojik Refahına Yönelik Destek	Evet
5	Kamu ve Özel Kurumlarda Rehberlerin Zorunlu Kılınması	Tur ve Gezi Organizasyonlarında Rehber Zorunluluğu ve Denetim	Evet
6	Eğitimlerin Artırılması	Eğitim Süreçlerinin Güçlendirilmesi	Evet
7	Deprem Bilinci ile Hareket Etme	Deprem Farkındalığı ile Etkilerin Azaltılması	Evet
8	Turizm Afet Programları Hazırlanması	Afet Yönetimi ve Turizm Planlamasının Oluşturulması	Evet

Soru 10 kapsamında elde edilen veriler analiz edildiğinde, kodlayıcılar arasında tüm temalar için %100 uyum sağlandığı görülmektedir. Katılımcıların verdiği yanıtlar çerçevesinde oluşturulan temalar; "yerel halkın afet bilinci, misafirperverliğin sürdürülmesi, hijyen hassasiyeti, güvenli yapı algısının oluşması" gibi kavramlar etrafında şekillenmiştir. Tüm bu kodlamalarda her iki araştırmacı da hemfikir olmuş ve "Evet" kutucukları ile temaların doğruluğunu teyit etmiştir.

Bu durum, katılımcı görüşlerinin belirli bir kavramsal zeminde yoğunlaştığını ve kodlayıcılar arasında görüş birliği sağlandığını göstermektedir. Ayrıca bu tablo, temaların belirginliğini ve verilerin yüksek derecede tematik bütünlük taşıdığını ortaya koyar. Kodlamaların örtüşmesi, araştırmanın güvenilirliğini pekiştirir.

Tablo 3.23. Seyahat Acenteleri Görüşme Detaylarına İlişkin Bulgular

Katılımcılar	Görüşme Şekli	Görüşme Süresi
A1	Google forum	-
A2	Yüz yüze	37 dakika
A3	Yüz yüze	32 dakika
A4	Telefon görüşmesi	35 dakika
A5	Google forum	-
A6	Google forum	-
A7	Yüz yüze	30 dakika
A8	Google forum	-
A9	Telefon görüşmesi	40 dakika
A10	Yüz yüze	26 dakika

Katılımcılar ile yüz yüze, telefon ve Google forum üzerinden görüşme yapılmıştır. Görüşme süreleri yaklaşık olarak 35 dakika civarında sürmüştür. Görüşme sonunda elde edilen veriler dijital ortama aktarılarak yazı ve tabloya dönüştürülerek analizleri yapılmıştır.

Katılımcıların kişisel verileri korumak amacıyla isimleri yerine, A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9, A10 şeklinde kodlanmıştır.

Tablo 3.24. Katılımcıların Kişisel Verilerine İlişkin Bulgular

Katılımcılar	Yaş grubu	Medeni Durumu	Cinsiyet Durumu	Öğrenim Durumu	Çalışma Süresi
A1	18-25	Bekar	Kadın	Lisans	3 yıl
A2	50 ve üzeri	Evli	Erkek	Ortaokul mezunu	13 yıl
A3	50 ve üzeri	Evli	Erkek	Lise mezunu	9 yıl
A4	26-33	Bekar	Erkek	Ön lisans	4 yıl
A5	34-41	Evli	Erkek	Lisans	5 yıl
A6	34-41	Evli	Erkek	Lisans	6 yıl
A7	26-33	Evli	Kadın	Lisans	3yıl
A8	34-41	Evli	Erkek	Lisans	7 yıl
A9	42-49	Evli	Erkek	Lisans	7 yıl
A10	34-41	Evli	Erkek	Lisans	10 yıl

Yukarıda tablo 5'te katılımcıların kişisel verilerine ilişkin veriler yer almaktadır. Katılımcıların %10'u 18-25 yaş grubuna mensup olduğu, %20'si 26-33 yaş grubuna %40'ı 34-41 yaş grubuna, %10 42-49 yaş grubuna ve %20'si 50 ve üzeri yaş grubuna mensuptur. Katılımcıların%20'si bekar, %80'i evlidir. Katılımcıların %20'si kadın, %80'i erkek katılımcılardan oluşmaktadır. Öğrenim durumlarına bakıldığında %70 lisans mezunu şeklindedir. Acentede çalışma sürelerine bakıldığında en çok 13 yıl en az 3 yıl çalıştıkları görülmektedir.

"Acentelere yönelik soruların tematik dağılımı ve güvenirlik analizine ilişkin bulgularla ilgili tablolar"

Tablo 3.25. Soru 1'in Şematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Maalesef yok.	Afet Programı Yok
2	Afet programı yok ama global turizm marketing ağı oluşturdum, tursab onayı bekliyorum.	Alternatif Pazarlama Ağı Geliştirme
3	Herhangi bir doğal afet programımız yok.	Afet Programı Yok
4	Afet programı yok ama kriz planı var.	Kriz Planı Var
5	Maalesef herhangi bir afet programımız yok.	Afet Programı Yok
6	Bölgeleri tekrar turizme kazandırmak için çalışmalar yapıyoruz ama afet programımız bulunmamaktadır.	Turizmi Yeniden Canlandırma Çalışmaları
7	Barınma ve istihdam eksikliğine karşı moto ve çekme karavan ile çözüm çalışmamız var, başka program yok.	Alternatif Barınma ve Çalışma Çözümleri
8	Hayır yok.	Afet Programı Yok
9	Hayır yok, daha önce böyle yıkıcı afetle karşılaşmadık.	Afet Programı Yok
10	(Yanıt yok / belirtilmemiş)	-

Tablo 3.26. Soru 1'in Güvenirlilik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	Afet Programının Olmaması	Afet Programı Yok	Evet
2	Afet Programı Yerine Kriz Planı	Kriz Yönetimi ve Alternatif Planlama	Evet
3	Global Turizm Pazarlama Girişimi ile Destek Çalışması	Meslektaşlara Destek Sağlayan Pazarlama Ağı Oluşturma	Evet
4	Turizm Canlandırma Çalışmaları	Bölgenin Turizme Yeniden Kazandırılması için Çalışmalar	Evet
5	Geçici Barınma ve İstihdam Çözümleri	Moto ve Karavan ile Alternatif Barınma ve Çalışma	Evet

Yukarıdaki tabloda, araştırmacı ve ikinci bir uzman kodlayıcı tarafından yapılan tematik kodlamaların karşılaştırması sunulmuştur. Kodlamalar incelendiğinde, her iki taraf arasında yüksek düzeyde bir uyumun bulunduğu görülmektedir. Tüm temalar için "Evet" uyumu sağlanmış olup, bu durum, verilerin analizinde anlam birliğine ulaşıldığını ve yorumlamalarda tutarlılığın sağlandığını göstermektedir. Özellikle "uzman desteği", "medya ve iletişim", "devlet ve paydaş iş birliği" gibi stratejik temalar etrafında kodlayıcıların aynı yönelimleri göstermesi, araştırmanın güvenirliğini ve geçerliliğini artırıcı bir unsur olarak değerlendirilebilir. Kodlayıcılar arasında anlam bakımından çelişen ya da zıt düşen bir ifade yer almamaktadır. Bu yüksek düzeydeki kodlama uyumu, tematik analiz sürecinin sistemli bir şekilde yürütüldüğünü ve araştırma bulgularının güvenilir temellere dayandığını göstermektedir.

Soru 2: Afet sonrasında turizm faaliyetlerini geliştirmek adına turizm paydaşları ve yerel yönetimler arasındaki iş birliği ile ilgili gelişmeler nelerdir?

Tablo 3.27. Soru 2'nin Şematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Hatay BTK başkanımız M.Ali bey ile istişare içerisinde ön görüşme yapıldı. TURSAB dijital sorgulama onayları sonrası tekrar görüşme sağlayıp, afet bölgelerindeki mağdur olan turizm sektöründeki meslektaşlarımıza dijital ortamda gelir ağını kurmayı ve bunun ivedilikle global ağ olarak bağlantılarından pay almalarını sağlamayı hedefliyorum.	Dijital Ağ ve Paydaş İlişkisi Geliştirme
2	Çok bir gelişme olmadı ne sektör olarak birbirimizin sesini duyabildik ne de sesimizi otorite makamına iletebildik.	Paydaşlar Arası İletişim Eksikliği
3	Valilik başkanlığında turizm heyeti bir kaç kez toplandı sorunlar dile getirildi ama mutlak bir sonuç alınamadı. Çözümler hem geç hem de sorunu kökünden çözülmesine yönelik değildi.	Geçici ve Yetersiz Çözüm Süreçleri
4	Malatya bazında konuşmak gerekirse açıkçası güçlü bir işbirliği sağlanamadı... sadece Urfa ve Antep kendini toparlayıp bir araya gelip bir şeyler yaptı, maalesef geri kalan şehirlerde herkes nasıl kendimi kurtarırımın derdinde.	Bölgesel Eşitsizlik ve Koordinasyon Eksikliği
5	Diğer şehirlerde olan acentacı arkadaşlarla ve bağlı bulunduğum Hatay BTK başkanı ile koordineli çalışmalar yapıyoruz.	Saha Temelli Yerel İşbirliği
6	TURSAB ilk günlerden beri yanımızda olmuştur; afetin ilk haftasında jeneratör, sonrasında da Hatay il başkanlığı aracılığıyla konteyner sağlanmasına destek olmuştur.	Kurumsal Destek ve Fiziksel İyileştirme Çabaları
7	Verimli toplantılar yapılmadı maalesef sadece görüşülüp duruldu ama elde tutulur bir çözüm yok.	Etkisiz Toplantı ve Kararsızlık
8	Sadece sorunlarımızı dile getirmek için valilik ev sahipliğinde bakanlık yetkililerine gittik, derdimizi anlattık sadece. Başka da bir şey yok. Biz kendi aramızda acenteler turları birleştirdik sayılar çıkmayınca.	Sorun Bildirimi ve Yerel Dayanışma
9	Fiyatları daha da aşağı çekmek, insanları bir an olsun mutlu etmek.	Uygun Fiyat Stratejisi ile Psikolojik Destek Sağlama
10	Afet sonrası turizmi biz turizmciler dahil herkes unuttu... Yerel turizmciler olmadan ve desteklenmeden bir başarı elde edilemez. Daha biz turizmciler bile kendimiz bir çatı altında toplanamıyoruz ki...	Yerel Turizmcilerin Dışlanması ve Kurumsal Birlik Eksikliği

Tablo 3.28. Soru 2'nin Güvenirlilik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	Alternatif Dijital Turizm Ağı Geliştirme	Dijital Pazarlama Ağı Kurma Girişimi	Evet
2	İş Birliği Eksikliği	Kurumsal ve Sektörel Uyum Sorunu	Evet
3	Sonuçsuz Resmî Görüşmeler	Etkisiz Resmî Toplantılar	Evet
4	Yol Haritası ve Strateji Eksikliği	Planlama ve Rehberlik Yetersizliği	Evet
5	Bölgesel Farklılıklar – Bireysel Mücadele	Bölgesel Eşitsizlik ve Bireysel Çabalar	Evet
6	Bölgesel Koordinasyon	Acentalar Arası İletişim ve Koordinasyon	Evet
7	Kurumsal Destek ve Lojistik Yardım	TURSAB Destek Faaliyetleri	Evet
8	Etkisiz Toplantı ve Kararsızlık	Verimsiz Görüşmeler	Evet
9	Sorun İletimi ve Turların Birleştirilmesi	Kriz Ortamında Pratik Çözüm Arayışları	Evet
10	Sektörel Dağınıklık ve Motivasyon Kaybı	Turizmde Moral Eksikliği ve Birlik Sorunu	Evet

Tablo 3.30'da**,** Soru 2'ye ilişkin olarak iki farklı kodlayıcının yaptığı tematik sınıflamalar karşılaştırılmıştır. Tabloya göre, 10 katılımcı yanıtı üzerinden her iki kodlayıcının da temaları benzer şekilde belirlediği ve tüm kodlamalarda "Evet" şeklinde uyum sağlandığı görülmektedir. Kodlayan 1 ve Kodlayan 2 tarafından yapılan temalar, ifade farklılıkları taşısa da anlam bakımından örtüşmektedir. Örneğin, birinci kodlayıcının "İş Birliği Eksikliği" olarak adlandırdığı tema, ikinci kodlayıcı tarafından "Kurumsal ve Sektörel Uyum Sorunu" olarak adlandırılmış; her iki ifade de aynı durumu tanımlamaktadır. Bu durum, kodlayıcılar arasında yüksek düzeyde görüş birliği olduğunu ve tematik analiz sürecinde tutarlılığın sağlandığını göstermektedir.

Tablo 3.29. Soru 3'ün Şematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Evet oldu ve halen de mağdur durumda olaylar gerçekleşiyor. Dörtyol şubesinin Ankara'ya taşıma süreci var, onaylanmaması satış ve işi engelliyor. Gelir olmaması nedeniyle elemanları elimizde tutamıyoruz. Merkez ofisin yanındaki binalar yıkıldı, 3 çalışan ile kapalı ofiste mücadele ediyoruz. Hizmet sınırlı, müşteriler online değil yüz yüze talep ediyor. Yaklaşık 10-12 gün sonra 2 ay içinde ofis açıldı.	Fiziksel Operasyon Kaybı ve Yeniden Açılma Süreci
2	Mısır Kahire turumuz depremle iptal edildi, ücretler iade edildi.	Tur İptali ve Ücret İadesi
3	Konya'ya günübirlik turumuz 7 Şubat'ta iptal oldu, hayatta kalanlara iade yapıldı, hayatını kaybedenlerin yakınlarına ulaşıldı. İadeler Nisan'da yapıldı çünkü önce toparlanmak gerekiyordu.	Tur İptali, İade ve Müşteri Destek Süreci
4	Depremden önce çıkacak olan umre turu gerçekleşmedi, çok kişi vefat etti, evraklar çıkarıldı, ücretler iade edildi.	Tur İptali, Evrak Yönetimi ve İade İşlemleri
5	Kültür turları iptal oldu.	Tur İptali
6	Hayır (operasyon etkilenmedi).	Operasyon Etkilenmedi
7	Karadeniz turu deprem zamanında oldu, yarıda kesildi, 2 ay sonra ücretler iade edildi.	Tur Kesintisi ve İade Süreci
8	Turlar iptal oldu, hepsini iade etmek zorunda kaldım.	Tur İptali ve Ücret İadesi
9	Ofis yıkıldı, tüm arşiv yok oldu. Tekrar geliştirme ve iyileştirme çalışmaları devam ediyor.	Fiziksel Hasar ve İyileştirme Çalışmaları
10	Depremden 1-2 gün önce doğu Karadeniz ve Batum turu vardı, yarıda bırakılıp geri dönüldü. Telefonlar çekmediği için iletişim zayıftı. Müşterilerin oy birliği ile geri dönüş oldu.	Tur Erken Bitirme ve İletişim Sorunları

Tablo 3.30. Soru 3'ün Güvenirlik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	Operasyonel Kesintiler ve Yönetim Sorunları	Operasyonel Kesintiler ve Yönetim Problemleri	Evet
2	Tur İptali ve Müşteri İade Süreci	Tur İptalleri ve Ücret İadeleri	Evet
3	Tur İptali, İade ve Kriz İletişimi	Tur İptalleri ve Kriz İletişim Süreci	Evet
4	Tur İptali ve Belge Kayıpları	Tur İptali ve Evrak Kayıpları	Evet
5	Tur İptalleri	Turların İptali	Evet
6	Operasyonel Etki Yok	Operasyonel Etki Olmaması	Evet
7	Tur Yarıda Kesilme ve Sonrası İade	Tur Yarıda Kesilme ve Ücret İadesi	Evet
8	Tur İptali ve İade	Tur İptalleri ve İadeler	Evet
9	Fiziksel Hasar ve Yeniden Yapılanma	Ofis Hasarı ve Yeniden Yapılanma	Evet
10	Tur Yarıda Kesilme ve İletişim Sorunu	Tur Yarıda Kesilme ve İletişim Problemi	Evet

Tablo 3.32 incelendiğinde, Soru 3 kapsamında yapılan tematik kodlamalarda iki bağımsız kodlayıcı arasında tam bir uyum sağlandığı görülmektedir. Her bir kod numarasına karşılık gelen temalar, farklı ifadelerle ifade edilse de anlam bakımından tamamen örtüşmekte ve tüm kodlarda "Evet" şeklinde uyumluluk bildirilmiştir. Bu durum, veri analiz sürecinde kullanılan temaların açık, net ve tutarlı biçimde tanımlandığını göstermektedir.

Kodlayıcılar arası %100 uyum, çalışmanın güvenilirlik düzeyini güçlendirmekte ve tematik analiz sonuçlarının tutarlı olduğunu ortaya koymaktadır. Böylelikle elde edilen bulguların, depremden etkilenen operasyonel süreçlerin çok boyutlu doğasını doğru yansıttığı ve yapılan sınıflandırmaların geçerli olduğu söylenebilir. Bu yüksek uyum oranı, içerik analizinin bilimsel standartlara uygun şekilde yürütüldüğünü desteklemektedir.

Tablo 3.31. Soru 4'ün Şematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Kalifiye elemanlarımız korkularından dolayı başka şehirlere taşındı. Yerine bulmakta zorluk çekiyorum. Gelenleri eğitmek kolay değil. TURSAB tarafından belgelerin onaylanmaması satışları etkiliyor. 5 aydır eleman eksikliği nedeniyle Dörtyol şubesinin onayı verilmedi. Merkezden işlem yapmaya çalışıyoruz, bina yıkımları engel. Desteksiz ayakta kalmaya çalışıyorum.	Eleman Eksikliği ve Resmî Onay Sorunları
2	Deprem çalışma koşullarımızı mekan olarak bitirdi, çadır ve konteynerda ofis kurduk. Psikolojik ve güvensizlik etkisi var. Satışlar ilk 5 ay tamamen durdu.	Fiziksel Mekan Kaybı ve Psikolojik Etkiler
3	Koşullar kötüleşti, ofisimiz yok. Turizm lüks tüketim ve ekonomik hayat bitince işler durdu.	Ofis Kaybı ve Ekonomik Durgunluk
4	Turizm deprem bölgesinde durma noktasına geldi. İlk 3 ay iş yoktu, 4-5. aydan itibaren işlere dönüldü ama pazar yarı yarıya azaldı. Satışlar olumsuz etkilendi.	Pazarda Daralma ve Satışların Düşmesi
5	Deprem çok etkiledi, iş yeri yok, misafir ağırlayacak ofisimiz yok.	Ofis ve Operasyon Alanı Kaybı
6	Çalışma koşulları kötüleşti, ofislerimiz yıkıldı.	Fiziksel Hasar ve Ofis Kaybı
7	Çalışma koşulları mekan olarak yok edildi, satışlar bitti.	Mekan Kaybı ve Satışların Durması
8	Satış olmadı.	Satışların Tamamen Durması
9	Deprem yaşam tarzımızı, koşullarımızı etkiledi. Ofisimiz yıkıldı, konteynerda geçici ofis açtık. Psikolojik özgüven eksikliği var. İnsanların olumsuz söylemleri satışta güvensizlik yaratıyor. Fiyat düşürmek ya da artırmak da sorunu çözmüyor, ne yapacağımızı bilemiyoruz.	Psikolojik Güvensizlik ve Fiyatlama Sorunları

Tablo 3.32. Soru 4'ün Güvenirlik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	Eleman Eksikliği ve Onay Sorunları	İnsan Kaynağı Problemleri ve Resmî Onay Engelleri	Evet
2	Çalışma Mekanı Kayıpları ve Geçici Ofisler	Fiziksel Alan Eksikliği ve Geçici Çalışma Koşulları	Evet
3	Psikolojik Etkiler ve Satışlarda Düşüş	Psikososyal Stres ve Satışların Durması	Evet
4	Ekonomik Hayatın ve Talebin Azalması	Ekonomik Durgunluk ve Pazar Kaybı	Evet
5	İşin Durma Noktasına Gelmesi ve Pazarın Küçülmesi	Operasyonel Duraksama ve Hedef Pazarın Daralması	Evet
6	Ofislerin Yıkılması ve Hizmet Verilememesi	Fiziksel Hasar ve Hizmet Kesintisi	Evet
7	Psikolojik Güvensizlik ve Satışta Zorluklar	Psikolojik Olumsuzluklar ve Müşteri Güveni Sorunları	Evet
8	Satışların Tamamen Durması	Satış Kaybı ve İşletme Faaliyetlerinin Durdurulması	Evet
9	Yaşam ve Çalışma Koşullarında Kapsamlı Olumsuzluklar	Kapsamlı Sosyo-ekonomik ve Fiziksel Etkiler	Evet

Tablo 3.34 incelendiğinde, Soru 4 kapsamındaki yanıtların tematik kodlamasında iki bağımsız kodlayıcı arasında tam uyum sağlandığı görülmektedir. Her bir kod numarası için belirlenen temalar, farklı ifadelerle ifade edilse de içerik ve anlam açısından tamamen örtüşmekte ve tüm kodlamalarda "Evet" uyumluluğu raporlanmıştır. Bu durum, analiz sürecinde kullanılan temaların açık, net ve tutarlı biçimde tanımlandığını ve veri setini doğru şekilde temsil ettiğini göstermektedir.

Kodlayıcılar arası %100 uyum, çalışmanın güvenilirlik seviyesini artırmakta ve tematik analiz sonuçlarının geçerliliğini desteklemektedir. Bu bağlamda, deprem sonrası çalışma koşulları, psikolojik etkiler, ekonomik daralma, fiziksel hasar ve personel sorunları gibi çok boyutlu etkilerin doğru şekilde tespit edildiği ve temalar altında sistematik biçimde sınıflandırıldığı söylenebilir. Yüksek uyum oranı, içerik analizinin titizlikle yürütüldüğünü ve sonuçların akademik standartlara uygunluğunu doğrulamaktadır.

Tablo 3.33. Soru 5'in Şematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Bağlantılar yıkım olduğu düşüncesiyle ve depremden dolayı içeri girme yasağı nedeniyle iletişim kopukluğu yaşandı. Yeniden bağlantı kurulmaya çalışılıyor. Ekonomik sarsıntı oluştu, fiyat yükseltemiyorum.	İletişim Kopukluğu ve Ekonomik Sıkıntı
2	Satış ve pazarlamada büyük zorluklar yaşandı. Pazar küçüldü, maliyetler arttı, personel bulmak zorlaştı.	Pazar Daralması ve Operasyonel Zorluklar
3	Pazar kitlesi vefat etti ve kalanlar farklı şehirlere göç etti, satışlarda sert düşüş yaşandı.	Pazar Kaybı ve Göç
4	Otel konaklamaları düştü, insanlar binalara girmek istemedi. Ekonomik kriz ve artan maliyetlerle satışlar düştü. Kar etmeyen satışlar yapıldı, turizmin devamı için çaba sarf edildi.	Konaklama Talebinde Azalma ve Ekonomik Kriz
5	Müşteri portföyü azaldı.	Müşteri Kaybı
6	Çalışamadık.	Operasyon Durması
7	Deprem sonrası pazar alanı yok oldu, yeni pazar arayışına girdik.	Pazar Kaybı ve Yeni Pazar Arayışı
8	Satış ve pazarlama bitti, pazar payı tamamen yok oldu.	Pazarlama ve Satış Faaliyetlerinin Durması
9	Turizm lüks hizmettir, depremde insanlar gezmek istemedi, temel ihtiyaçları karşılamaya yöneldi.	Talepte Dramatik Azalma ve Öncelik Değişikliği
10	Turizm faaliyetleri durdu; ofisler yıkıldı, yeni ofis arayışları başladı, kiralar çok arttı, destinasyonlar zarar gördü, tanıtımlar durdu, bütçe bitti, arşivler enkaz altında, tur araçları hurdaya döndü. Turizm imkansız hale geldi.	Fiziksel Hasar, Finansal Kısıtlamalar ve Faaliyet Durdurulması

Tablo 3.34. Soru 5'in Güvenirlik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	İletişim Kopukluğu ve Bağlantı Kaybı	İletişim Sorunları ve Ağların Bozulması	Evet
2	Pazar Kitle Kaybı ve Personel Eksikliği	Hedef Kitle Daralması ve İnsan Kaynağı Sorunları	Evet
3	Pazarın Küçülmesi ve Göç	Müşteri Kaybı ve Bölgesel Göç	Evet
4	Konaklama Talebinde Azalma ve Ekonomik Zorluklar	Konaklama Talebinin Düşmesi ve Maliyet Artışı	Evet
5	Müşteri Portföyü Daralması	Müşteri Kitlesinin Azalması	Evet
6	Faaliyetlerin Durması	Operasyonel Durma	Evet
7	Pazar Arayışı ve Yeni Müşteri Bulma Zorlukları	Yeni Pazar Geliştirme Güçlükleri	Evet
8	Satış ve Pazarlamanın Bitmesi	Pazarlama Faaliyetlerinin Durdurulması	Evet
9	Turizmin Lüks Hizmet Olması ve Talep Düşüşü	Temel İhtiyaç Önceliği ve Turizmin Gerilemesi	Evet
10	Altyapı Hasarı, Finansal Kısıtlamalar ve Erişim Zorluğu	Fiziksel Hasar, Finansal Sıkıntılar ve Erişim Sorunları	Evet

Güvenirlik tablosunda, 10 katılımcının verileri iki farklı kodlayıcı tarafından bağımsız olarak analiz edilmiştir. Her bir katılımcı için yapılan tematik kodlamalar karşılaştırıldığında, tüm satırlarda "Evet" ifadesi yer almakta ve bu durum kodlayıcılar arasında tam bir uyum olduğunu göstermektedir. Bu yüksek düzeydeki uyum, araştırmada kullanılan kodlama sisteminin açık ve anlaşılır olduğunu, yorum farklılıklarının oluşmadığını ve elde edilen verilerin yüksek güvenirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Araştırmalarda iki kodlayıcı arasında bu denli yüksek uyumun sağlanması, içerik analizine dayalı çalışmalarda kodlayıcılar arası güvenirliğin yeterli düzeyde olduğunu ve temaların nesnel biçimde belirlendiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 3.35. Soru 6'nın Şematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Yenilikleri yaptım, ekip dış ilişkiler ve eski bağlantılarla gelişim içerisindeyiz. Medya için bütçemiz yok, kendi imkanlarımızla Instagram, X, Vimeo, YouTube gibi sosyal medya ağlarında yayın yapıyoruz. Projem var ama bütçe yok.	Sosyal Medya Kullanımı ve Bütçe Yetersizliği
2	Enkazlar kaldırılmadığı için tanıtımlar olumsuz etkileniyor. Sadece kendi sosyal medya hesaplarımızı kullandık.	Fiziksel Engeller ve Sosyal Medya Kullanımı
3	Reklam bütçesi ayırsaydık faaliyet gösteremezdik. Sadece Instagram'dan küçük çaplı tanıtımlar yapıldı.	Ekonomik Yetersizlik ve Sınırlı Tanıtım
4	Güçlü bir reklamın olması gerekir ancak ekonomik zorluklar nedeniyle sadece sosyal medyada birkaç elektronik afiş ve paylaşımlar yapabildik.	Ekonomik Zorluklar ve Dijital Tanıtım
5	Hiçbir tanıtım yapılmadı, sadece Hatay BTK başkanı ve TURSAB yönetim kurulu aracılığıyla ayakta durmaya çalışıyoruz.	Tanıtım Faaliyeti Yok / Kurumsal Destek
6	Hayır, herhangi bir çalışma yapmadık.	Tanıtım Çalışması Yok
7	Ekonomik bütçemiz küçük olduğu için herhangi bir tanıtım veya pazarlama çalışması yapamadık.	Bütçe Yetersizliği ve Tanıtım Eksikliği
8	Sadece kendi sosyal medyamızla tanıtım yapmaya çalıştık, acenteler olarak yalnız bırakıldık.	Sosyal Medya ile Sınırlı Tanıtım ve Yalnızlık
9	Ekstra bir çabamız olmadı, olağandışı bir durumdu.	Olağandışı Durum Nedeniyle Tanıtım Yapılmaması
10	Yerel TV, billboard gibi geleneksel reklamlar yapmadık, sosyal medyada broşürler ile sınırlı tanıtım yaptık. Etkisi sadece takip eden küçük kitleyle sınırlı kaldı.	Geleneksel Medya Yokluğu ve Sınırlı Etki

Tablo 3.36. Soru 6'nın Güvenirlik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	Kısıtlı Medya ile Dijital Tanıtım Çabaları	Bütçesiz Dijital Pazarlama ve Sosyal Medya Kullanımı	Evet
2	Sosyal Medya ile Tanıtım, Fiziksel Enkaz Engeli	Sosyal Medya ve Fiziksel Görüntü Kirliliği Sorunu	Evet
3	Bütçesizlik Nedeniyle Sınırlı Tanıtım	Sosyal Medyada Kısıtlı Tanıtım Faaliyeti	Evet
4	Tanıtım Çalışmalarında Ekonomik Kısıtlar	Kısıtlı Ekonomik Kaynaklarla Elektronik Afiş Kullanımı	Evet
5	Kurumsal Destekle Sürdürülmeye Çalışan Faaliyetler	TURSAB ve BTK Desteğiyle Ayakta Kalma Çabası	Evet
6	Tanıtım Faaliyeti Yapılmadı	Pazarlama Çalışması Yok	Evet
7	Ekonomik Nedenlerle Tanıtım Yapılamadı	Pazarlama İçin Kaynak Ayrılamadı	Evet
8	Sosyal Medya Desteğiyle Bireysel Tanıtım Çabası	Acentelerin Sosyal Medya ile Yalnız Tanıtım Çabası	Evet
9	Tanıtım Çabası Olmadı	Olağandışı Durum Nedeniyle Çalışma Yapılamadı	Evet
10	Sosyal Medya ile Kısıtlı ve Etkisiz Tanıtım	Sosyal Medya Tanıtımının Yetersizliği ve Bütçe Eksikliği	Evet

Tablo 3.38 incelendiğinde, Soru 6 kapsamında gerçekleştirilen tematik kodlamalarda iki farklı kodlayıcı arasında tüm kodlamalarda tam bir uyum sağlandığı görülmektedir. Her kod numarası için belirlenen temalar, farklı ifadelerle ifade edilse de içerik açısından tam olarak

örtüşmekte ve "Evet" uyumluluğu bildirilmiştir. Bu yüksek düzeydeki uyum, kodlama sürecinde kullanılan temaların açık, anlaşılır ve tutarlı şekilde tanımlandığını göstermektedir.

Tematik analizde ortaya çıkan temel bulgular, deprem sonrası turizm faaliyetlerinin tanıtımı ve pazarlaması alanında ciddi ekonomik kısıtlamalar yaşandığını ve medya bütçesi eksikliği nedeniyle faaliyetlerin büyük ölçüde sosyal medya platformları üzerinden sınırlı ve bireysel olarak yürütüldüğünü ortaya koymaktadır. Ayrıca, fiziksel enkaz ve çevresel faktörlerin tanıtım çalışmalarını olumsuz etkilediği de vurgulanmıştır. Bazı katılımcılar ise, TURSAB ve yerel yönetimlerin sağladığı sınırlı destekle ayakta kalma çabalarından bahsetmiştir.

Bu yüksek kodlayıcı uyumu, elde edilen temaların güvenilirliğini ve içerik analizinin bilimsel tutarlılığını desteklemekte; dolayısıyla bu bulguların, deprem sonrası pazarlama ve medya çalışmalarının mevcut durumu hakkında geçerli ve tutarlı bir resim sunduğu söylenebilir.

Tablo 3.37. Soru 7'nin Şematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Hatay ve çevresi düz olduğu için tüm bağlantılarımı kaybettim.	Bağlantı Kaybı ve Müşteri Profili Daralması
2	Müşteriler ekonomik tur ve paketlere yöneldi, lüks tüketim azaldı.	Ekonomik Tura Yönelim ve Lüks Tüketim Azalması
3	Ekonomik krizle lüks otel ve kültür turları yerini daha ekonomik otel ve turlara bıraktı.	Ekonomik Kriz ve Tercih Değişikliği
4	Depremle lüks tüketim bitti, pazar ekonomik ve kısa süreli tatillere yöneldi.	Lüks Tüketimden Ekonomik ve Kısa Süreli Tatillere
5	Müşteri portföyü kalmadı.	Müşteri Kaybı
6	Münferit müşterilerimizi kaybettik.	Müşteri Kaybı
7	Müşteriler tatile çıkmayı bıraktı, çıkanlar sadece ucuz günübirlik tura gidiyor.	Tatil Tercihlerinde Sert Değişim
8	Müşteriler lüks tüketimi bırakıp daha ucuz paket ve otelleri tercih etti.	Lüks Tüketimden Ekonomik Tercihlere Geçiş
9	Çoğu misafirimiz öldü ve müşteri kitlesi azaldı.	Müşteri Kaybı ve Pazar Daralması
10	Büyük değişiklik olmadı; gelenler fiyat odaklı, Karadeniz, Batum, Ankara, Kapadokya gibi bölgelere talep arttı; konaklamalı turlar düştü. Yeni sezonda değişim bekleniyor.	Talep Değişikliği ve Bölgesel Tercih Kaymaları

Tablo 3.38. Soru 7'nin Güvenirlik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	Bağlantı Kaybı ve Müşteri Profili Değişikliği	Bağlantı Kaybı ve Müşteri Kaybı	Evet
2	Ekonomik Tura Yönelim	Ekonomik Tur Tercihleri	Evet
3	Ekonomik Konaklama ve Tur Tercihi	Ekonomik Tur ve Konaklama Tercihleri	Evet
4	Kısa Süreli ve Ekonomik Tatil Önceliği	Kısa Süreli Tatil Tercihi	Evet
5	Müşteri Kitlesinde Azalma	Müşteri Sayısında Azalma	Evet
6	Bireysel Müşteri Kaybı	Münferit Müşteri Kaybı	Evet
7	Talepte Azalma ve Günlük Tur Tercihi	Günlük Tur Talebinde Artış ve Genel Talep Azalması	Evet
8	Düşük Bütçeli Tatil Tercihi	Ekonomik Paket ve Otel Tercihi	Evet
9	Müşteri Kaybının Ölüm Nedeniyle Azalması	Ölüm Nedeniyle Müşteri Kaybı	Evet
10	Bölgesel Talep Değişikliği ve Fiyat Odaklılık	Bölgesel Talep ve Fiyat Odaklı Müşteri Profili	Evet

Tablo 3.40 incelendiğinde, Soru 7'ye ilişkin müşteri profili ve önceliklerindeki değişikliklerle ilgili tematik kodlamalarda iki bağımsız kodlayıcı arasında tam bir uyum sağlandığı görülmektedir. Kodlayıcılar, her bir katılımcı yanıtını anlam bakımından eşdeğer temalar altında sınıflandırmış ve tüm kodlarda "Evet" uyumluluğu ortaya çıkmıştır.

Bu yüksek uyum oranı, analiz sürecinde kullanılan kodlama şemasının açık ve tutarlı olduğunu, veri setinin tematik olarak güvenilir şekilde temsil edildiğini göstermektedir. Kodlayıcılar arası bu tutarlılık, çalışma bulgularının içsel geçerliliğini güçlendirmekte ve müşteri profili ile önceliklerdeki değişikliklerin doğru ve bilimsel bir şekilde ortaya konduğunu desteklemektedir.

Tematik analiz, deprem sonrası turizm sektöründe müşteri kitlesinin küçüldüğünü, ekonomik ve kısa süreli tatillere yönelim olduğunu, bazı bölgelerde talep kaybının yaşandığını ve müşterilerin önceliklerinin değiştiğini açıkça ortaya koymaktadır. Elde edilen bu sonuçların güvenilirliği, kodlayıcılar arası tam uyum ile pekiştirilmiştir.

Tablo 3.39. Soru 8'in Şematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Sadece turizm değil, tüm sektör etkilendi. İnşaat sektörü hariç diğer sektörler bitmiş durumda.	Geniş Kapsamlı Ekonomik Etki
2	Deprem turizmi ve ekonomiyi sakat bıraktı.	Turizmin ve Ekonominin Sakatlanması
3	Deprem turizmi durdurdu, turizm ekonomisi durma noktasına geldi.	Turizm Faaliyetlerinin Durdurulması
4	Turizm 5 ay boyunca yapılmadı, kültür turları zirve döneminde dip yaptı.	Turizm Faaliyetlerinin Uzun Süreli Durması
5	İş yapamaz, kazanç sağlayamaz duruma geldik.	Kazanç Kaybı ve Faaliyet Kesintisi
6	Tamamen işler durunca ekonomimiz çöktü.	Ekonomik Çöküş
7	Deprem turizm ekonomisini felç etti, çarklar durdu.	Ekonomik Felç ve Faaliyetlerin Durması
8	Deprem turizm ekonomisini 5-6 ay boyunca durdurdu.	Uzun Süreli Ekonomik Durgunluk
9	Turizm her şeyden etkilendi, müşteri çok azaldı.	Müşteri Kaybı ve Turizm Faaliyet Azalması
10	Deprem bölgesinde ekonomi durma noktasına geldi, insanlar temel ihtiyaçlara odaklandı, turizmi unuttu. Turizm ekonomisi 0'a indi.	Temel İhtiyaçlara Odaklanma ve Ekonomi Çöküşü

Tablo 3.40. Soru 8'in Güvenirlik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	Genel Ekonomik Durgunluk ve Sektörlerde Çöküş	Turizm Dışında da Ekonomik Etkiler	Evet
2	Turizm Ekonomisinin Sakatlanması	Turizm Ekonomisinde Duraksama	Evet
3	Turizmin Durma Noktasına Gelmesi	Turizmin Faaliyetlerinin Durması	Evet
4	Sezonun Zirve Döneminde Faaliyetlerin Azalması	Turizm Sezonunun Dip Seviyeye İnmesi	Evet
5	İş Yapamama ve Kazanç Kaybı	Operasyonel Durgunluk ve Gelir Kaybı	Evet
6	Ekonomik Çöküş ve İşlerin Tamamen Durması	Ekonomik Çöküş ve Faaliyetlerin Durdurulması	Evet
7	Turizm Ekonomisinin Felç Olması	Turizm Ekonomisinde Keskin Duraksama	Evet
8	5-6 Ay Boyunca Turizm Faaliyetlerinin Durması	Uzun Süreli Turizm Durgunluğu	Evet
9	Müşteri Sayısında Keskin Azalma	Müşteri Kaybı ve Talep Daralması	Evet
10	Turizm Ekonomisinde Bölgesel Çöküş ve Odak Değişikliği	Temel İhtiyaçlara Odaklanma ve Turizmin İkincil Hale Gelmesi	Evet

Tablo 3.42 incelendiğinde, deprem sonrası turizm ekonomisine ilişkin tematik kodlamalarda iki kodlayıcı arasında tam bir uyum sağlandığı görülmektedir. Kodlayıcılar, yanıtları anlam ve içerik açısından eşdeğer temalar altında sınıflandırmış ve tüm kodlarda "Evet" uyumluluğu tespit edilmiştir.

Bu yüksek uyum oranı, analiz sürecinde kullanılan temaların açık ve tutarlı olduğunu, verilerin güvenilir bir şekilde temsil edildiğini göstermektedir. Tematik analiz sonuçları, deprem sonrası turizm sektörünün ciddi ekonomik daralma ve durgunluk yaşadığını, turizm faaliyetlerinin önemli ölçüde durduğunu ve müşteri kaybının ekonomik etkileri derinleştirdiğini ortaya koymaktadır.

Ayrıca, ekonomik çöküşün yalnızca turizmle sınırlı kalmayıp diğer sektörlere de yansıdığı, insanların temel ihtiyaçlara odaklanması nedeniyle turizmin ikincil öncelik haline geldiği vurgulanmıştır. Kodlayıcılar arası yüksek tutarlılık, bu sonuçların içsel geçerliliğini desteklemekte ve bulguların bilimsel dayanıklılığını artırmaktadır.

Tablo 3.41. Soru 9'un Tematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Azaltma terimi belki doğru ama iyileşme olarak hiç somut bir durum göremediğimi kişisel fikrim olarak diyebilirim. Alt yapı ve üst yapı çöktü, doğru çevre planlaması gerekir.	Fiziksel Yıkım ve Planlama Eksikliği
2	Oldukça yavaş ve yetersiz.	Yavaş ve Yetersiz Süreç
3	Çok yavaş ilerliyor iyileştirme süreci. Daha hızlı ve aktif hale getirilip en azından turizm güzergahı dizayn edilebilirdi.	Turizm Odaklı İyileştirme Eksikliği
4	Devletimizin destek olması gerekiyor.	Devlet Desteği İhtiyacı
5	Yetersiz çalışmalar vardı. Turizm Bakanlığı'ndan destek alamadık. TURSAB dışında yanımızda kurum yoktu.	Bakanlık Desteği Yokluğu
6	Baştan salma.	Ciddiyetsiz ve Gelişigüzel Yaklaşım
7	Oldukça yavaş.	Yavaş İyileştirme Süreci
8	İnsanları eski düzenine tıkıştırmak zor olur. Önce can ve mal güvenliği sağlanmalı, lüks sonra gelir.	Güvenlik Önceliği
9	Depremin etkileri hâlâ göz önündeyken etkisini azaltma ve iyileştirmeden bahsedemeyiz. Neredeyse bir yıl oldu, hâlâ enkazlar var.	İyileşme Yok / Enkaz Sorunu
10	Bu durum insanları bölgeden kaçırmakla beraber, diğer bölgelerden gelenlerde de kötü imaj yarattı.	Kötü İmaj ve Turizm Güveni Sorunu

Tablo 3.42. Soru 9'un Güvenirlilik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	İyileşmenin Somut Olmaması	Somut İyileşme Eksikliği	Evet
2	Sürecin Çok Yavaş İlerlemesi	Yavaş ve Yetersiz İyileştirme Süreci	Evet
3	Turizmin Göz Ardı Edilmesi	Turizme Yönelik Destek Eksikliği	Evet
4	Devlet ve Kurum Desteği Yetersizliği	Yetersiz Kurumsal Destek	Evet
5	Can ve Mal Güvenliği Önceliği	Öncelikli Güvenlik İhtiyacı	Evet
6	Enkazların Hala Var Olması	Fiziksel Sorunların Devam Etmesi	Evet
7	Yetersiz ve Plansız Çalışmalar	Hizmetlerin Eksik ve Başarısız Olması	Evet

Tablo 3.44 incelendiğinde, depremin etkilerini azaltma ve iyileştirme sürecine ilişkin tematik kodlamalarda iki kodlayıcı arasında tam uyum sağlandığı görülmektedir. Kodlayıcılar, katılımcı yanıtlarını anlam ve içerik açısından eşdeğer temalar altında sınıflandırmış ve tüm kodlarda "Evet" uyumluluğu tespit etmiştir.

Bu yüksek uyum, analiz sürecinde kullanılan temaların net ve tutarlı olduğunu, verilerin güvenilir şekilde temsil edildiğini göstermektedir. Katılımcıların genel görüşü, iyileştirme sürecinin oldukça yavaş ilerlediği, somut iyileşmelerin henüz gerçekleşmediği yönündedir. Ayrıca, turizmin sürecin odağında olmadığı, devlet ve kurumların desteklerinin yetersiz olduğu vurgulanmıştır. Can ve mal güvenliğinin öncelikli olduğu, fiziksel sorunların (enkaz, yıkım) devam ettiği de belirtilmiştir. Bazı katılımcılar ise mevcut çalışmaların plansız ve yetersiz olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 3.43. Soru 10'un Tematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Afet illerini bir arada kalkındırma için projeler üretilmeli, bungalow tarzı turistik konaklama alanları oluşturulmalı, yurt dışı tanıtım için bütçe destekli fuarlar ve organizasyonlar artırılmalı, ilgili illerden temsilcilerle birleşim ekipleri kurulmalı.	Bölgesel Kalkınma ve Turistik Altyapı Geliştirme
2	Acentelere hibe ve teşvikler verilmeli, tursab aidat ve vergi konularında destek sağlamalı; rehber ve otellerin gelirleri acenteye bağlıdır.	Mali Destek ve Vergisel Kolaylıklar
3	Acentelere mali destek sağlanmalı, kamu misafirhaneleri kültür turlarında acentelere kâr amacı gütmeden konaklama hizmeti vermeli.	Mali Destek ve Konaklama Hizmeti Desteği
4	Seyahat acentelerinin hedef pazar kitlesi genişletilmeli çünkü en büyük sorun hedef kitle yokluğu.	Pazar Genişletme ve Hedef Kitle Sorunu
5	Devlet desteği artırılmalı, yıkılan işyerlerinin yenileri hızla verilerek işlerin başına dönülmesi sağlanmalı.	Devlet Desteği ve İş Yeri Yenileme
6	Depremde işyerlerini kaybeden acentelere finansal destek, sigorta ve prim desteği, ekipman yardımı verilmeli; 3 yıl boyunca vergi, harç ve aidatlardan muafiyet sağlanmalı.	Finansal Destek ve Vergi Muafiyetleri
7	Turizm ve akademisyenler bir araya gelip çalışma yapmalı, sonuçlara göre adımlar atılmalı.	Akademik Destek ve Stratejik Planlama
8	Acentelere ödenekler sağlanmalı.	Mali Destek
9	Acentalar fiyatları düşürerek durumu hafifletebilir, sürüm için fiyat indirimi şarttır.	Fiyat Politikası ve Rekabetçi Strateji
10	Turizmin bel kemiği acentelerdir; bakanlık, yerel yönetimler ve hükümet acentelere kolaylıklar, hibeler sağlamalı; konteyner ofis yerine normal ofisler verilmeli; reklam ve tanıtımda belediye ve acenteler birlikte hareket etmeli.	Kurumsal Destek, Ofis Altyapısı ve Ortak Tanıtım

Tablo 3.44. Soru 10'un Güvenilirlik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	Bölgesel Kalkınma Projeleri	Bölgesel İş Birliği ve Yapısal Kalkınma	Evet
2	Mali Destek ve Teşviklerin Artırılması	Finansal Destek ve Vergi Kolaylıkları	Evet
3	Konaklama ve Hizmet Desteklerinin Sağlanması	Kamu Kaynaklı Konaklama Hizmetleri	Evet
4	Pazar Kitlesinin Genişletilmesi	Hedef Pazarın Yeniden Oluşturulması	Evet
5	Devlet Desteği ve Yeniden Yapılanma	İşyerlerinin Yenilenmesi ve Destekler	Evet
6	Yeniden Hayata Dönüş Hibeleri ve Vergi Muafiyetleri	Finansal Yapının Güçlendirilmesi	Evet
7	Akademik ve Bilimsel Çalışmaların Katkısı	Stratejik Planlama ve Yol Haritası Oluşturulması	Evet
8	Ödenek ve Kaynak Sağlanması	Finansal Kaynakların Artırılması	Evet
9	Fiyatlandırma Politikalarıyla Sorunların Azaltılması	Piyasa Koşullarına Uyarlanma	Evet
10	Kurumsal Destek ve Tanıtım Faaliyetlerinin Geliştirilmesi	Kamu-Özel Sektör İş Birliği ve Destek	Evet

Tablo 3.46'de görüldüğü üzere, kodlayıcılar arasında tematik kodlarda tam uyum sağlanmıştır. Bu durum, katılımcıların deprem etkilerini azaltmaya yönelik önerilerinin tutarlı ve net temalar etrafında şekillendiğini göstermektedir.

Katılımcı yanıtları, genel olarak acentelerin ekonomik ve yapısal olarak desteklenmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Bölgesel kalkınma projeleri ve iş birliği modellerinin oluşturulması, mali destek ve teşviklerin artırılması, kamu kaynaklarının kullanımıyla konaklama ve hizmet desteklerinin sağlanması gibi somut öneriler öne çıkmaktadır. Ayrıca, pazar kitlesinin genişletilmesi ve hedef pazarın yeniden oluşturulması da önemli bir çözüm olarak belirtilmiştir.

Devlet ve yerel yönetimlerin işyerlerinin yeniden yapılandırılması ve finansal kolaylıklar sağlaması; vergi muafiyetleri ve hibelerle acentelerin ekonomik yapılarının güçlendirilmesi de öne çıkan temalardandır. Akademik ve bilimsel çalışmaların sürece katkısı ile stratejik planlama yapılmasının gerekliliği, kalıcı çözümler için önemsenmektedir.

Bunun yanı sıra, fiyatlandırma politikalarının piyasa koşullarına uyumlu şekilde düzenlenmesi ve kamu-özel sektör iş birliğinin geliştirilmesi, kriz dönemlerinde acentelerin ayakta kalabilmesi için kritik görülmektedir. Tanıtım ve reklam faaliyetlerinin artırılması, acentelerin eski güçlerine kavuşmasında önemli bir role sahiptir.

Sonuç olarak, katılımcılar deprem sonrası acentelerin toparlanması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için çok boyutlu, koordineli ve kapsamlı desteklerin hayata geçirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Kodlayıcılar arası yüksek uyum, bu bulguların güvenilirliğini ve çalışma kalitesini artırmaktadır.

Tablo 3.45. Otel Yöneticileriyle Görüşme Detaylarına İlişkin Bulgular

Katılımcılar	Görüşme Şekli	Görüşme Süresi
O1	Google forum	-
O2	Yüz yüze	37 dakika
O3	Yüz yüze	32 dakika
O4	Yüz yüze	35 dakika
O5	Google forum	-
O6	Google forum	-
O7	Yüz yüze	30 dakika
O8	Google forum	-
O9	Google forum	-
O10	Yüz yüze	35 dakika

Katılımcılar ile yüz yüze, telefon ve Google forum üzerinden görüşme yapılmıştır. Görüşme süreleri yaklaşık olarak 33 dakika civarında sürmüştür. Görüşme sonunda elde edilen veriler dijital ortama aktarılıp, yazı ve tabloya dönüştürülerek analizleri yapılmıştır.

Katılımcıların kişisel verileri korumak amacıyla isimleri yerine, O1, O2, O3, O4, O5, O6, O7, O8, O9, O10 şeklinde kodlanmıştır.

Tablo 3.46. Katılımcıların Kişisel Verilerine İlişkin Bulgular

Katılımcılar	Yaş grubu	Medeni Durumu	Cinsiyet Durumu	Öğrenim Durumu	Çalışma Süresi
O1	34-41	Bekar	Erkek	Lisans	5 yıl
O2	50 ve üzeri	Evli	Erkek	Ortaokul mezunu	13 yıl
O3	34-41	Evli	Kadın	Lisans	12 yıl
O4	42-49	Evli	Erkek	Lisans	10 yıl
O5	34-41	Evli	Erkek	Lisans	7 yıl
O6	34-41	Evli	Erkek	Lisans	6 yıl
O7	34-41	Evli	Kadın	Lisans	8 yıl
O8	34-41	Bekar	Erkek	Lisans	7 yıl
O9	42-49	Evli	Erkek	Lisans	13 yıl
O10	34-41	Evli	Erkek	Lisans	10 yıl

Yukarıda tablo 7'de katılımcılara ait kişisel veriler yer almaktadır. Elde edilen veriler göre katılımcıların %70'i 34-41 yaş grubuna, %20'si 42-49yaş grubuna ve %10'u 50 yaş ve üzeri yaş grubuna mensuptur. Medeni duruma bakıldığında katılımcıların %80'i evli, %20'si bekardır. Katılımcıların %80'i erkek, %20'si kadın ve eğitim durumu %90'ı lisans mezunu %10'u ortaokul mezunudur. Çalışma sürelerine bakıldığında en az 5 yıl en fazla 13 yıl çalışan bulunmaktadır.

Tablo 3.47. Soru 1'in Tematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Kötü etkiledi, insanlar binalardan korktu, deprem süresince herkes araçlarında ve çadırlarda konakladı. Mevcut odalar kullanılamaz hale geldi, oda satışları uzun süre durdu.	Güvensizlik ve Konaklama Talebinde Düşüş
2	Kötü, otelcilik öldü.	Otelcilikte Faaliyet Durması
3	İnsanların psikolojisi, can güvenliği, kayıplar ve koruma duygusunun etkisi büyük. Yabancı turistlerin ülkeye bakışı değişti. Çalışan sayısı azaldı, misafirler korktu, tatil yapamadı. Doğal afetlerin tekrarı ve şiddeti nedeniyle yabancı turist talebi azaldı. Bölge dünya basınında 1. derece deprem bölgesi olarak yansıdı.	Psikolojik Etki ve Uluslararası Algı Değişikliği
4	Olumsuz etkiledi, rezervasyonlar iptal oldu.	Rezervasyon İptalleri
5	Olumlu etkilenen sektör yok. Oteller hasar aldı, planlanan sezon iptal oldu, oteller kapatılmak zorunda kaldı.	Fiziksel Hasar ve Sezon İptali
6	Barınma ve konaklama sorunu çıktı, çalışanlar il dışına gitti, personel açığı oluştu. Otel sahibi olarak belboyluk yaparak işlerin aksamasını önlemeye çalıştım.	Personel Eksikliği ve İş Gücü Sorunları
7	Depremin şiddeti ve artçıları turiste olan talebi olumsuz etkiledi.	Depremin Sürekli Etkisi ve Turist Talebinde Azalma
8	Ekonomik olarak olumsuz etkilendik.	Ekonomik Kayıplar
9	Uzunca süre iş yapamadık, kapalı kaldık ve bu nedenle olumsuz etkilendik.	Faaliyet Durması ve Kapanma
10	İnsanlar binalardan korktu, artçıların devamı otel konaklamasından uzaklaştırdı; kamp ve karavan konaklaması tercih edildi. Oteller olumsuz etkilendi.	Konaklama Tercihlerinde Değişim ve Güvensizlik

Tablo 3.48. Soru1'in Güvenilirlik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	Depremin Konaklama Talebine Olumsuz Etkisi	Konaklama Talebinin Azalması	Evet
2	Psikolojik ve Güvenlik Kaygıları	Misafirlerin ve Çalışanların Deprem Korkusu	Evet
3	Fiziksel Hasar ve Operasyonel Kesintiler	Otellerin Hasar Görmesi ve Kapanma Durumu	Evet
4	Yabancı Turist Talebinde Azalma	Uluslararası Turistlerin Azalması ve Olumsuz İmaj	Evet
5	Personel Eksikliği ve İşgücü Sorunları	Çalışanların Bölgeyi Terketmesi ve Personel Açığı	Evet
6	Rezervasyon ve Satışların Düşmesi	İptal Edilen Rezervasyonlar ve Satışların Durması	Evet
7	Alternatif Konaklama Tercihleri	Kamp, Karavan ve Araçta Konaklamaya Yönelim	Evet
8	Ekonomik Kayıplar ve Sezon Kaybı	Gelirlerde Düşüş ve Sezonun Olumsuz Etkilenmesi	Evet

Tablo 3.48'deki güvenirlik tablosu incelendiğinde, kodlayıcılar arasında tam uyum olduğu görülmektedir. Bu durum, katılımcı yanıtlarının deprem sonrası otellerin yaşadığı zorluklar ve etkiler konusunda ortak ve net temalar etrafında değerlendirildiğini göstermektedir.

Katılımcılar, deprem nedeniyle konaklama talebinde ciddi bir azalma yaşandığını, misafirlerin ve çalışanların psikolojik olarak etkilendiğini ve güvenlik kaygılarının ön plana çıktığını ifade etmektedir. Fiziksel hasar gören otellerin bir kısmının kapanmak zorunda kaldığı, rezervasyon iptalleri ve sezon kayıplarının ekonomik anlamda olumsuz sonuçlara yol açtığı belirtilmiştir. Ayrıca, personel eksikliği ve işgücü sorunları da sektörde yaşanan diğer önemli problemler arasında yer almaktadır.

Katılımcıların aktardığı gibi, misafirlerin alternatif konaklama yöntemlerine (kamp, karavan, araç konaklaması gibi) yönelmesi, otellerin doluluk oranlarını daha da düşürmüştür. Uluslararası turistlerin azalışı ve ülkenin deprem bölgesi olarak algılanması, turizm sektörünün uluslararası imajını da olumsuz etkilemiştir.

Bu bulgular, deprem sonrası otelcilik sektörünün çok boyutlu zorluklarla karşı karşıya kaldığını ve iyileşme sürecinin bu sorunlar göz önünde bulundurularak planlanması gerektiğini göstermektedir. Kodlayıcılar arasındaki yüksek uyum, elde edilen sonuçların güvenilirliğini ve çalışmanın bilimsel değerini artırmaktadır.

Tablo 3.49. Soru2'ninTematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Maalesef yok. Hayır yapmadık henüz.	Afet Yönetim Planı Yok
2	Herhangi bir afet programımız yoktu ancak son depremden sonra her odaya bir deprem çantası yerleştirdik.	Sonradan Hazırlık / Deprem Çantası
3	Bu zamana kadar yoktu, en son büyük depremden sonra afet yönetim planı oluşturuldu. Korunma yerleri belirlendi, acil durum çantaları hazırlandı.	Sonradan Oluşturulan Afet Yönetim Planı
4	Maalesef herhangi bir planımız yok.	Afet Yönetim Planı Yok
5	Herhangi bir yönetmelik veya afet programımız mevcut değildir.	Afet Yönetim Planı Yok
6	Maalesef yok.	Afet Yönetim Planı Yok
7	Aktif bir programımız yok.	Afet Yönetim Planı Yok
8	Sadece deprem çantamız ve yangın merdivenimiz var, harici bir programımız yok.	Kısıtlı Hazırlık / Deprem Çantası
9	Yok maalesef.	Afet Yönetim Planı Yok
10	Bizden önce aktif olarak kullanılmadığı ve zorunlu tutulmadığı için bizde yok maalesef.	Afet Yönetim Planı Yok

Tablo 3.50. Soru 2'nin Güvenilirlik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	Afet Yönetim Planı Eksikliği	Hazırlık Eksikliği ve Plansızlık Durumu	Evet
2	Sonradan Alınan Bireysel Önlemler	Deprem Çantası Temelli Hazırlık	Evet
3	Kurumsal Planlama Sonrası Başlangıç	Afet Planı, Toplanma Alanı ve Ekipman Hazırlığı	Evet
4	Afet Planı Olmaması	Kurumlarda Yapısal Hazırlık Eksikliği	Evet
5	Yasal/Zorunlu Düzenleme Eksikliği	Mevzuata Dayalı Planlama Olmaması	Evet
6	Sınırlı Hazırlık (Çanta/Yangın Merdiveni gibi)	Kısmi Önlem – Fiziksel Unsur Varlığı	Evet
7	Önceki Yönetimden Kalma İhmal	Kurumsal Süreklilikte Afet Hazırlığı Eksikliği	Evet

Tablodaki verilere göre, katılımcıların büyük çoğunluğunun deprem öncesinde herhangi bir afet yönetim planına sahip olmadığı, ancak son deprem sonrasında bazı temel önlemler almaya başladığı görülmektedir. Bu durum, afet bilincinin daha çok olay gerçekleştikten sonra geliştiğini ve proaktif bir yaklaşımdan ziyade reaktif bir tutum benimsendiğini göstermektedir. Katılımcıların önemli bir kısmı, "aktif programımız yok", "herhangi bir yönetmelik mevcut değil" gibi ifadelerle kurumsal düzeyde sistematik bir hazırlık yapılmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte, bazı katılımcılar son yaşanan büyük depremden sonra deprem çantalarının hazırlanması, korunma alanlarının belirlenmesi ve afet yönetim planı oluşturulması gibi adımlar atıldığını ifade etmiştir. Ancak, bu girişimlerin sınırlı ve çoğunlukla bireysel inisiyatifler çerçevesinde kaldığı, kapsamlı ve bütüncül bir afet yönetimi yaklaşımının henüz tam anlamıyla benimsenmediği anlaşılmaktadır. Bu veriler, olası yıkıcı depremlere karşı kurumsallaşmış, etkin ve sistematik afet yönetim planlarının acilen oluşturulması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Tablo 3.51. Soru3'ün Tematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Pek bir gelişme yaşanmadı herkes kendi imkânları ile ayakta durmaya çalışıyor.	İş Birliği Eksikliği ve İzole Mücadele
2	Birkaç kez toplandık ama elde tutulur somut bir sonuç alamadık.	Toplantıların Etkisizliği
3	İlk olarak kendi vatandaşlarımızın ve ülkemizi ziyaret edecek yabancı turistlerin can güvenliği sorusuna bir çözüm bulmalıyız. Yeni afet binaları yapılmalı ve şehir planlamaları ile uygun hale getirilmeli. Evler, binalar, güçlendirilmeli, onay verilmemeli. Hasar gören tarihi yapılar restore edilmeli. Bu konuda tüm paydaşlar üzerine düşeni yapmalı.	Güvenlik Önceliği ve Altyapı İyileştirmeleri
4	Bir ya da iki kez bir araya geldik sorunları konuştuk ama müsbet bir çözüme kavuşturamadık.	Toplantıların Etkisizliği
5	Yerel yönetimler turizmden oldukça uzak olduğu için turizme yönelik kararlar almakta da zorlanıyorlar. Bu yüzden gereksiz bir toplantı silsilesi yapılıp duruldu.	Yerel Yönetimlerin Turizmden Kopukluğu
6	Herhangi bir gelişme yaşanmadı.	İş Birliği Eksikliği ve İzole Mücadele
7	Sık sık toplandık güncel veriler üzerine konuştuk, geçmiş veriler üzerine konuştuk belli başlı çözüm önerileri de verdik ama somut adımlar atmakta oldukça gecikme ve yetersiz kaldı.	Yetersiz Eylem ve Gecikmiş Kararlar
8	Turizmin bir paydaşı olan yerel yönetimler turizme gözünü kulağını kapatırsa olası bir krizde de eli boş kalır. İlçe belediyeleri hiç bizi çağırmadı bile ne varsa il belediyelerde…	Yerel Yönetimlerin Turizmden Kopukluğu
9	Yerel yönetimler sadece sorunları dinledi üst makamlara sorunu kısmen dile getirse de yeterli bir gayret değildi. Çünkü birçok belediyede turizm daire başkanlığı bile yok.	Yerel Yönetimlerin Yetersiz Katılımı
10	Verimsiz toplantılar dışında başka bir fayda göremedik.	Toplantıların Etkisizliği

Tablo 3.52. Soru 3'ün Güvenirlilik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	İş Birliği Eksikliği	Paydaşlar Arasında Yetersiz Koordinasyon	Evet
2	Somut Sonuçların Elde Edilememesi	Toplantıların Faydasız ve Sonuçsuz Kalması	Evet
3	Turist Güvenliği ve Altyapı İyileştirmesi	Can Güvenliği Odaklı Yapı ve Tarihi Alan Restorasyonu	Evet
4	Yerel Yönetimlerin Turizme Uzaklığı	Karar Alma Sürecinde Yerel Yönetimlerin Pasifliği	Evet
5	Yetersiz Katılım ve Destek	Belediyelerin Turizm Çalışmalarına İlgisizliği	Evet
6	Toplantıların Gecikmesi ve Yetersizliği	Çözüm Üretiminde Gecikme ve Yetersizlik	Evet
7	Paydaşların İzolasyonu	Belediyelerin Turizm Paydaşlarını Sürekli Dışlaması	Evet
8	Turizm Dairelerinin Olmaması	Belediyelerde Turizm Birimlerinin Eksikliği	Evet
9	Verimsiz İletişim ve Koordinasyon	Toplantıların Faydasız Geçmesi	Evet

Tablo 3.53. Soru 4'ün Tematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Oldu asansörde kalan bir misafirimiz oldu, iki saat içinde kendi teknik ekibimizle kurtardık.	Misafir Kurtarma Operasyonu
2	Deprem esnasında otelde yaklaşık 30 oda doluydu, tahliye kendi başına oldu çünkü otel hasar almadı.	Otelin Hasarsız Olması ve Kendi Kendine Tahliye
3	Benim olmadı ama diğer depremlerde kurtarma operasyonu düzgün işlemedi, ekip yetersizliği nedeniyle kayıplar büyüktü.	Yetersiz Kurtarma Operasyonu ve Kayıplar
4	Fiziki etkilenme olmasa da misafirler psikolojik olarak üst seviyede etkilendi.	Psikolojik Etkilenme
5	Otel hafif hasar aldı, deprem günü yarıya yakın doluluk oranı vardı, misafirler personelle özenle dışarı çıkarıldı, ciddi yaralanma olmadı.	Hafif Hasar ve Personel Kontrollü Tahliye
6	Otelde misafir olmadığı için etkilenen olmadı.	Misafir Yokluğu
7	Balkon ve çatının çökmesi nedeniyle bazı odalarda kalanlar belediye ekiplerince kurtarıldı, kendi ekipman ve teknik personel yoktu.	Fiziki Hasar ve Dış Yardım Gerekliliği
8	Misafirler etkilenmedi ancak yardıma koşan personel kalp krizi geçirerek vefat etti.	Personel Kaybı ve Yardım Çabası
9	Otelleri daha önce yaşanan depremde dayanıklılık standartlarına uygun yapıldığı için sorun yaşanmadı.	Depreme Dayanıklı Yapı
10	Otel ağır hasar aldı, birkaç misafir ağır yaralandı, depremden sonra otel güvenli şekilde yıkıldı.	Ağır Hasar ve Misafir Yaralanması

Tablo 3.54. Soru 4'ün Güvenirlilik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	Misafir Kurtarma Operasyonu	Teknik Ekip ile Hızlı Kurtarma	Evet
2	Otelin Hasarsız Olması ve Misafir Tahliyesi	Otel Hasar Almadı, Misafirlerin Kendi Tahliyesi	Evet
3	Yetersiz Kurtarma Operasyonları	Kurtarma Ekiplerinin Eksikliği ve Kaybın Artması	Evet
4	Psikolojik Etkilenme	Fiziksel Etki Olmasa Da Psikolojik Travma	Evet
5	Personel Kontrollü Tahliye	Personel Yardımıyla Misafirlerin Güvenli Tahliyesi	Evet
6	Misafir Yokluğu	Otelde Misafir Bulunmaması	Evet
7	Belediye Kurtarma Desteği	Belediye Ekipleri Tarafından Kurtarma	Evet
8	Personel Sağlık Sorunu	Personelin Deprem Sonrası Kalp Krizi Geçirmesi	Evet
9	Depreme Dayanıklı Yapı	Önceki Deprem Standartlarına Uygun Bina	Evet
10	Ağır Hasar ve Yaralanma	Otel Hasar Görmüş, Misafirlerin Yaralanması	Evet

Tablo incelendiğinde, kodlayan iki kişi arasında tam uyumluluk sağlandığı görülmektedir. Yanıtlar, deprem sırasında ve sonrasında misafirlerin yaşadığı deneyimlerin çeşitli boyutlarını kapsamaktadır. Özellikle, misafirlerin kurtarılması sürecinde teknik ekiplerin hızlı müdahalesi ve personelin kontrollü tahliye uygulamaları ön plana çıkmıştır. Bununla birlikte, bazı yanıtlar yetersiz kurtarma operasyonları ve ekip eksikliği nedeniyle yaşanan olumsuzlukları da vurgulamaktadır. Psikolojik etkilenmenin, fiziksel zarar olmasa bile önemli

bir boyut oluşturduğu belirtilmiştir. Ayrıca, otelin yapısal dayanıklılığı ve önceki deprem standartlarına uygunluğu, olası zararların azaltılmasında etkili olmuş, ancak bazı otellerde ağır hasar ve misafirlerin yaralanması gibi ciddi sonuçlar yaşanmıştır. Tablo, bu çeşitlilik içinde yaşanan deneyimlerin kapsamlı bir şekilde ele alındığını ve verilerin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.55. Soru5'in Tematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Çalışma koşulları ve satışlar olumsuz etkilendi. Personel bulamıyoruz, göç oldu. İlk zamanlarda oda satışları yoktu, sonrasında küçük hareketlilik oldu. Yardım amaçlı gelenler kaldı. Basın ve devlet yetkilileri konakladı.	Personel Eksikliği ve İlk Dönem Satışsızlık
2	Deprem çalışma koşullarını zorladı, maliyetler arttı, personel bulamıyoruz. İlk 5-6 ay oda satışları çok azdı. Basın ve devlet yetkilileri otelde kaldı.	Artan Maliyetler ve Personel Bulmada Zorluk
3	Depremin şiddeti ve sık artçıların etkisiyle oda satışları düştü. İnsanlar can güvenliği nedeniyle iptal etti.	Depremin Psikolojik ve Fiziksel Etkileri
4	Bölge insanları göç etti, depremden sonra çalışacak personel kalmadı.	Göç ve Personel Kaybı
5	Bölgeye gelecek kültür turu gruplarının rezervasyonları iptal oldu, görüşmeler sonlandırıldı.	Rezervasyon İptalleri ve Tur Grup Kaybı
6	Otel yıkıldığı için operasyon yapılamadı.	Fiziksel Yıkım ve Operasyonun Durması
7	Otel hasar aldığı için misafir kabul edilmiyor.	Hasar ve Hizmet Kesintisi
8	Departmanlar havada kaldı, personel kalmadı, her departman birbirine yardım etti, kötü etkilendik.	Personel Eksikliği ve Organizasyon Sorunu
9	Personel vefat etti ya da il dışına göç etti, kalifiye personel kalmadı, zorluk yaşanıyor.	Personel Kaybı ve İş Gücü Krizi
10	Oda satışları çok azaldı, otelleri açık bırakıp bırakmamakta kararsız kaldık, kar etmiyorduk.	Düşük Satışlar ve Ekonomik Zorluk

Tablo 3.56. Soru 6'nın Güvenirlilik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	Personel Eksikliği ve Göç	Çalışacak Personel Bulamama ve Göç Hareketleri	Evet
2	Oda Satışlarının Düşüşü	Rezervasyon İptalleri ve Azalan Konaklama Talebi	Evet
3	Yardım Amaçlı ve Resmi Konaklamalar	Basın Mensupları, Devlet Yetkilileri ve Yardımcıların Konaklaması	Evet
4	Depremin Otel Operasyonlarına Etkisi	Hasar Sebebiyle Otelin Kapanması ve Operasyonların Durması	Evet
5	Psikolojik ve Güvenlik Kaygılarının Satışa Etkisi	Depremin İlk Etkilerinde Müşteri Güvenliği ve İptaller	Evet
6	Turizm Faaliyetlerinin Kesintiye Uğraması	Kültür Turu Gruplarının Gelişi ve Rezervasyonların İptali	Evet
7	Departmanlar Arası Yardımlaşma ve Kapanma	Personel Eksikliği Nedeniyle Operasyonel Zorluklar	Evet
8	Ekonomik Kayıplar ve Kar Edememe	Otel Açık Kalma Kararı ve Finansal Zorluklar	Evet

Tablodaki verilere göre, deprem sonrası çalışma koşulları ve oda satışları üzerinde çok yönlü olumsuz etkiler gözlemlenmektedir. Öncelikle, personel eksikliği ve göç hareketleri nedeniyle otellerde çalışacak kalifiye eleman bulmakta ciddi zorluklar yaşanmıştır. Bu durum, operasyonların etkin yürütülmesini engellemiş ve departmanlar arası yardımlaşma zorunluluğunu doğurmuştur. Depremin yarattığı psikolojik ve güvenlik kaygıları da müşteri talebinde azalmaya yol açmış, rezervasyon iptalleri ve azalan konaklama talepleri oda satışlarında belirgin bir düşüşe sebep olmuştur. Ayrıca, bazı otellerde yaşanan fiziksel hasarlar nedeniyle işletmelerin tamamen kapanması veya sınırlı kapasiteyle hizmet vermesi, ekonomik kayıpları artırmıştır. Yardım amaçlı gelen basın mensupları ve devlet yetkililerinin konaklamaları, sınırlı da olsa otellerin bir nebze hareketlilik kazanmasına katkı sağlamış olsa da, genel olarak turizm faaliyetleri deprem etkisiyle ciddi şekilde sekteye uğramıştır. Bu çerçevede, finansal sıkıntılar nedeniyle otellerin açık kalma kararı alma süreçlerinde zorlandığı, bazı işletmelerin ise ekonomik olarak sürdürülebilirliklerini tehdit altında hissettikleri görülmektedir. Tüm bu bulgular, deprem sonrası turizm sektörünün kısa ve orta vadede toparlanma için kapsamlı destek ve stratejik planlamaya ihtiyaç duyduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 3.57. Soru 7'nin Tematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	İnsanlar otel yerine konteyner, karavan ve çadırlarda kalmayı tercih etti. Otelimiz hasar görmemiş olmasına rağmen insanlar otelde kalmak istemedi. Özellikle yüksek katlı binalara karşı korku oluştu.	Konaklama Tercihlerinde Değişim ve Korku
2	İnsanlar turizm hareketliliğine katılmayı bıraktı, konaklama kamp ve karavana yöneldi. Prefabrik ev ve villalar daha çok yapıldı. Büyük binalara talep düştü.	Turizm Faaliyetinde Azalma ve Alternatif Konaklama
3	Turizm krizlerden en çok etkilenen sektördür. Güvenlik sorunu nedeniyle ziyaretçiler destinasyonlardan kolayca vazgeçiyor.	Turizm Sektörünün Krizlere Duyarlılığı
4	Krizlerde konaklama sektörü ilk etkilenendir. İnsanlar depremden sonra uzun süre binalardan korktu, otellerde konaklamadı.	Konaklama Sektöründe Güvenlik Kaygısı
5	Büyük, çok katlı oteller yerini tek katlı bungalovlara bıraktı çünkü çok katlı binaların yıkıldığı görüldü.	Yapı Tipi Tercihlerinde Değişim
6	Oteller tercih edilmediği için personelin maaşlarını yatırmakta zorlandık.	Finansal Zorluklar ve Personel Maaşları
7	Otelim yıkıldığı için konaklama faaliyeti gerçekleştiremedim.	Fiziksel Hasar ve Faaliyet Durması
8	Ağır hasarlı tesis yenilenmediği için misafir kabul etmedik.	Hasar ve Hizmet Kesintisi
9	Ekonomik sıkıntılar ve düşük doluluk oranları nedeniyle maaşları yatırmakta ve kaliteyi korumakta zorlandık.	Ekonomik Zorluk ve Kalite Sorunu
10	Personel çıkararak hayatta kalmaya çalıştık.	Personel Azaltma ve Hayatta Kalma Mücadelesi

Tablo 3.58. Soru 7'nin Güvenirlilik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	Konaklama Tercihlerinde Değişiklik	Konteyner, Karavan ve Çadırda Konaklama	Evet
2	Bina Güvenliği Kaygısı	Yüksek Katlı Binalara Karşı Korku	Evet
3	Turizmde Güvenlik Sorunları	Ziyaretçi Talebinde Azalma	Evet
4	Konaklama Sektörünün İlk Etkilenmesi	İnsanların Otelde Konaklamaktan Kaçınması	Evet
5	Bungalov ve Tek Katlı Yapılara Yönelim	Çok Katlı Otellere Talebin Düşmesi	Evet
6	Personel Maaşlarında Zorluklar	Çalışanların Ücret Ödemelerinde Güçlük	Evet
7	Fiziksel Hasar ve Yenilenememe	Hasarlı Tesislerin Misafir Kabul Edememesi	Evet
8	Ekonomik Sıkıntılar ve Düşük Doluluk	Maaş Ödemeleri ve Kalite Koruma Problemleri	Evet
9	Personel Çıkarmak ve Hayatta Kalma	İşletmelerin Maliyetleri Kısma Çabaları	Evet

Deprem sonrası turizm ve konaklama sektöründe yaşanan zorluklar, sektördeki temel dinamiklerin nasıl derinden etkilendiğini göstermektedir. Öncelikle, misafirlerin güvenlik endişeleri nedeniyle otel yerine konteyner, karavan ve çadır gibi alternatif konaklama biçimlerine yönelmesi, sektörde talep yapısının dramatik şekilde değiştiğini ortaya koymaktadır. Yüksek katlı binalara karşı duyulan korku ise büyük otellerin doluluk oranlarının düşmesine ve tercihlerin daha küçük, tek katlı yapılar ya da bungalov tarzı konaklamalara kaymasına neden olmuştur.

Bu durum, sadece müşteri tercihlerini değil, aynı zamanda otel yönetimlerinin finansal dengelerini de zorlamıştır. Çalışan personelin maaşlarının ödenmesinde yaşanan sıkıntılar ve bazı otellerin personel çıkarmak zorunda kalması, ekonomik zorlukların sektördeki somut yansımalarıdır. Ayrıca, ağır hasarlı otellerin yenilenememesi ve uzun süre hizmet verememesi, sektörde toparlanmayı geciktiren önemli faktörler arasında yer almaktadır.

Tüm bu etkenler, depremin turizm sektöründe sadece fiziksel yıkıma değil, aynı zamanda ekonomik ve psikolojik boyutta da derin yaralar açtığını göstermektedir. Sektörün hızlı ve sağlıklı bir şekilde toparlanabilmesi için, güvenlik algısının yeniden tesis edilmesi, ekonomik desteklerin sağlanması ve alternatif konaklama modellerinin geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu süreçte yerel yönetimlerin ve turizm paydaşlarının koordineli çalışması, turizmin yeniden canlanması için kritik bir rol oynayacaktır.

Tablo 3.59. Soru 8'in Tematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Kendi sosyal medya hesabımız dışında bir çalışma yapmadık, bütçe yoktu. Küçük çaplı acenteci, kontratçı dostlardan yardım istedik, harici girişim olmadı.	Sosyal Medya Sınırlı Kullanımı ve Bütçe Yetersizliği
2	Herhangi bir çalışmamız olmadı çünkü bütçemiz müsait değildi.	Bütçe Yetersizliği ve Çalışma Yapılmaması
3	Bu konuda bir çalışmamız yok.	Çalışma Yapılmaması
4	Şehir oteli olduğumuz için eskiden de fazla reklam yapmazdık, depremden sonra hiç yapmadık.	Reklam Faaliyetlerinin Olmaması
5	Otelimiz yıkıldığı için reklam ve pazarlama çalışmamız olmadı.	Fiziksel Hasar Nedeniyle Reklam Yapılmaması
6	Operasyon olmadığı için reklam ve pazarlamamız da yoktu.	Operasyon Eksikliği ve Reklam Yapılmaması
7	Kendi sosyal medyamız dışında herhangi bir çalışma yapmadık.	Sosyal Medya Sınırlı Kullanımı
8	Ara ara sosyal medyada sponsorluk vererek işletmemizin bilinirliğini artırmaya çalıştık, etkili oldu.	Sosyal Medya Sponsorlukları ve Kısmi Başarı
9	Herhangi bir çalışma yapmadık.	Çalışma Yapılmaması
10	Kendi sosyal medyamız dışında bir reklam yapmadık.	Sosyal Medya Sınırlı Kullanımı

Tablo 3.60. Soru 8'in Güvenilirlik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet/Hayır)
1	Medya ve Pazarlama Faaliyetlerinin Eksikliği	Bütçe Yetersizliği ve Kısıtlı Reklam	Evet
2	Sosyal Medya Üzerinden Sınırlı Tanıtım	Küçük Ölçekli ve Organik Çalışmalar	Evet
3	Reklam ve Pazarlama Çalışmalarının Yapılmaması	Fiziksel ve Operasyonel Engeller	Evet
4	Konaklama Sektöründe Yetersiz Medya Kullanımı	Şehir Otellerinde Medya Faaliyetlerinin Azlığı	Evet
5	Reklam ve Pazarlama Faaliyetlerinin Tamamen Durması	Operasyonların Durması Nedeniyle Pazarlama Yapılamaması	Evet
6	Sponsorluk ve Sosyal Medya Kampanyaları	Bilinirliği Artırmaya Yönelik Sınırlı Girişimler	Evet
7	Reklam ve Tanıtım Faaliyetlerinin Yetersizliği	Sosyal Medya Dışında Etkinliklerin Olmaması	Evet

Bu soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde, deprem sonrası konaklama tesislerinin büyük çoğunluğunun reklam ve pazarlama faaliyetlerinde bulunmadığı görülmektedir. Katılımcıların önemli bir kısmı, bütçe yetersizliği, fiziksel hasar (örneğin otelin yıkılması) veya operasyonel faaliyetlerin durması gibi nedenlerle herhangi bir tanıtım çalışması gerçekleştiremediklerini belirtmiştir. Özellikle küçük çaplı işletmelerin ve şehir otellerinin, kriz döneminde reklam ve pazarlama bütçesi ayırmakta güçlük çektikleri anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, sadece birkaç işletmenin kendi sosyal medya hesapları üzerinden ya da sponsorluk destekli küçük ölçekli tanıtımlar yoluyla pazarlama faaliyetlerini sürdürdüğü ifade edilmiştir. Bu durum, sosyal medyanın kriz anlarında düşük maliyetli ve etkili bir tanıtım aracı olarak değerlendirildiğini göstermektedir.

Genel olarak bakıldığında, kriz sonrası dönemde tanıtım eksikliği, bölgedeki turizm hareketliliğinin yeniden canlandırılması açısından önemli bir zorluk olarak ortaya çıkmaktadır. Medyanın tanıtım faaliyetleri içerisinde sınırlı bir rol oynadığı ve yalnızca bireysel çabalarla kullanıldığı dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin ve merkezi otoritelerin afet sonrası pazarlama desteği sunmaları, konaklama sektörünün toparlanma sürecine katkı sağlayabilir.

Tablo 3.61. Soru 9'un Tematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Oda konumunda oldu; giriş katta çıkış kapısına yakın istiyorlar ya da en üst kattaki odaları talep edenler oldu. Başta böyle küçük talepler geldi, sonrasında deprem anında hızlıca dışarı çıkabilmek veya göçükten kurtulabilmek için bu talepler olduğu anlaşıldı.	Oda Konumu Tercihlerinde Güvenlik Odaklı Değişim
2	Müşteri profilinde bir değişiklik olmadı, klasik müşteri tipleri hâlâ mevcut.	Müşteri Profilinde Değişiklik Olmaması
3	Yurtdışından gelen misafirler yakın tarihli rezervasyonlarını iptal edip ileriki tarihlere erteledi. Deprem krizinin yaşandığı şehirlerde bir süre tatil anlayışından çıkıldı, ancak sonrasında normale döndü.	Rezervasyon Erteleme ve Tatil Anlayışında Geçici Değişim
4	Herhangi bir değişim olmadı.	Müşteri Davranışında Değişiklik Olmaması
5	Deprem biraz da olsa unutulduğu için otele olan rağbet arttı ancak belirgin bir değişim tespit edilmedi.	Deprem Sonrası Talepte Geçici Artış
6	Değişim yok, aynı.	Müşteri Talebinde Süreklilik
7	Misafirlerin duygu değişimi süreklilik gösterse de talepleri kaliteli hizmet yönünde sabittir, dolayısıyla değişim tespit edilmemiştir.	Duygusal Değişime Karşın Hizmet Kalitesinde Süreklilik
8	Depremin ilk zamanlarında giriş katlara, yangın merdivenine yakın odalar tercih edilse de zamanla bu talepten vazgeçildi.	Deprem Sonrası Güvenlik Odaklı Geçici Oda Tercihleri
9	Eski misafir ile depremden sonraki misafirler arasında değişim yoktur.	Müşteri Profili ve Davranışında Değişiklik Olmaması
10	Yok, olmadı.	Değişiklik Olmadığına Dair Kesin Görüş

Tablo 3.62. Soru 9'un Güvenilirlik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet / Hayır)
1	Oda konumu tercihlerinde değişiklik (giriş kat, çıkış kapısına yakın, üst kat)	Deprem anında hızlı tahliye ve göçükten kurtulma nedeniyle oda konumu tercihinde değişim	Evet
2	Müşteri profilinde değişiklik olmaması	Klasik müşteri tipleri hâlâ aynı	Evet
3	Yurtdışı misafirlerin rezervasyonlarını iptal edip ileri tarihe alması	Deprem bölgelerinde tatil anlayışında geçici durgunluk	Evet
4	Deprem sonrası başlangıçta talep azalışı, sonra normale dönüş	Deprem biraz unutulduğu için otele rağbetin artması	Evet
5	Misafirlerin duygu değişimi yaşaması ancak taleplerin sabit kalması	Taleplerin kaliteli hizmet yönünde devam etmesi	Evet
6	Depremin ilk zamanlarında güvenlik nedeniyle giriş kat veya yangın merdivenine yakın odaların tercih edilmesi	Zamanla bu taleplerin azalması	Evet
7	Eski ve yeni misafir profillerinde fark olmaması	Deprem sonrası misafir profillerinin değişmediği	Evet
8	Genel olarak deprem sonrası müşteri profili değişikliğinin olmaması	Herhangi bir değişim tespit edilmemesi	Evet

Deprem sonrasında konaklama sektöründe müşteri profili ve önceliklerinde gözlemlenen değişiklikler üzerine yapılan analizde, kodlayıcılar arasında tam bir uyum sağlanmıştır. İlk olarak, oda konumu tercihleri açısından misafirlerin giriş kat, çıkış kapısına yakın veya en üst kattaki odaları talep ettikleri tespit edilmiştir. Bu tercihin, olası bir deprem anında hızlı tahliye olanağı sağlama ve üst katlarda meydana gelebilecek göçük gibi risklere karşı korunma amacı taşıdığı anlaşılmıştır. Bununla birlikte, genel müşteri profili açısından ciddi bir değişiklik olmadığı; klasik müşteri tiplerinin deprem öncesi dönemdeki yapısını koruduğu belirlenmiştir. Yurtdışından gelen misafirlerin ise, deprem krizinin etkisiyle yakın tarihli rezervasyonlarını iptal ederek ileri tarihlere erteledikleri, böylece bölgedeki tatil anlayışında geçici bir durgunluk yaşandığı gözlemlenmiştir. Ancak, deprem etkilerinin zamanla hafiflemesiyle birlikte konaklama talebinin normale döndüğü ifade edilmiştir. Ayrıca, misafirlerin duygusal açıdan değişim yaşamasına rağmen temel taleplerinin, özellikle kaliteli hizmet beklentisinin sabit kaldığı anlaşılmıştır. Depremin ilk dönemlerinde güvenlik kaygısı nedeniyle giriş kat veya yangın merdivenine yakın odaların tercih edilmesi gözlemlenmiş; ancak bu taleplerin zamanla azaldığı ve misafirlerin otelin aldığı önlemlere olan güveninin arttığı sonucuna varılmıştır. Eski ve yeni misafir profilleri arasında belirgin bir farklılık olmadığı da vurgulanarak, deprem sonrası müşteri profilinde kalıcı bir değişim yaşanmadığı tespit edilmiştir. Genel olarak, deprem sonrasında müşterilerin kısa vadede bazı tercihlerinde değişiklikler görülse de, müşteri profili ve beklentilerinin temel düzeyde sabit kaldığı ve sektörün zamanla normale döndüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.63. Soru 10'un Tematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Deprem turizm ekonomisini bitirme noktasına getirdi. En az pandemi kadar, belki daha fazla zarar verdi.	Turizm Ekonomisinde Ciddi Çöküş
2	Deprem turizmi ve diğer sektörleri kötü etkilediği için doğrudan ekonomiyi de olumsuz etkiliyor.	Turizm ve Diğer Sektörlerde Olumsuz Etki
3	Deprem otelleri nasıl etkiledi sorusuna benzer cevap; krizlerde ve afetlerde ilk etkilenen sektör turizm olduğundan, birkaç ay zamanlı etkisi oldu fakat eskiye dönüş yaşandı.	Kriz ve Afetlerin Turizm Üzerindeki Geçici Etkisi ve Normalleşme
4	Ekonomik olarak çok kötü etkilendik.	Ekonomik Olumsuzluk
5	Depremin yolları vurması ve yerel halkın göç etmesi nedeniyle tedarik sorunları yaşandı, daha uzak yerlerden ürün tedariki yapılması ekonomik açıdan olumsuz oldu.	Tedarik Sorunları ve Ekonomik Olumsuzluk
6	Olumsuz etkiledi.	Olumsuz Ekonomik Etki
7	Kötü etkiledi.	Olumsuz Ekonomik Etki
8	Olumsuz etkiledi.	Olumsuz Ekonomik Etki
9	Olumsuz etkiledi.	Olumsuz Ekonomik Etki
10	Olumsuz etkiledi.	Olumsuz Ekonomik Etki

Tablo 3.64. Soru 10'un Güvenilirlik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet / Hayır)
1	Depremin turizm ekonomisini ciddi şekilde olumsuz etkilediği	Turizm ekonomisine pandemi kadar veya daha fazla zarar verdiği	Evet
2	Depremin turizmi ve diğer sektörleri kötü etkileyerek ekonomiyi doğrudan etkilediği	Turizmin kriz ve afetlerden ilk etkilenen sektör olduğu, birkaç ay süreyle ekonomik etkisinin sürdüğü	Evet
3	Deprem sonrası yaşama mantığı ile sektörün eski durumuna döndüğü	Ekonomik etkilerin kısa süreli olduğu ve normale dönüş olduğu	Evet
4	Ekonomik açıdan çok kötü etkilenildiği	Ulaşım ve tedarik zincirindeki sorunların ekonomik zarara yol açtığı	Evet
5	Depremin yerel halkın göçüne neden olması ve tedarik sorunları yaşanması	Daha uzak yerlerden ürün tedarik edilmesi nedeniyle ekonomik olumsuzluk yaşandığı	Evet
6	Genel olarak depremin turizm ekonomisine olumsuz etkileri	Depremin ekonomiye kötü etkisi vurgusu	Evet

Depremin turizm ekonomisi üzerindeki etkileri, kodlayıcılar arasında büyük ölçüde uyumlu olarak olumsuz şeklinde değerlendirilmiştir. Depremin, pandemi dönemine benzer hatta bazı görüşlere göre ondan daha fazla ekonomik zarar yarattığı ifade edilmiştir. Turizmin, kriz ve afet durumlarında en hızlı ve doğrudan etkilenen sektörlerden biri olduğu vurgulanmış, depremin ekonomiye birkaç aylık kesintili ancak ciddi bir darbe vurduğu belirtilmiştir. Buna karşın, zamanla sektörün "yaşama mantığı" çerçevesinde eski durumuna dönerek toparlandığına dair görüşler de mevcuttur. Ekonomik anlamda, deprem kaynaklı ulaşım ve tedarik zincirindeki aksaklıkların yerel halkın göçüyle birleşmesi, işletmelerin mal temininde zorlanmasına yol açmış ve bu durum ekonomik kayıpları artırmıştır. Genel olarak, depremin turizm ekonomisini önemli ölçüde olumsuz etkilediği ancak etkilerin uzun vadede kısmen telafi edildiği sonucuna varılmıştır. Bu değerlendirme, kriz yönetimi ve afet sonrası ekonomik toparlanma stratejilerinin önemini ortaya koymaktadır.

Tablo 3.65. Soru 11'in Tematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Oldukça yavaş, hala insanlar enkaz görüyor, çarşı Hindistan çarşısına dönmüş, insanlar sokağa çıkmaya korkar hale geldi.	İyileştirme Sürecinin Yavaş ve Eksikliği
2	Yavaş ve yönetmeliklerden uzak, otellerde konaklayan misafirlerimiz hala enkaz tozu soluyor.	Yetersiz Yönetmelik Uygulaması ve Sağlık Riski
3	Fay hatlarının bulunduğu yerlere yapı inşa edilmemeli. Yönetmeliğe uygun binalar yapılmalı, deprem sigortası ve dayanıklılık ölçülmeli.	Yapılaşma Standartlarının Yetersizliği ve İyileştirme Önerileri
4	Süreç mütehitlerin insafına bırakılmış, yavaş ilerliyor.	Müteahit İnsafına Bırakılan Yavaş Süreç
5	Çok yıkım olduğu için yavaş ilerliyor.	Yıkımın Çokluğu Nedeniyle Yavaş İyileşme
6	Yavaş ilerliyor.	Sürecin Genel Yavaşlığı
7	Yavaş ilerliyor, yıkımlar hala devam ediyor.	Yıkımların Devamı ve İyileştirmede Gecikme
8	Yavaş ilerliyor.	Sürecin Genel Yavaşlığı
9	Yavaş ilerliyor.	Sürecin Genel Yavaşlığı
10	Yavaş ilerliyor.	Sürecin Genel Yavaşlığı

Tablo 3.66. Soru 11'in Güvenilirlik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet / Hayır)
1	İyileştirme sürecinin oldukça yavaş ilerlediği	İnsanların hala enkazla karşılaştığı ve dışarı çıkmaktan çekindiği	Evet
2	Sürecin yavaşlığı ve yönetmeliklerden uzak olması	Otellerde misafirlerin enkaz tozuna maruz kaldığı	Evet
3	Fay hatlarının bulunduğu bölgelere yapı yapılmaması gerektiği	Depreme dayanıklı ve yönetmeliğe uygun bina inşasının zorunlu olduğu	Evet
4	Deprem sigortalarının yapılması ve binaların dayanıklılığının ölçülmesi gerektiği	Yapı denetimlerinin önemine vurgu	Evet
5	Sürecin müteahhitlerin insafına bırakıldığı ve yavaş ilerlediği	Yıkımın çok olduğu için sürecin yavaş ilerlediği	Evet
6	Genel olarak iyileştirme sürecinin yavaş olduğu	Yıkımların devam ettiği ve sürecin ilerlemesinin zor olduğu	Evet

Depremin etkilerini azaltma ve iyileştirme sürecine ilişkin değerlendirmeler, genel olarak sürecin oldukça yavaş ilerlediği yönünde güçlü bir mutabakat göstermektedir. Katılımcılar, halen enkaz görüntülerinin varlığından ve insanların dışarı çıkmaktan çekinir hale gelmesinden dolayı sürecin arzu edilen hızda ilerlemediğine dikkat çekmektedir. Ayrıca, yönetmeliklere yeterince uyulmadığı ve yapılaşmanın deprem risklerine karşı yeterince hassasiyet göstermediği, bununla birlikte otellerde dahi misafirlerin enkaz tozuna maruz kaldığı gibi ciddi sorunların sürdüğü ifade edilmektedir. Fay hatlarının bulunduğu bölgelere yapı inşasının engellenmesi, deprem sigortalarının zorunlu hale getirilmesi ve binaların dayanıklılığının düzenli olarak denetlenmesi gerekliliği üzerinde hemfikir olunmuştur. Bununla birlikte, iyileştirme sürecinin büyük oranda müteahhitlerin inisiyatifine bırakılması ve yıkımın geniş çaplı olması nedeniyle sürecin yavaş ilerlemesi eleştirilmiştir. Sonuç olarak, iyileştirme çalışmalarının hızlandırılması, yönetmeliklere tam uyum sağlanması ve etkin denetim mekanizmalarının kurulması, depremin olumsuz etkilerinin azaltılması için kritik öneme sahiptir.

Tablo 3.67. Soru 12'nin Tematik Tablosu

Kod No	Katılımcı Yanıtı	Kod / Tema
1	Kültür turlarını konaklamalı tur haline getirebilirsek bizim için iyi olur. Kongreler, toplantılar (MICE birleşmeleri) deprem bölgesindeki yeterli ve nitelikli otellerde yapılırsa hem oteller doluluk sağlar hem de ekonomik çarklar döner.	MICE Etkinlikleriyle Konaklama Talebinin Artırılması
2	Bakanlık organizasyonları ve özel sektör organizasyonları bu bölgelerde yer alan otellere öncelik vermeli.	Resmî ve Özel Organizasyonlarla Bölge Otellerine Öncelik Verilmesi
3	Belirli aralıklarla eğitim planlaması, otel binasının yönetmeliğe uygun olduğuna dair belgenin paylaşılması gibi insanların can güvenliğini korumaya yönelik uygulamalar yapılmalı.	Güvenlik Belgeleri ve Personel Eğitimleriyle Güven Tesis Edilmesi
4	Kamu-özel sektörlerin kurum çalıştaylarını bölgedeki tesislerde yapması otellerin dolmasına ve ekonomik sıkıntıların azalmasına yardımcı olur.	Çalıştay ve Resmî Toplantıların Bölge Tesislerinde Yapılması
5	Turizm akademisinin yapacağı araştırmalar sonucu çıkarılan reçeteyi uygulayarak.	Akademik Rehberlik ve Uygulanabilir Strateji Geliştirme
6	Turizmin tüm paydaşları bir araya gelerek herkesin belli görevler üstlenmesiyle çözümün parçası olması sağlanmalı.	Turizm Paydaşları Arasında Koordinasyon ve İş Birliği
7	Bakanlığın yapacağı projeler sayesinde.	Bakanlık Destekli Proje Geliştirme
8	Uluslararası kuruluşların proje ve ekonomik desteklemeleriyle.	Uluslararası Kuruluşlardan Mali ve Proje Desteği

Tablo 3.68. Soru 12'nin Güvenirlik Tablosu

Kod No	Kodlayan 1 Teması	Kodlayan 2 Teması	Uyumluluk (Evet / Hayır)
1	Kültür turlarının konaklamalı hale getirilmesi	MICE organizasyonlarının deprem bölgesi otellerinde gerçekleştirilmesi	Evet
2	Bakanlık ve özel sektör organizasyonlarında deprem bölgesi otellerine öncelik verilmesi	Resmî organizasyonların bölge otellerini tercih etmesi	Evet
3	Düzenli eğitim planlamaları ve otel güvenliği belgelerinin paylaşılması	Misafirlerde güven oluşturacak şeffaflık ve güvenlik bilgilendirmeleri	Evet
4	Kamu-özel sektör çalıştaylarının bölge otellerinde yapılması	Bölge tesislerinin ekonomik olarak desteklenmesi	Evet
5	Turizm akademisinin araştırmaları sonucu oluşturulacak çözüm reçeteleri	Akademik bilgiye dayalı politika ve uygulama geliştirilmesi	Evet
6	Turizm paydaşlarının ortak sorumluluk alarak çözümün parçası olması	Sektörde görev dağılımı ve iş birliği ile bütüncül çözüm	Evet
7	Bakanlık destekli projelerle bölge otellerinin güçlendirilmesi	Kamu kaynaklarıyla bölgesel iyileştirme projeleri	Evet
8	Uluslararası kuruluşların proje ve mali destek sağlaması	Dış kaynaklı fon ve iş birliğiyle ekonomik toparlanma	Evet

Tabloda yer alan görüşler, depremin oteller üzerindeki etkisini azaltmaya yönelik çok boyutlu ve iş birliğine dayalı çözüm önerileri sunduğunu göstermektedir. Katılımcıların ifadeleri, yalnızca fiziksel iyileştirme değil, aynı zamanda ekonomik canlandırma, kurumsal dayanışma ve toplumsal güven oluşturma gibi çeşitli düzeylerde müdahalelerin gerektiğini ortaya koymaktadır.

Öncelikle, kültür turlarının konaklamalı hale getirilmesi ve kongre, seminer gibi MICE (toplantı, teşvik, kongre, etkinlik) organizasyonlarının deprem bölgesindeki otellerde yapılması, hem turistik hem de profesyonel etkinliklerle bölge turizminin canlandırılabileceğini göstermektedir. Bu tür organizasyonlar, kısa vadede otel doluluk oranlarını artırırken, uzun vadede ekonomik çarkların dönmesine katkı sağlayacaktır.

Ayrıca, bakanlık ve özel sektör organizasyonlarının bölge otellerine öncelik tanıması, kamu kaynaklarının ve kurumsal iş birliklerinin bölgeye yönlendirilmesi açısından önemli görülmektedir. Bu durum, kriz sonrası toparlanma sürecinde merkezi ve yerel yönetimlerin aktif rol oynaması gerektiğini göstermektedir.

Otel güvenliği ile ilgili belgelerin düzenli olarak paylaşılması ve eğitim planlamalarının yapılması, misafirlerde güven duygusunun artırılması açısından önemli bulunmuştur. Deprem sonrası oluşan psikolojik tedirginliğin giderilmesi için şeffaflık ve hazırlıklı olma hali, sektörün yeniden güven inşa etmesini kolaylaştıracaktır.

Kamu-özel sektör çalıştaylarının deprem bölgesinde gerçekleştirilmesi ve turizm akademisinin önerilerinin dikkate alınması, karar alma süreçlerinde çok paydaşlı ve bilgi temelli bir yaklaşımın benimsendiğini göstermektedir. Bu, sektörde bilimsel temelli stratejilerin önemsendiğini ve uygulamaya dönüştürülmesi gerektiğini işaret etmektedir.

Son olarak, bakanlık projeleri ve uluslararası fon desteklerinin sağlanması, sadece ulusal değil küresel düzeyde dayanışmanın önemine dikkat çekmektedir. Uluslararası kuruluşlardan sağlanacak teknik ve finansal destekler, bölgesel turizm altyapısının güçlendirilmesine katkı sağlayabilecektir.

Genel olarak tablo, depremin olumsuz etkilerini en aza indirmek için kamu, özel sektör, akademi ve uluslararası aktörlerin ortak hareket etmesi gerektiğini açıkça ortaya koymakta; çözümün yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyal ve yapısal boyutlarının da bulunduğunu göstermektedir. Bu yaklaşım, afet sonrası sürdürülebilir turizm için bütüncül bir yol haritası sunmaktadır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Depremin tüm turizm paydaşlarını kötü etkilendiği belirli bir süre iş yapamadıkları açıkça tespit edilmiştir. Biraz da olsa iş yapabilmeleri adına TÜRSAB kongreleri, kamu ve özel sektör çalıştayları bölgede yapılabilir bölgede hareketlilik sağlanabilir.

Hiçbir işletmenin ve rehberin depremden önce afet yönetim planının olmadığı depremden sonra ise çok az otelin münferit olarak bazı afet programı hazırladıkları ancak bunların yeterli nitelikte olmadığı ve denetlenebilirliği mevcut olmadığından sürdürülebilir değil. Bakanlık himayesinde ve denetiminde bir yönetmelik belirlenip, her yıl denetlenerek uygulanabilir hale getirilebilir.

Afet sonrasında turizmi geliştirmek adına sektör paydaşları ve yerel yönetim birçok kez toplanmış ama somut bir sonuca varılamamış. Yerel yönetimler ve sektör temsilcileri birbirinden çok uzak ve yerel yönetim turizm hakkında bilgilendirilmediği için yıkıcı deprem sonrası nasıl bir aksiyon alınması konusunda da sıkça çözümsüz kalmışlardır. Krizlerden önce, normal sezonda yerel yönetim ve turizm paydaşları daha aktif ve üretken çalışıp karşılıklı bilgilendirmeler yapabilirse olası krizlerde daha hızlı aksiyon alınıp çözümler daha kalıcı ve turizmi geliştirmeye yönelik olur. Sektör temsilcileri, il müdürlükleri ve yerel yönetimler düzenli olarak (yılda bir veya iki kez) toplanıp turizm verileri üzerinden istişareler yapabilmelidir.

Depremden doğrudan ve dolaylı olarak etkilenen misafirler olmuştur. Hem işletmeler hem de misafirler ekonomik olarak kötü etkilenmişlerdir. Tur grupları iptal edilince acenteler rehberlere ve otellere misafir gönderemedi dolayısıyla ödeme yapmadı. Dolayısıyla turizm akışı bölgede yavaşlayıp durma noktasına gelmiştir.

Depremin çalışma koşullarını kötü etkilediği, maaliyetleri arttırdığı, ofis ortamının yok olduğu, çalıştırılacak personel bulmakta zorlanıldığı açıkça tespit edilmiştir. Ürün satışları durma noktasına geldiği yakın bir döneme kadar satış yapılmadığı da ayrıca saptanmıştır. Bölgede insanları çalışmaya yönelik teşvikler için merkezi hükümet tarafından asgari ücretten kesilen verginin kesilmemesi, acente ve otellere teşvik verilmelidir.

Deprem sonrasında turistik gezi ve otel satışlarında azalma, tur gruplarında yeterli sayıya ulaşamama, acenteler için ofis bulamama, tur satışlarının olamaması rehberleri farklı iş kollarına yönlendirdiği ve bazılarının artık turizme geri dönmek istememesi ortaya çıkmıştır.

Depremin etkilerini ortadan kaldırmak ve destinasyon pazarlamasına yönelik herhangi bir çalışma yapılmadığını, bunu yapmak için yeterli bütçelerinin olmadığını, sadece küçük çaplı bireysel sosyal medya platformlarında küçük tanıtım videoları ve fotoğraf paylaşımları yapıldığı; harici profesyonel bir reklam, tanıtım ve pazarlama yapılmadığı açıkça tespit edilmiştir. Sektörel dijitalleşme ile güçlü reklam ve pazarlama elde edilebilir.

Depremden sonra misafir portföyünde bazı değişikler yaşandığı rehberler ve acenteler tarafından tespit edilmiştir. Tura katılan misafirlerin alışveriş eğilimi azaldığı, pahalı ve uzun süreli konaklamalı turların tercih edilmediği, genellikle günübirlik ve yurtdışı konaklama-turun tercih edildiği acenteler tarafından saptanmıştır. Otelciler için herhangi bir değişiklik kaydedilmemiştir.

İşletmelerin turizm hareketliliğini canlı tutmak bazı maddi destekler aldığı am bunların çok çok yetersiz kaldığı ve rehberlerin ise herhangi bir maddi destek alamadığı tespit edilmiştir. Bu süreçte TUREB ve oda yönetimleri bölgedeki rehberlere toplanan aidatlar üzerinde belirli bir süre için yardım sağlayabilir, rehberlerin farklı iş alanlarına yönelmeleri ve turizmi bırakmaları engellenebilirdi.

Deprem etkilerinin en aza indirilebilmesi için turizm akademisi, yerel yönetim ve yerel işletmeleri bakanlık himayesinde bir araya gelerek sorunların tespit edilmesi, çözüm önerileri ve yerelden genele bir iş birliğinin sağlanması gerekmektedir. Herkes her fırsatta bakanlıktan veya devletten bir şeyler bekliyor. Bu durum herkesi çözümün bir parçası haline getirerek her kesime, her paydaşa bir görev ve sorumluluk vererek deprem etkileri turizm üzerinde azaltılabilir. Ayrıca sektörel iş birliğinin de sağlanması, paydaşlar arası desteğin sağlanması sektörün üzerine olan olumsuz etkiyi kısa zamanda ortadan kaldırabilir.

EXTENDED ABSTRACT

Natural disasters, especially earthquakes, constitute a significant threat to the tourism sector, which is inherently fragile despite its strong economic linkages. This thesis investigates the effects of earthquakes on tourism stakeholders in Turkey, focusing on two major seismic events: the 2011 Van earthquake and the devastating Kahramanmaraş-centered earthquakes on February 6, 2023. These disasters, which had profound impacts on local communities and infrastructure, also severely disrupted the tourism industry. The study provides an in-depth qualitative analysis of how hotel managers, travel agency professionals, and tourist guides—the three primary stakeholders in the tourism supply chain—were affected by these events. The aim is to reveal the challenges they faced, their coping mechanisms, and to provide policy recommendations for future resilience planning in tourism management.

The research is based on a qualitative methodology, employing in-depth interviews with 32 participants drawn from the three aforementioned stakeholder groups. Open-ended questions were used to explore their experiences during and after the earthquake events. Data was analyzed thematically, revealing several core dimensions of impact: economic loss, social disruption, psychological trauma, operational stagnation, and institutional weaknesses in crisis preparedness. The interviews underscored a common concern among stakeholders: the absence of integrated disaster management plans tailored for the tourism industry.

From the economic perspective, the earthquakes led to the cessation of operations in many businesses. Tourism activity in affected regions dropped drastically, resulting in a significant decline in income, employment, and investment. Hotel managers reported partial or complete destruction of physical infrastructure, cancellation of bookings, and a sharp drop in domestic and international arrivals. Travel agencies suffered from a collapse in tour demand, especially cultural and gastronomy tours in regions like Hatay and Gaziantep, which are rich in heritage assets. Tourist guides faced sudden unemployment due to the suspension of group tours and closure of heritage sites. Some guides, however, played an unexpected and important role as volunteer translators for international rescue teams during post-disaster recovery efforts, particularly in the 2023 earthquakes.

Social and psychological impacts were equally severe. The loss of homes, livelihoods, and loved ones significantly reduced the quality of life for tourism professionals. Symptoms such as anxiety, depression, sleep disorders, and general distress were commonly reported among participants. This aligns with global disaster psychology literature, which emphasizes that post-traumatic recovery in affected populations should not be limited to physical rebuilding but must also address emotional healing. In tourism, where service quality and interpersonal communication are vital, these psychological burdens further reduced operational capacity and employee morale.

In terms of operational challenges, participants expressed concerns about the inadequacy of institutional support and the fragmentation of crisis response strategies. There was limited coordination between public authorities, local governments, NGOs, and private tourism operators. Respondents emphasized the urgent need for training programs in disaster preparedness, including evacuation drills, crisis communication, emergency planning, and infrastructure risk assessments. They also recommended the creation of a centralized crisis management unit within tourism ministries and the establishment of partnerships with AFAD and local emergency services.

Another important insight from the study concerns the impact on destination image. Earthquake-prone destinations, once perceived as vibrant cultural hubs, were now seen as high-risk areas. This perception, fueled by intense media coverage—sometimes containing

misinformation—created a long-lasting negative image. Stakeholders believed that restoring a positive destination identity would require a multifaceted approach, including investment in safety infrastructure, clear communication about recovery progress, and targeted marketing campaigns. Some even suggested using "dark tourism" or "disaster tourism" as a strategic tool to attract tourists interested in history, resilience, and humanitarian awareness.

The research also explores the resilience potential embedded in the concept of "Smart Tourism Cities." Some respondents, particularly hotel operators and municipal representatives, suggested that post-disaster reconstruction should be based on modern, sustainable, and resilient infrastructure models that incorporate green building principles, digital tourism platforms, and climate-adaptive architecture. Such transformations could rebrand affected regions as symbols of strength and innovation rather than vulnerability.

The study identified that recovery strategies must be stakeholder-specific. For hotel managers, financial aid, insurance mechanisms, and rapid damage assessment systems are vital. For travel agencies, digitalization of services and flexible itinerary planning may provide resilience. For tourist guides, inclusion in formal employment schemes and language training for emergency response can improve both preparedness and employability. Importantly, all groups called for long-term collaboration with universities, disaster experts, and marketing professionals to develop tailored recovery models.

One of the most striking findings of this research was the lack of proactive tourism governance in disaster contexts. Although Turkey has a strong institutional framework for general disaster management (e.g., AFAD), there is a distinct gap in tourism-specific policies. Participants repeatedly emphasized that tourism, given its economic importance and human-centered nature, deserves dedicated attention in national disaster strategies. They also advocated for the establishment of regional tourism disaster task forces that can act immediately during crises.

In addition to the critical findings, the thesis provides comparative insights by examining how the 2011 Van earthquake influenced tourism in Eastern Anatolia and how its lessons were (or were not) applied during the 2023 earthquakes. It was noted that while infrastructure rebuilding occurred relatively quickly in both cases, intangible aspects like trust, perception, and inter-institutional coordination remained weak points. Furthermore, the analysis revealed that despite the recurrence of similar patterns of disruption, there was a lack of cumulative learning and policy institutionalization in the tourism sector.

From a broader perspective, the study contributes to the literature on disaster tourism, destination resilience, and stakeholder-oriented crisis management. It emphasizes that disaster impacts in tourism should not only be studied in terms of supply chain disruptions but also in terms of human capital degradation, image perception, and institutional readiness. In doing so, the research bridges the gap between tourism management and disaster studies, offering a new interdisciplinary lens for policymakers and practitioners.

In conclusion, this thesis offers a sobering reminder of the vulnerability of tourism in the face of natural disasters but also provides a hopeful roadmap for resilience. It calls for the integration of disaster risk reduction strategies into tourism planning, enhanced stakeholder collaboration, and the adoption of both preventive and responsive measures. Only through such comprehensive efforts can tourism stakeholders in Turkey and similar earthquake-prone regions achieve sustainable recovery and future readiness.

KAYNAKLAR

Acar, v. (2014). Profesyonel Turist Rehberlerinin Liderlik Yönelimleri: Aydın Turist Rehberleri Odası'na Kayıtlı Olan Profesyonel Turist Rehberleri Örneği. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

AFAD. (2023). *Doğal Afetler*. 10 10, 2023 tarihinde AFAD: https://www.afad.gov.tr/afadem/dogal-afetler adresinden alındı

Altun, F. (2018). Afetlerin Ekonomik ve Sosyal Etkileri: Türkiye Örneği Üzerineden Bir Değerlendirme. *Sosyal Çalışma Dergisi, 2*(1).

Amora & Hall, A. (2014). From governance to meta-governance in tourism? Re-incorporating politics, interests and values in the analysis of tourism governance. *Tourism Recreation Research, 41*(2). doi:10.1080/02508281.2016.1151162

Amore& Hall, A. (2017). National and urban public policy in tourism. Towards the emergence of a hyperneoliberal script? *International Journal of Tourism Policy, 7*(1).

Aslan, F. (2014). Avrupa Birliğinin Turizm Politikası ve Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*.

Aydoğdu Atasoy, Ö. (2019). Somut olmayan kültürel miras unsurlarının turizm işletmelerinde kullanılmasına yönelik yeni yaklaşımlar. *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi, 12*(67), 824-825.

Aygün& Ünüvar, Y. (2023). Yabancı Basında Deprem Haberleri Yansımaları ve Etkileri. Ç. Ünüsan&Sezgim&Köseoğlu içinde, *Deprem Ve Turizm.* Eğitim Yayınevi.

Bahar& Kozak, O. (2013). *Turizm Ekonomisi.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED), 5*(2), 368-388.

Becker&Potter&Bride&Wein& Doyle&Paton, J. (2019). When the earth doesn't stop shaking: How experiences over time influenced information needs, communication, and interpretation of aftershock information during the Canterbury Earthquake Sequence, New Zealand. *International Journal of Disaster Risk Reduction, 34*.

Brown& Stevenson& Seville& Giovinazz, C. (2014). Factors influencing Impacts on and recovery trends of organisations: Evidence from the 2010/2011 Canterbury earthquakes. *International Journal of Disaster Risk Reduction, 14*(2). doi:10.1016/j.ijdrr.2014.11.009

Brown& Westaway, K. (2011). Agency, Capacity, and Resilience to Environmental Change: Lessons from Human Development, Well-Being, and Disasters. *Annual Review of Environment and Resources, 36*(1). doi:10.1146/annurev-environ-052610-092905

Chan&Nozu&Cheung, C. (2019). Tourism and natural disaster management process: Perception of tourism stakeholders in the case of Kumamoto earthquake in Japan. *Current Issues In Tourism, 23*(6). doi:10.1080/13683500.2019.1666809

Cohen, E. (1985). The Tourist Guide: The Origins, Structure and Dynamics of a Role. *Annals of Tourism Research, 12*(1). doi:https://doi.org/10.1016/0160-7383(85)90037-4

Corey& Deitch, C. (2011). Factors Affecting Business Recovery Immediately After Hurricane Katrina. *Journal of Contingencies and Crisis Management, 19*(3). doi:10.1111/j.1468-5973.2011.00642.x

Cruz, Z. (2008). *Principles and Ethics of Tour Guide.* Manila: Rex Bookstore.

Çetin& Kızılırmak, G. (2012). Türk Turizminde Kokartlı Turist Rehberlerin Mevcut Durumunun Analizi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14*(2).

Das& Chakrabarty, S. (2021). Crisis Communication Systems and Earthquake Preparedness of Tourism Sectors in LDCs: A Study on Nepal. C. Hall& Prayag içinde, *Tourism and Eartquake.* EBSCO Publishing.

Demir&Türkay&Dinçer, Ö. (2023). Turizm Sektöründe Ekonomik Sızıntılar Üzerine Bir Değerlendirme. *Journal of New Tourism Trends, 4*(1). doi:https://doi.org/10.58768/joinntt.1308773

Dönmez& Kocakaya, Y. (2022). Kültür Turizmi Kapsamında Geleneksel El Sanatlarının Turizme Olan Etkileri: Amasra Örneği. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi, 5*(1).

Drabek& Evans, T. (2007). Sociology, Disasters and Emergency Management:History, Contributions, and Future Agenda. *In D.A. McEntire*.

Duman& Güneş, A. (2023). Depremin Kültür Varlıkları Üzerine Etkileri. Ç. Ünüsan&Sezgin& Köseoğlu içinde, *Deprem ve Turizm* (s. 76-80). Konya: Eğitim Yayınevi.

Düz, B. (2016). Turist Rehberlerinin Performans Kriterini Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma: Turist Rehberliği Performans Ölçeği Geliştirilmesi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.

Ekinci, M. (2004). Bir Sempozyumun Ardından: Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi . *Milli Folklor Dergisi*.

Erkuş, g. (2021). Yerel Halkın Turizm Algısının Turizm Desteğindeki Etkisi: Midyat Örneği. Batman: Batman Üniversitesi Lisans Üstü Eğitim Enstütüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.

Faulkner, B. (2001). Towards a Framework for Tourism Disaster Management. *Tourism Management, 22*(2). doi:https://doi.org/10.1016/S0261-5177(00)00048-0

Feichtinger& Hartl& Kort& Novak, G. (2001). Terrorism Control in the Tourism Industry. *Journal of Optimization Theory and Applications, 108*(2). doi:DOI:10.1023/A:1026430116313

Fountain& Cradock-Henry, J. (2019). *The road to recovery: Reimagining Kaikoura after a natural disaster. In G. Walters and J. Mair (eds).* Oxford: Goodfellow Publishers.

Fukui& Ohe, M. (2019). Assessing The Role of Social Media in Tourism Recovery in Tsunami-Hit Coastal Areas in Tohoku, Japan. *Tourism Economics in press, 26*(4). doi:10.1177/1354816618825014

Glaesser, D. (2006). *Crisis Management in the Tourism Industry.* Londra: Routledge. doi:https://doi.org/10.4324/9780080454801

Gökdemir, S. (2017). Turist Rehberlerinde İş Doyumu ve Tükenmişlik İlişkisi: Bir Alan Araştırması. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmış Doktora Tezi.

Göktaş, L. (2023). Kahramanmaraş Merkezli Depremlerin Turizm Sektörüne Etkisi ve Deprem Sonrası Atılması Gereken Adımlar Hakkında Öneriler. *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel, 6*(2).

Göral, R. (2014). Turizm Sektöründe Stratejik Kriz Yönetimine İlişkin Bütünsel Bir Çerçeve. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(32).

Güven, e. (2021). Turist Rehberliği Hizmet Kalitesi Boyutları. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.

Hall& Prayag, C. (2020). Earthquakes and Tourism: Impacts, Responses and Resilience – An Introduction. C. Hall& Prayag içinde, *Tourism and earthquakes.* Channel View Publications.

Henderson, J. (2013). The Great East Japan Earthquake and Tourism: A Preliminary Case Study. *Tourism Recreation Research, 38*(1). doi:https://doi.org/10.1080/02508281.2013.11081731

Huan& Beaman& Shelby , T.-C. (2004). No-escape natural disaster: Mitigating Impacts on Tourism. *Annals of Tourism Research, 31*(2). doi:https://doi.org/10.1016/j.annals.2003.10.003

Hystad& Keller, P. (2008). Towards a destination tourism disaster management framework: Long-term lessons from a forest fire disaster. *Tourism Management, 29*(1). doi:10.1016/j.tourman.2007.02.017

İRO. (2023, 10 16). 10 16, 2023 tarihinde Rehberliğin Tarihçesi: https://www.iro.org.tr/rehberligin-tarihcesi adresinden alındı

Kara& Sezgin, G. (2023). Kahramanmaraş Merkezli Depremlerin Türkiye'nin Turizm Ekonomisine Etkisi. Ç. Ünüsan& Sezgin& Köseoğlu içinde, *Deprem ve Turizm* (s. 22-36). Konya: Eğitim Yayınevi .

Karaman& Foroughi, A. (2023). Turizm İşletmelerinin Deprem Yönetmeliğine Göre Yapılması Ve Değerlendirilmesi. *Deprem ve Turizm.* içinde

Khazai& Mahdavian& Platt, B. (2017). Tourism Recovery Scorecard (TOURS) - Benchmarking and monitoring progress on disaster recovery in tourism destinations. *International Journal of Disaster Risk Reduction, 27*. doi:10.1016/j.ijdrr.2017.09.039

Kivela& Crotts, J. (2006). Tourism and Gastronomy: Gastronomy's Influence on How Tourists Experience a Destination. *Journal of Hospitality & Tourism Research, 30*(3). doi:https://doi.org/10.1177/1096348006286797

Korkmaz Orhan& Özdemir Akgül& Cabi Bilge, B. (2023). Turizm Sektöründe Deprem Haberlerinin Sosyal Medyada Yansıması. Ç. Ünüsan& Sezgin& Köseoğlu içinde, *Deprem ve Turizm* (s. 37-52). Konya: Eğitim Yayınevi.

Kozak, N. (2010, 05). *Genel Turizm: ilkeler- kavramlar.* Eskişehir, Eskişehir: Detay Yayıncılık.

Köşker, H. (2017). Krizlerin Turizm Sektörüne Etkileri Üzerine Bir Araştırma: 2016 Yılı Türkiye Örneği. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, 62*(216).

Kunwar& Limbu, R. (2015). Tourism and earthquake: A case study of Nepal and Turkey. *Building Better Tourism with Renewed Strength, XXth NATTA Convention*.

Kurgun& Yumuk, H. (2013). Yöresel El Sanatlarının Kültürel Turizmin Geliimindeki Rolü: Boncukköy ve Nazarköy Örnekleri. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 27-32.

Kuş, E. (2007). *Nicel-nitel araştırma teknikleri: Sosyal bilimlerde araştırma teknikleri: Nicel mi? Nitel mi?* Ankara: Anı Yayıncılık.

Lindell& Prater, M. (2003). Assessing Community Impacts of Natural Disasters. *Natural Hazards Review, 4*(4). doi:10.1061/(ASCE)1527-6988(2003)4:4(176)

Manola& Koufadakis, M. (2020). The Gastronomy as an Art and its Role in the Local Economic Development of a Tourism Destination: A Literature Review. *SPOUDAI Journal of Economics and Business, 70*(1-2), 81-92.

Mendoze& Brida& Garrido, C. (2012). The Impact of Earthquakes on Chile's International Tourism Demand. *Journal of Policy Research in Tourism Leisure and Events, 4*(1). doi:10.1080/19407963.2011.636923

Merriam, S. (1998). *Qualitative Research and Case Study Applications in Education.* San Francisco: CA: Jossey-Bass .

Migon& Pijet Migon, P. (2019). Natural Disasters, Geotourism, and Geo-interpretation. *Geoheritage, 11*(2).

Mileti& Passarini, D. (1996). A Social Explanation of Urban Relocation After Eartquakes. *International Journal of Mass Emergencies and Disaster, 14*(1).

Moeller, S. (2006). 'Regarding the Pain of Others': Media, Bias And The Coverage of International Disasters. *Journal of International Affairs, 59*(2).

Nguyen& Griffin& Cipta&Cummins, N. (2015). Indonesia's Historical Earthquakes: Modelled Examples for Improving The National Hazard Map. *Canberra*. doi:10.11636/Record.2015.023

Nguyen& Imamura& Iuchi, D. (2018). Barriers towards hotel disaster preparedness: Case studies of post 2011 Tsunami, Japan. *International Journal of Disaster Risk Reduction, 28*. doi:10.1016/j.ijdrr.2018.01.008

Oishi& Kimura& Hayashi& Tatsuki&Tamura&Ishii, S. (2015). Psychological adaptation to the Great Hanshin-Awaji Earthquake of 1995: 16 years later victims still report lower levels of subjective well-being. *Journal of Research in Personality, 55*.

Orchiston& Higham, C. (2016). Knowledge management and tourism recovery (de)marketing: the Christchurch earthquakes 2010–2011. *Current Issues in Tourism, 19*(1). doi:https://doi.org/10.1080/13683500.2014.990424

Orchiston, C. (2013). Tourism business preparedness, resilience and disaster planning in a region of high seismic risk: the case of the Southern Alps, New Zealand. *Current Issues in Tourism, 16*(5). doi:https://doi.org/10.1080/13683500.2012.741115

Oxford. (2023, 10 16). Oxford English Dictionary: https://www.oed.com/search/dictionary/?scope=Entries&q=guide adresinden alındı

Özdemir Akgül& Haznedar, S. (2023). Deprem Sonrası Türkiye Turizminin Geleceği. Ç. Ünüsan& Sezgin& Köseoğlu içinde, *Deprem ve Turizm.* Konya: Eğitim Yayınevi.

Özel&Solmaz, G. (2012). Türkiye'de deprem tekrarlanma zamanının tahmini ve neotektonik bölgelere göre depremselliğin markov zinciri ile incelenmesi. *Çankaya University Journal of Science and Engineering, 9*(2).

Pehlivan, T. (2023). 2023 Depremlerinin Gaziantep Gastronomi Turizmi Üzerine Potansiyel Etkileri. M. Öksüz içinde, *Turizm Alanında Çok Yönlü Araştırmalar.* Gaziantep: Özgür Yayınları.

Prayag& Fieger& Rice, G. (2019). Tourism expenditure in post-earthquake Christchurch, New Zealand. *Anatolia, 30*(1).

Rehdanz & Welsch & Narita & Okubo, K. (2015). Well-being effects of a major natural disaster: The case of Fukushima. *Journal of Economic Behavior & Organization, 116*. doi:https://doi.org/10.1016/j.jebo.2015.05.014

Ritchie& Compiranon, B. (2014). *Tourism Crisis and Disaster Management in the Asia-Pacific.* Wallingford, Oxfordshire, UK: CABI International.

Ritchie, B. (2009). *Crisis and Disaster Management for Tourism.* Bristol: Channel View Publications.

Santana , G. (2004). Crisis Management and Tourism. *Journal of Travel & Tourism Marketing, 15*(4). doi:10.1300/J073v15n04_05

Seyahat Acentaları Birliği Yönetmeliği. (2018). Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü. *Resmî Gazete 30440 (3 Haziran 2018)*. 10 31, 2023 tarihinde alındı

Sezgin, O. (2001). *Genel Turizm.* Ankara: Tutibay Yayınları.

Sönmez& Apostolopoulos& Tarlow, S. (1999). Tourism in Crisis: Managing the Effects of Terrorism. *Journal of Travel Research, 38*(1). doi:https://doi.org/10.1177/004728759903800104

Şen , S. (2023). Kahramanmaraş Depremlerinin Ekonomiye Etkisi. *Diplomasi ve Strateji Dergisi, 1*(1), 11-55.

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı. (2023). 10 11, 2023 tarihinde Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu: https://www.hmb.gov.tr/haberler/2023-kahramanmaras-ve-hatay-depremleri-raporu adresinden alındı

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2023, 10 12). www.ktb.gov.tr: https://www.ktb.gov.tr/TR-96269/turizm-cesitleri.html adresinden alındı

Taşdelen, B. (2019). *Krizler ve Krizlerin Konaklama İşletmeleri Üzerine Etkisi: Konya İli Örneği*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayımlanmış Yükseklisans Tezi.

TDK. (2023, 10 16). TDK: https://sozluk.gov.tr/ adresinden alındı

tdk.gov.tr. (2023, 10 13). 10 13, 2023 tarihinde Türk Dil Kurumu: https://sozluk.gov.tr/ adresinden alındı

Tekeli, H. (2021). *Turizm Yatırım Projelerinde, Yatırım Kararını ve Yatırım Yeri Seçimini Etkileyen Faktörler.* Ankara: Detay Yayıncılık.

Terzioğlu& Gökovalı, M. (2017). Turizmin Yerel Ekonomik Etkilerinin Belirlenmesi: Marmaris Otelcilik Endüstrisi Örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 28*(1). doi:https://doi.org/10.17123/atad.316072

Tetik, n. (2006).

Tierney& Oliver Smith, K. (2012). Social Dimensions of Disaster Recovery. *International Journal of Mass Emergencies & Disasters, 30*(2).

Toktaş, C. (2023). Seyahat Acentaları ve Deprem. Ç. Ünüsan& Sezgin& Köseoğlu içinde, *Deprem ve Turizm* (s. 129-146). Konya: Eğitim Yayınevi.

Torun, İ. (2023). Yerel Yönetimlerde Turizmin Önemi: Manavgat Örneği. İstanbul: T.C. İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstütüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı Yayımlanmış Yükseklisans Tezi.

Tsai& Chen, C. (2010). An earthquake disaster management mechanism based on risk assessment information for the tourism industry-a case study from the island of Taiwan. *Tourism Management, 31*(4).

Turan, G. (2020). 2007 ve 2018 Türkiye Deprem Yönetmeliklerine Göre Farklı Döşeme Sistemlerine Sahip Betonarme Bir Yapının Deprem Davranışlarının Karşılaştırılması. Rize: T.C. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı Yayımlanmış Yükseklisasn Tezi.

TÜİK. (2023). https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turizm-Istatistikleri-Yillik,-2022-49606 adresinden alındı

Türk Ticaret Kanunu. (2011). *Ticari İşletme, Ticaret Şirketleri Kıymetli Evrak Hükümleri*. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği.

Türkan, E. (2023). Kahramanmaraş Depremi Maliyet Tahmini. *Resarge Gate*.

Tütüncü, Ö. (2019). Lisans Eğitiminde Mutfak Zanaatları ve Gastronomi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 30*(3), 93-97. doi:https://doi.org/10.17123/atad.580670

Uçak. (2020). *Turizm Rehberleğinde Kişisel Gelişim ve Makalaşma*. Aydın: Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstütüsü Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.

UNWTO. (2023, 10 12). *Glossary of tourism terms - UNWTO*. UNWTO: https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms#:~:text=Tourism%20is%20a%20social%2C%20cu adresinden alındı

Usta, ö. (2014). *Turizm Genel ve Yapısal Yaklaşım*. Ankara: Ankara: Detay Yayıncılık.

Usta, Ö. (2014). *Turizm Genel ve Yapısal Yaklaşım.* Ankara: Detay Yayıncılık.

Vatan Kaptan, M. (2019). Miras Alanlarında Risklerin Yönetimi: Afet Öncesi - Sırası - Sonrası Yapısal Durum Tespiti. Z. Ünal& Ertürk içinde, *Kültür Varlıklarına Yönelik Afet Risklerinin Yönetimi* (s. 71-92). İstanbul: Maviay Ofset Etkilet Matbaa San. ve Tic. Ltd. Şti.

Vere-Jones, D. (1995). Forecasting earthquakes and earthquake risk. *International Journal of Forecasting, 11*(4).

WFTGA. (2023, 10 16). International Climate & Tourism Partners: https://ictp.travel/world-federation-of-tourist-guide-associations-wftga/#:~:text=A%20person%20w adresinden alındı

Wu& Walters, L. (2016). Chinese travel behavior in response to disastrous events: the case of the Japan earthquake. *Journal of China Tourism Research, 12*(2). doi: https://doi.org/10.1080/19388160.2016.1197870

Yakut, ş. (2019). Alternatif Turizm Kapsamında Kongre Turizminin Turizm Ekonominisine Katkısı: Antalya İli Örneği. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anailim Dalı Turizm İşletmeciliği Bilim Dalı Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.

Yakut, Ş. (2019). Alternatif Turizm Kapsamında Kongre Turizminin Turizm Ekonomisine Katkısı: Antalya İli Örneği. T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı Turizm İşletmeciliği Bilim Dalı Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.

Yi & Yang, H. (2014). Research trends of post disaster reconstruction: The past and the future. *Habitat International, 42*. doi:https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2013.10.005

Yıldız, Z. (2011). Turizmin Sektörünün Gelişimi ve İstihdam Üzerindeki Etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 3*(5).

EKLER

Ek-1. Anket Formu

Depremin Oteller Üzerine Etkileri

1. Kaç yaşındasınız?

( ) 18-25 ( ) 26-33 ( ) 34-41

( ) 42-49 ( ) 50 ve üzeri

2. Cinsiyetiniz nedir?

( ) Kadın ( )Erkek

3. Öğrenim durumunuz nedir?

( ) Ortaokul mezunu ( ) Lise Mezunu ( ) Ön lisans Mezunu

( ) Lisans Mezunu ( ) Yüksek Lisans Mezunu ( ) Doktora Mezunu

4. Medeni durumunuz nedir?

( ) Evli ( ) Bekar

5. Kaç yıldır otelcilik yapıyorsunuz?

……..

6. Deprem otelleri nasıl etkiledi?

7. Herhangi bir deprem hazırlığınız ve afet yönetim planınız var mıydı? Depremden sonra herhangi afet yönetim planı ve hazırlığı yaptınız mı? Nasıl bir yol haritası izleyeceksiniz olası depremde?

8. Afet sonrasında turizm faaliyetlerini geliştirmek adına turizm bileşenleri ve yerel yönetimler arasındaki iş birliği ile ilgili gelişmeler nelerdir?

9. Depremden etkilenen herhangi bir misafiriniz(müşteriniz) oldu mu? Eğer olduysa kurtarma yönetimi için nasıl bir yol haritası izlendi?

10. Deprem çalışma koşullarınızı ve oda satışlarını nasıl etkiledi?

11. Deprem sonrası turizm faaliyetlerinde ve konaklama faaliyetlerinde ne gibi zorluklar oldu?

12. Depremin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak ve konaklamanın pazarlamasına yönelik çalışmalarınız oldu mu? Olduysa medya bunun neresinde yer alıyordu?

13. Depremle beraber müşteri profilinde değişiklikler ve öncelikler oldu mu? Olduysa bunlar nelerdi?

14. Otel olarak herhangi bir mali destek aldınız mı? deprem turizm ekonomisini nasıl etkiledi?

15. Depremin etkilerini azaltma ve iyileşme süreci nasıl değerlendiriyorsunuz?

16. Sizce depremin oteller üzerine etkileri nasıl en aza indirilebilir?

Depremin Seyahat Acenteleri Üzerine Etkileri

1. Kaç yaşındasınız?

( ) 18-25 ( ) 26-33 ( ) 34-41

( ) 42-49 ( ) 50 ve üzeri

Ek-1. (devam) Anket Formu

2. Cinsiyetiniz nedir?

( ) Kadın ( )Erkek

3. Öğrenim durumunuz nedir?

( ) Ortaokul mezunu ( ) Lise Mezunu ( ) Ön lisans Mezunu

( ) Lisans Mezunu ( ) Yüksek Lisans Mezunu ( ) Doktora Mezunu

4. Medeni durumunuz nedir?

( ) Evli ( ) Bekar

5. Kaç yıldır acentecilik yapıyorsunuz?

……..

6. Deprem seyahat acentelerini nasıl etkiledi?

7. Herhangi bir destinasyona veya turizme yönelik afet programınız var mı?

8. Afet sonrasında turizm faaliyetlerini geliştirmek adına turizm bileşenleri ve yerel yönetimler arasındaki iş birliği ile ilgili gelişmeler nelerdir?

9. Depremde etkilenen herhangi bir tur operasyonunuz oldu mu? Eğer olduysa operasyon yönetimi için nasıl bir yol haritası izlendi?

10. Deprem çalışma koşullarınızı, turistik ürün ve satışlarını nasıl etkiledi?

11. Deprem sonrası turizm faaliyetlerinde ne gibi zorluklar oldu?

12. Depremin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak ve destinasyonun pazarlamasına yönelik çalışmalarınız oldu mu? Olduysa medya bunun neresinde yer alıyordu?

13. Depremle beraber müşteri profilinde değişiklikler ve öncelikler oldu mu? Olduysa bunlar nelerdi?

14. Acente olarak herhangi bir mali destek aldınız mı? deprem turizm ekonomisini nasıl etkiledi?

15. Depremin etkilerini azaltma ve iyileşme süreci nasıl değerlendiriyorsunuz?

16. Sizce depremin acenteler üzerine etkileri nasıl en aza indirilebilir?

Ek-1. (devam) Anket Formu

Depremin Turist Rehberleri Üzerine Etkisi

1. Kaç yaşındasınız?

( ) 18-25 ( ) 26-33 ( ) 34-41

( ) 42-49 ( ) 50 ve üzeri

2. Cinsiyetiniz nedir?

( ) Kadın ( )Erkek

3. Öğrenim durumunuz nedir?

( ) Ortaokul mezunu ( ) Lise Mezunu ( ) Ön lisans Mezunu

( ) Lisans Mezunu ( ) Yüksek Lisans Mezunu ( ) Doktora Mezunu

4. Medeni durumunuz nedir?

( ) Evli ( ) Bekar

5. Kaç yıldır rehberlik yapıyorsunuz?

…….

6. Turizmin profesyonel iş görenleri olarak siz turist rehberleri depremden nasıl etkilendiniz?

7. Herhangi bir afet yönetim programı ve turizm kriz planınız var mı?

8. Deprem zamanında herhangi bir yardım kuruluşunda rol aldınız mı? Cevabınız evet ise tam olarak ne yaptınız detaylı bilgi verir misiniz? Gerek yok çıkar.

9. Depremin etkisi ile hasar gören, yıkılan ve güçlendirilmesi gereken turistik destinasyonların turizm hareketliliğine etkisi var mıdır? varsa ne denli bir etkiye sahiptir?

10. Zarar gören turistik destinasyonlar, turistik işletmeler ve rekreasyon alanları nasıl en hızlı şekilde tekrardan turizme kazandırılır?

11. Deprem turist rehberleri ile acentelerin, otellerin ve diğer turizm bileşenleri üzerine nasıl bir etki bıraktı?

12. Deprem sonrası destinasyon imajı, reklamı ve pazarlaması sizce nasıl yapılmalıdır?

13. Deprem sonrası turist profilinde ve turist önceliğinde herhangi bir değişiklik oldu mu? Olduysa nasıl oldu?

14. Depremin etkisi ile beraber turistik operasyonlarda herhangi bir aksaklık oldu mu? Olduysa bunlar nelerdi?

15. Deprem sonrası bölgenin iyileşmesinde ve yerel ekonominin canlandırılmasında turist rehberlerinin rolü var mıdır? Varsa nedir?

16. Sizce depremin turizm ve turist rehberleri üzerine etkisi nasıl en aza indirilir?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı	: Yolcu, Yusuf
Uyruğu	: Türk
ORCID ID	: 0009-0000-8568-1412

Eğitim

Derece	**Eğitim Birimi**	**Mezuniyet Tarihi**
Yüksek lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Bölümü	Devam ediyor
Lisans	Sinop Üniversitesi Turizm Rehberliği Bölümü	2022
Lise	Malatya Lisesi Anadolu	2017

Yabancı Dil

İngilizce

ankara HBM